

b 31.521.3 1083.8)

SEPARAAT
No. 26877

L499

W. H.

BIBLIOTHEEK
INSTITUUT VOOR
BODEMVRUCHTBAARHEID
GRONINGEN

**rassenlijst fruit
1967**

INHOUD

- 3 inleiding
- 4 indeling van de rassen
- 5 het centraal rassenregister
- 6 windschermbomen in de fruitteelt
- 10 aardbei
- 19 appel
- 41 blauwe bes
- 43 braam
- 44 druif
- 48 framboos
- 51 kers
- 60 kruisbes
- 61 peer
- 76 perzik, onder glas
- 82 perzik, in de vollegrond
- 84 pruim, in de vollegrond
- 91 pruim, onder glas
- 95 rode bes
- 98 zwarte bes
- 102 lijst van licentiehouders en eigenaren
van goedgekeurde klonen

13e RASSENLIJST

VOOR FRUIT

1967

REDACTIE:

Dr. O. Banga, directeur Instituut voor de Veredeling van
Tuinbouwgewassen, Wageningen, voorzitter

Ir. A. Groot, secretaris-directeur Nederlandse Fruittelers Organisatie,
Den Haag

Ir. T. van Hiele, directeur Sprenger Instituut (Instituut voor Bewaring
en Verwerking van Tuinbouwproducten), Wageningen

Ir. G. S. Roosje, directeur Proefstation voor de Fruitteelt,
Wilhelminadorp (bij Goes)

REDACTIE-SECRETARIS: W. Koopmans

PRIJS f 2,—

VOOR BUITENLAND f 2,50

50539-1967 (1967)

DEZE RASSENLIJST

is een gezamenlijke publikatie van

het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen

het Proefstation voor de Fruitteelt te Wilhelminadorp

het Proefstation voor de Groente- en Fruitteelt onder glas te Naaldwijk

het Sprenger Instituut (Instituut voor Bewaring en Verwerking van Tuinbouwproducten) te Wageningen

en is verkrijgbaar bij

het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen

Dr. S. L. Mansholtlaan 15, Postbus 16, Wageningen

Tel. 08370-3141 — Girorekening 935477

INLEIDING

Het doel van deze rassenlijst is in de eerste plaats de fruitteler, maar ook de handelaar en de fruitverwerker, in de gelegenheid te stellen kennis te nemen van zoveel mogelijk betrouwbare, praktische gegevens over de belangrijkste rassen van fruitgewassen die op grond van hun gebruikswaarde in aanmerking komen te worden geteeld. De fruitteler kan van deze gegevens gebruik maken bij het ontwerpen van plantplannen en het omenten van bestaande bomen. Bovendien is de rassenlijst bedoeld als hulpmiddel bij voorlichting en onderwijs.

Daar de rassenlijst alleen volledig aan zijn doel zal kunnen beantwoorden, wanneer ieder die dit kan er aan meewerkt, spreken wij gaarne onze dank uit voor de reeds ondervonden medewerking. Gaarne doen wij ook voor de volgende uitgaven een beroep op de medewerking van deskundigen.

Voor de schrijfwijze van de rasnamen heeft de redactie zich in het algemeen gericht naar het Rasnamenregister van Fruitgewassen- en Onderstammen uitgegeven door het Secretariaat-Generaal van de Nederlands-Belgisch-Luxemburgse Douane Unie te Brussel.

Vele mutanten zijn opgenomen bij het ras waaruit ze zijn ontstaan omdat met deze mutanten nog onvoldoende ervaring is opgedaan. Dit houdt evenwel *niet* in dat ze dezelfde waardering genieten als het moederras. Zodra over een mutant meer bekend is wordt het als een zelfstandig ras opgenomen.

April 1967.

Indeling van de rassen.

Per gewas staan de rassen alfabetisch gerangschikt. In een rassenkeuzetabel is door middel van de letters A, B, N, O en X aangegeven welke waardering de redactie aan de rassen toekent. De betekenis van de gebruikte letters is hieronder aangegeven.

Aanduidingen en afkortingen.

- A =** **Hoofdrassen.** De met A gemerkte rassen worden vrijwel overal in Nederland, waar de teelt van het gewas technisch verantwoord is, aanbevolen.
- B =** **Beperkt aanbevolen rassen.** De met B gemerkte rassen worden onder bepaalde voorwaarden aanbevolen. Wordt aan deze voorwaarden voldaan dan kunnen B-rassen gelijk staan met, of zelfs de voorkeur verdienen boven A-rassen.
- N =** **Beproeverswaardige rassen.** De met N gemerkte rassen zijn over het algemeen nieuw of hier te lande weinig bekend, maar zijn voorlopig gunstig beoordeeld. Aanplant op kleine schaal is gewenst, teneinde een goed oordeel te verkrijgen over de waarde van het ras.
- O =** **Rassen van zeer beperkte betekenis.** De met O gemerkte rassen zijn in de regel rassen welke voorheen van meer betekenis zijn geweest. Door bepaalde omstandigheden is de belangstelling voor deze rassen afgenomen. Voor een zeer beperkt doel kunnen ze nog van waarde zijn.
- X =** **Rassen waarmee meer ervaring is gewenst.** Voor het merendeel zullen dit nieuwe of in ons land vrijwel onbekende rassen zijn, welke op de proeftuinen van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, het Proefstation voor de Fruitteelt en van het Proefstation voor Groente- en Fruitteelt onder glas, en in praktijkproeven de aandacht hebben getrokken. Het is gewenst dat met deze rassen zo spoedig mogelijk meer ervaring wordt verkregen. Hoewel deze rassen nog niet voor de aanplant worden aanbevolen, is het toch gewenst dat zij op kleine schaal onder de fruittelers worden verspreid, teneinde op korte termijn meer gegevens over deze rassen te kunnen verzamelen.

Afkortingen ná de rasnaam:

K. = Kweker.

Geïnt. = Geïntroduceerd. Hierachter staat vermeld de persoon en/of het jaartal door wie resp. wanneer het ras in de han-

del is gebracht. Waar geen naam is vermeld is het ras geïntroduceerd door de kweker.

Kw.r. = Kwekersrecht. Dit betekent, dat het ras is ingeschreven in het Centraal Rassenregister en dat de betreffende kweker er kwekersrecht op heeft. Het bijgevoegde jaartal geeft aan wanneer het kwekersrecht is ingegaan.

Het Centraal Rassenregister.

Nieuwe fruitrassen kunnen worden aangemeld voor opname in het Centraal Rassenregister.

Inschrijving van een nieuw ras in het Centraal Rassenregister ten behoeve van de kweker van dit ras legt een eigendomsrecht op dit ras vast, maar zegt niets van de gebruikswaarde.

Opname van een ras in de Rassenlijst houdt verband met zijn gebruikswaarde, en is onafhankelijk van de vraag of het ras al of niet in het Centraal Rassenregister is ingeschreven.

Voor inschrijving in het Centraal Rassenregister komen alleen in aanmerking rassen, die voldoen aan de volgende drie voorwaarden.

- a. Op het moment van indiening van die aanvraag is nog geen voortkwekingsmateriaal van het betreffende ras in de handel gebracht;
- b. De in te schrijven rassen zijn voldoende te onderscheiden van andere rassen;
- c. Zij zijn in voldoende mate raszuiver.

De mogelijkheid bestaat, dat men materiaal van een nieuw ras al vóór de indiening van de aanvraag aan telers uit geeft ter beproeving. Om latere moeilijkheden te voorkomen, vrage men hiervoor echter eerst de goedkeuring van de Raad voor het Kwekersrecht.

De aanvraagformulieren voor het inschrijven van een nieuw ras zijn verkrijgbaar bij de Raad voor het Kwekersrecht, Hamelakkerlaan 23, Wageningen. De Raad zendt deze tegen een bepaalde vergoeding toe en geeft aanwijzingen, hoe men verder moet handelen.

WINDSCHERMBOMEN IN DE FRUITTEELT

Aangezien de fruitaanplant en de windschermen in de moderne fruitteelt een onlosmakelijk geheel vormen, leek het nuttig om in deze rassenlijst naast de beschrijving van de fruitrassen ook een korte karakteristiek te geven van de boomsoorten die voor windschermen worden gebruikt.

Populier (*Populus*)

Populieren zijn vooral geschikt voor buitenschermen om de boomgaard, zeker voor de westzijde van het bedrijf, en als tijdelijke tussenschermen.

Italiaanse populier (*Populus nigra* 'Italica')

Wat betreft groeiwijze en groeisnelheid is deze cultuurvariëteit (cultivar) een ideale boom voor windschermen. Door de zuilvorm neemt de boom weinig ruimte in en vraagt ze weinig snoei.

De boom bezit kantige twijgen en een ruitvormig blad dat breder is dan lang. De zijtakken groeien vrijwel recht naar boven waardoor de smalle groeiwijze ontstaat. De boom heeft een rechte doorgaande spil en sterke wortelaanloop. De plantafstand bedraagt 0,75 m tot 1 m.

Tot voor enkele jaren was deze cultivar in de fruitteelt de voorname windschermboom. De grote gevoeligheid voor twee schimmelziekten die de laatste jaren meer naar voren zijn gekomen, hebben de belangstelling voor de Italiaanse populier sterk doen teruglopen. Deze schimmels zijn *Marssonina populi* die zwarte bladvlekken van ongeveer $\frac{1}{2}$ cm veroorzaakt, waardoor voortijdige bladval optreedt met als gevolg dat de boom verzwakt en *Dotichiza populea* kan optreden. Laatstgenoemde veroorzaakt op haar beurt schorsbrand waardoor takken en zelfs hele bomen kunnen afsterven. Bestaande schermen zullen door een intensieve bestrijding van deze schimmelziekten moeten worden beschermd. Dit vraagt echter zoveel bespuitingen dat het niet gewenst lijkt voor nieuw te planten schermen Italiaanse populier te gebruiken.

Vereecken (*Populus nigra* 'Vereecken')

Deze cultuurvariëteit vormt een bredere boom dan die van de Italiaanse populier, waardoor meer gesnoeid moet worden om de bomen smal te houden. Dit is een nadeel. De boomvorm is van nature breed zuilvormig tot lang-eivormig. De twijgen zijn behaard en het blad is langer dan breed. De plantafstand bedraagt 1 m. Omdat de vatbaarheid voor *Marssonina populi* matig is wordt Vereecken thans veel gebruikt. De vatbaarheid van Vereecken voor roest (*Melampsora*-soorten) en voor *Marssonina brunnea* (die ± 1 mm grote zwarte stippen op het blad veroorzaakt) is groter dan van de Italiaanse populier. De voortijdige bladval van Vereecken is echter tot heden toe vrij gering te noemen.

Populus berolinensis

Een breed zuilvormige boom die in het voorjaar ruim een week vroeger in het blad komt dan beide eerder genoemde populieren.

De twijgen zijn hoekig, groenachtig, later grijs. Het blad bezit een lange spitse punt en is aan de bovenzijde groen gekleurd en aan de onderzijde groenachtig grijs; de bladrand is doorschijnend. Het is een voordeel van deze populier dat de boom reeds half april of in de tweede helft van april in blad komt en dus vroeg beschutting geeft. Vooral voor pere-aanplantingen is dit een voordeel. Een nadeel is echter dat het blad vroeg in de herfst afvalt en verder dat de *Populus berolinensis* gevoelig is voor *Marssonina*-soorten waardoor voortijdige bladval kan optreden. Bovendien heeft *Populus berolinensis* hinderlijke wortelopslag.

Populus × canadensis 'Robusta'

Deze cultuurvariëteit behoort tot die Canada-populieren die een vlakke bladvoet en een rode bladsteel bezitten. De jonge twijgen zijn groen, rood aangelopen en behaard. De bladeren zijn langer dan breed, kort toegespitst en donker groen van kleur. De boom komt eind april roodbruin in blad iets na de Italiaanse populier. De groeiwijze is piramidaal en recht, met sterk naar boven gerichte zijtakken. Wil men een smalle boom behouden dan vraagt deze cultuurvariëteit veel onderhoudssnoei.

De plantafstand bedraagt 1,25 m; bij wijder planten is de beschutting in de eerste jaren onvoldoende en kan de boom zich ook te fors ontwikkelen.

Robusta is zeer vatbaar voor *Marssonina brunnea* (de stippenvorm) en voor roest (*Melampsora*-soorten), en is bovendien nogal gevoelig voor *Dotichiza populea* (schorsbrand). Robusta heeft tot heden toe echter weinig last van voortijdige bladval.

Populus × canadensis 'Robusta Zeeland'

Zeeland is een selectie uit Robusta. Bij Zeeland zijn de onverhoude twijgen en de bladstelen groen in plaats van rood aangelopen en de bomen lopen iets later uit dan Robusta.

Els (*Alnus*)

Elzen groeien langzamer dan populieren, worden niet zo hoog en geven dus minder beschutting. Ze zijn uitstekend geschikt voor tussenschermen in de boomgaard maar kunnen ook voor buitenschermen worden gebruikt. Nabij de kust gebruike men aan de westzijde van de aanplant liever geen els.

Elzen zijn voor de vruchtbomen minder concurrerend dan populieren. De wortels dragen wortelknobbeltjes waarin bacteriën leven die stikstof uit de lucht vastleggen. Elzen zijn goede humusvormers. Een voordeel van de els is de geringe gevoeligheid voor schimmelschimmelschimmels; er zijn in dit opzicht weinig problemen. Ook insektenaantastingen zijn in de regel geen probleem; soms kan het elzehaantje (*Agelastica alni*) wel bladschade veroorzaken.

Om een elzewindscherm smal te houden zullen de bomen elke zomer gesnoeid moeten worden, wat met een slagsikkel of met daarvoor in de handel zijnde apparatuur kan gebeuren.

De plantafstand bedraagt 0,75 m tot 1 m. Door de geringe ziektegevoeligheid worden steeds meer elzen als windschermen rond boomgaarden geplant; de meest gebruikte els daarvoor is de zwarte els.

Zwarte els (*Alnus glutinosa*)

De zwarte els ook wel grauwe els genoemd is een boom met aanvankelijk kleverige twijgen en kale gesteelde knoppen met aan de voet daarvan 1-2 schubben. Het blad is rond-omgekeerd eirond, stomp en grofdubbel gezaagd en telt 5-7 zijnerven.

Een nadeel van de zwarte els is dat de bomen gevoelig zijn voor verschillende bestrijdingsmiddelen (Eradex, Morestan, kwikpreparaten en Amitrol). Op sommige gronden kan ook ernstige chlorose als gevolg van ijzergebrek optreden.

Witte els (*Alnus incana*)

Boom met fijn behaarde, later vaak kale twijgen en knoppen. Het blad is rond met dubbelgezaagde rand en spitse top. De onderzijde van het blad is grijsgroen en behaard (van oudere bladeren zijn alleen nerven behaard). Het blad telt 7-12 zijnerven. Deze boomsoort treft men plaatselijk als windschermbaum aan om boomgaarden. De soort is wat minder robuust dan de zwarte els en komt van nature voor op de wat drogere gronden.

Alnus cordata

Boom met hartvormige, toegespitste bladen van 5-12 cm met gezaagde rand. Jonge bladeren zijn aan de onderzijde op de nerven behaard; in de nerfoksels bevinden zich haarbundeltjes. Het aantal zijnerven bedraagt 5-7. De nerven zijn vrij sterk gebogen en buigen vóór de bladrand om.

Deze els wordt beproefd voor windschermbaum.

Wilg (*Salix*)

In streken waar zout grondwater voorkomt en waar zout met de wind wordt meegevoerd, wordt de wilg met succes gebruikt. Ook elders is wel belangstelling voor de snelgroeijende wilg, omdat er weinig problemen zijn met schimmelziekten. De enige schimmelziekte die nog wel eens van betekenis kan zijn is roest (*Melampsora*-soorten). Veel belangrijker zijn insektenaantastingen. Vooral de wilgetopgalmug (*Rhaphidophaga terminalis*) kan zeer schadelijk zijn, in het bijzonder bij jonge bomen. De larven van dit insect vervormen de groeipunten van de twijgen tot gallen. Mede doordat er drie tot vier generaties per jaar voorkomen kan de groei aanmerkelijk worden belemmerd. Voor deze plaag is tot heden nog geen afdoende bestrijdingsmethode gevonden. Verder kunnen bladgalvormende bladwespen voorkomen, takluizen en wilgehanen, welke laatste bladvreterij veroorzaken. De wilgehoutrups (*Cossus cossus*) ten slotte kan schadelijk zijn door het boren van gangen in de stammen. In het algemeen zijn de insektenaantastingen echter niet van dien aard dat de wilg als windschermbaum niet zou kunnen worden geadviseerd.

Wilgen worden op 1,50 m geplant. Het is mogelijk om in de eerste jaren een betere beschutting te krijgen door op 0,75 m te planten en later de bomen om de ander te rooien.

Blauwe wilg (Cricketbat, *Salix alba* 'Calva')

Boom met kale donkerbruine twijgen en met bladeren die ongeveer 6 maal zo lang als breed zijn. De onderkant van het blad is kaal of iets behaard. De roodachtige bladsteel is tot 6 mm lang.

Liempse wilg (*Salix alba* 'Liempde')

Boom met vrij smalle piramidale kroon. De bladeren zijn 6 tot 7 maal zo lang als breed. De onderkant van het blad is blauwgroen van kleur en vrij dicht behaard. De bladsteel is roodachtig en tot 10 mm lang.

Met deze wilg zijn de ervaringen als windschermboom tot heden toe gunstig.

Chermesina (*Salix alba* 'Chermesina')

Een opgaande struik met in de winter rode twijgen. Met deze wilg bestaat landelijk nog weinig ervaring.

Voorts is in beproeving *Salix alba* 'Lombarts'.

Van deze Rassenlijst voor Fruit verschijnt over twee à drie jaar weer een nieuwe druk. Van de Rassenlijst voor Groente wordt ieder jaar een nieuwe uitgave samengesteld.

Beide rassenlijsten kunnen worden besteld bij het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen.

U kunt u ook op één of beide rassenlijsten abonneren! Daarmee voorkomt u dat u vergeet ze te bestellen of dat u te laat bent en de bestelde rassenlijst inmiddels is uitverkocht.

AARDBEI

(Fragaria × ananassa Duch.)

Aardbeien worden geteeld in de vollegrond, onder staand- en platglas en onder plastic kappen. De totale omzet bedroeg in 1966 ruim 40 miljoen gulden, waarvan ruim 12 miljoen voor rekening van de glasaardbeien kwam.

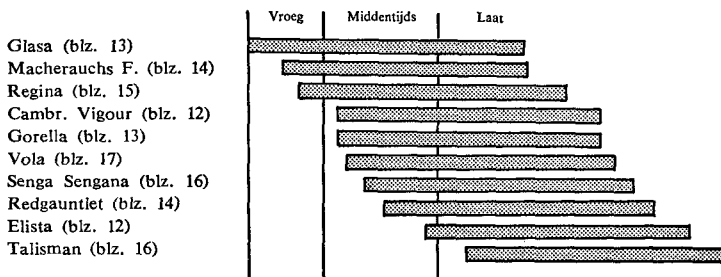
De tendens bestaat het aanvoerseizoen steeds meer te verlengen. Bij de zeer vroege stookteelt met belichting kan ongeveer 10 januari met forceren worden begonnen. De eerste vruchten worden dan half maart geoogst. Zonder belichting kan men pas drie weken later aanvangen met verwarmen. Bij deze teeltwijze begint de oogst begin april. Bij de koude kasteelt en onder platglas varieert het begin van de oogst, afhankelijk van het ras, van half april tot ongeveer 20 mei. Naarmate er sterker wordt geforceerd daalt in het algemeen de produktie. In de vollegrond kan het aanvoerseizoen worden verlengd door de teelt van late en doordragende (remonterende) rassen.

De grootste afnemer van aardbeien van de vollegrond is de industrie; deze verwerkt ruim de helft van de totale aanvoer. De vruchten moeten hiervoor zonder dop (kelk) worden aangevoerd.

Voor een goede teelt is het een eerste vereiste van gezond plantmateriaal uit te gaan. Daarom dient door de N.A.K.-B. goedgekeurd plantmateriaal te worden aangeschaft. Van een aantal rassen bestaan goed produktieve, virusvrije klonen. De namen van de eigenaren van goedgekeurde klonen staan vermeld in het appendix op blz. 102. Verschillende rassen mogen alleen in licentie worden vermeerderd en verhandeld. Voor zover beschikbaar op het moment, dat deze rassenlijst werd samengesteld, zijn de namen van de licentiehouders ook vermeld op blz. 102 e.v. Voor nadere gegevens wende men zich tot de B.V.T. (Stichting tot Bescherming van Belangen van Kwekers in het Verkeer met Teeltmateriaal van Planten, Nassauplein 36, Den Haag).

RIJPTIJDENGRAFIEK

(gebaseerd op gegevens van de vollegrond)

RASSENKEUZETABEL

TEELT ONDER GLAS*Zeer vroege stookteelt met belichting*

A - Glasa (blz. 13)

Stookteelt zonder belichting

A - Gorella (blz. 13)

B - Cambridge Vigour (blz. 12)

B - Glasa (blz. 13)

B - Vola (blz. 17)

Koude kasteelt

A - Gorella (blz. 13)

A - Vola (blz. 17)

B - Redgauntlet (blz. 14)

O - Cambridge Vigour (blz. 12)

O - Glasa (blz. 13)

X - Elista (blz. 12)

Platglasteelt

B - Cambridge Vigour (blz. 12)

B - Glasa (blz. 13)

B - Gorella (blz. 13)

B - Redgauntlet (blz. 14)

B - Vola (blz. 17)

O - Regina (blz. 15)

TEELT IN DE VOLLEGROND**Eénmaal dragende rassen***Vroeg*

B - Regina (blz. 15)

O - Macherauchs Frühernte (blz. 14)

Tamelijk vroeg

A - Gorella (blz. 13)

O - Cambridge Vigour (blz. 12)

Middentijds

A - Senga Sengana (blz. 16)

B - Vola (blz. 17)

Tamelijk laat

B - Redgauntlet (blz. 14)

N - Elista (blz. 12)

Laat

B - Talisman (blz. 16)

Doordragende rassen

A - Revada (blz. 18)

O - Repita (blz. 18)

AARDBEI

Cambridge Vigour — K.: D. Boyes, Cambridge, Engeland. Geïnr.: ± 1946. Vrij in de handel.

Dit ras vormt een fors gewas, dat zeer produktief kan zijn. De vruchten zijn aantrekkelijk en goed van smaak. Niet aanbevolen op gronden waar een aantasting van *Verticillium* kan worden verwacht.

Groei: fors; tamelijk veel uitlopers.

Bloei: tamelijk vroeg; bloemen tweeslachtig met goed ontwikkelde meeldraden en stuifmeel. Kans op nachtvorstschade.

Produktiviteit: zeer groot.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk vroeg. De pluk strekt zich over een lange periode uit.

Uiterlijk: tamelijk groot, kegelvormig, iets dof, helderrood, gelijkmatig van vorm en kleur.

Kwaliteit: stevig; vruchtvlees oranje-rood, sappig, tamelijk goed van smaak met een vrij goed aroma.

Gebruik: voor verse consumptie; de latere oogsten ook geschikt voor verwerking. Plukt tamelijk goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor verwelkingsziekte (*Verticillium*) en, vooral bij zwaar gewas, voor vruchttrot; tamelijk resistent tegen rood wortelrot. Vatbaar voor bladaaltjes. Gevoelig voor droogte.

Opmerkingen: voor een vroege oogst is echter een licht gewas vereist, waartoe Cambridge Vigour belangrijk later kan worden geplant dan de overige vroege rassen. Een betrekkelijk licht gewas geeft reeds een goede kg-opbrengst. Een vroege rijptijd is vooral van belang voor de teelt onder glas.

Voor goedgekeurde klonen raadplege men blz. 102.

Elista — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen, 1955. Gewonnen uit een kruising van Jucunda (× zelf) met de Amerikaanse selectie U.S. 3736. Geïnr.: 1964. Kw.r.: 1965. Eigenaar: Stichting B.V.T., Nassauplein 36, Den Haag.

Een tamelijk laat, zeer produktief consumptieras voor de vollegrond. Het open planttype en de tamelijk grote vruchten waarvan de stelen gemakkelijk afbreken, maken een hoge plukprestatie mogelijk. Is voor de koude kasteelt beprovenswaardig.

Groei: matig fors; open groeiwijze, met betrekkelijk weinig bladeren. Tamelijk veel uitloperplanten.

Bloei: tamelijk laat. Forse, sterk vertakte bloeiwijzen, iets onder het blad blijvend. Bloemen tweeslachtig met goede meeldraden en tamelijk veel goed stuifmeel.

Produktiviteit: zeer groot.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk laat.

Uiterlijk: middelmatig groot tot groot, gelijkmatig van grootte; afgerond kegelvormig, glanzend, gelijkmatig helderrood met gele, ingezonken zaadjes.

Kwaliteit: vruchtvlees rood; sappig, friszuur van smaak met een iets afwijkend aroma. Vruchten tamelijk kwetsbaar.

Gebruik: verse consumptie, en indien gedopt ook voor verwerking.

Het is het Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek te Wageningen met meristeemcultuur gelukt enkele *virusvrije* planten te verkrijgen van het aardbeiras Vola. Hierdoor zal over enkele jaren virusvrij plantmateriaal beschikbaar komen en zal van dit goede ras weer een gezond en produktief gewas geteeld kunnen worden.

Plukt in het algemeen echter moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor *Verticillium*.

Opmerkingen: planttijd zomer of voorjaar; geschikt voor meerjarige teelt.

Voor goedgekeurde klonen en licentiehouders raadplege men blz. 102.

Glasa — K.: Vereniging tot Bevordering en Verbetering van de Tuinbouw in de Bommelerwaard (V.V.T.B.), Steenweg 79, Zaltbommel. Gewonnen uit een kruising van Howard 17 met Deutsch Evern. Geïnt.: 1957. Kw.r.: 1958. Onder licentie in de handel.

Een belangrijk ras voor de teelt onder glas daar het vroeger rijp is dan andere rassen en zich zeer goed leent voor forceren met warmte en kunstlicht. Als vóór 1 maart wordt verwarmd moet worden belicht. De grote, glanzende vruchten leveren een mooi produkt. Is voor andere teeltwijzen minder geschikt door zijn matige produktiviteit.

Groei: tamelijk krachtig; open groeiwijze. Veel uitloperplanten.

Bloei: vroeg; bloemen groot aan korte bloeiwijzen. Tweeslachtig; veel goed stuifmeel.

Produktiviteit: tamelijk goed.

Vrucht:

Rijptijd: zeer vroeg.

Uiterlijk: tamelijk groot, kegelvormig, glanzend helderrood. Weinig kwetsbaar.

Kwaliteit: matig stevig; vruchtvlees rood-oranje met wit, weinig sappig; smaak matig.

Ziekten en beschadigingen: zeer gevoelig voor vruchtrot (*Botrytis*).

Vatbaar voor bladaaltjes.

Opmerkingen: vraagt voor een goed resultaat een prima verzorging en dient vroeg op wachtbed of op blijvende plaats te worden geplant. Bij vroeg stoken is belichting noodzakelijk om een goede strekking van bladeren en bloemtrossen te verkrijgen.

Voor goedgekeurde klonen en licentiehouders raadplege men blz. 103.

Gorella — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen, 1955. Gewonnen uit een kruising van Juspa met de Amerikaanse selectie U.S. 3763. Geïnt.: 1960. Vrij in de handel.

Een tamelijk fors, opgaand gewas met grove bloem- en vruchttrossen. De grote vruchten zijn in de eerste plaats geschikt voor verse consumptie. Plukkosten in verhouding tot andere rassen laag. De vruchten zijn ook zonder dop te plukken waardoor de latere oogsten (kleinere vruchten) door de fabriek zouden kunnen worden gebruikt. Is onder glas gemakkelijk te telen omdat het bladplukken en oogsten weinig uren vragen.

Groei: tamelijk fors met typisch stugge, opgaande bladeren. Geeft tamelijk vroeg veel uitloperplanten.

Bloei: middentijds; bloemen aan zeer stevige bloemstengels, tweeslachtig met vrij veel, goed stuifmeel. Kans op nachtvorstschade tamelijk groot.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk vroeg.

AARDBEI

Uiterlijk: groot tot zeer groot, kegelvormig, glanzend helderrood, soms met te traag rijpende punt.

Eerste vruchten soms iets onregelmatig gezet.

Kwaliteit: stevig, niet kwetsbaar; vruchtvlees roodachtig, sappig, tamelijk goed van smaak, iets te weinig zuur.

Gebruik: voor verse consumptie; latere vruchten matig geschikt voor verwerking; plukt tamelijk goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor *Verticillium*, matig vatbaar voor vruchttrot en weinig gevoelig voor stengelrot. Harde wind kan aan het stugge blad vrij veel schade doen.

Opmerkingen: planttijd zomer of voorjaar; geschikt voor meerjarige teelt. Daar het ras betrekkelijk weinig bloemstengels maakt, wordt aangeraden in de zomer vroeg te planten.

Voor goedgekeurde klonen raadplege men blz. 103.

Macherauchs Frühernte — K.: Max Planck Institut, Duitsland. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Deutsch Evern. Geïnt. 1951. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam (Dr.).

Dit vroege ras heeft lekkere vruchten, die echter de neiging hebben te klein te worden. Het ras kan goed voldoen op de meer intensieve tuinbouwbedrijven op vochtige zandgrond en op lichte klei.

Het ras is zeer vatbaar voor *Verticillium* en meeldauw en zeer gevoelig voor aaltjes. Zonder voortdurende strenge selectie degeneriert het ras snel. Het is daarom gewenst regelmatig nieuw plantmateriaal aan te schaffen.

Groei: de groei is vrij krachtig. Veel uitloperplanten. Goed winterhard.

Bloei: vroeg. De bloemen staan meestal onder het blad. Tweeslachtig. Voldoende goed stuifmeel. Iets minder kans op schade door nachtvorst dan bij de meeste andere vroege rassen.

Productiviteit: tamelijk goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: de eerste vruchten zijn middelmatig groot, de latere tamelijk klein tot klein; regelmatig lang kegelvormig, vaak iets halsvormig, glanzend rood.

Kwaliteit: vrij stevig, goed van smaak met een goed aroma; vruchtvlees lichtrood.

Gebruik: verse consumptie. Plukt tamelijk gemakkelijk zonder dop. Matig geschikt voor verwerking.

Ziekten en beschadigingen: vruchten weinig vatbaar voor vruchttrot.

Opmerkingen: planttijd zomer. Pollen of rijen. Uitsluitend te telen als eenjarig gewas, daar de vruchten aan een meerjarig gewas te klein worden.

Voor goedgekeurde klonen en licentiehouders raadplege men blz. 103.

Redgauntlet — K.: R. D. Reid, Scottish Horticultural Research Institute, Auchincruive, Schotland; 1946. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Climax. Geïnt.: 1956. Vrij in de handel.

Voor de telers een goed, tamelijk laat consumptieras, door de grote en zekere produktie, goede vruchtgrootte en de open groeiwijze. Geschikt voor meerjarige teelt. Voor de verse consumptie hebben de vruchten tot nu toe goede prijzen opgebracht, ondanks de zeer matige smaak. De vruchten kunnen tamelijk lang blijven hangen en zijn bij een goede rijpheid beter van smaak. Voor de industrie is Redgauntlet minder geschikt. Geeft soms in de nazomer een sterke tweede bloei.

Groei: krachtig, tamelijk open gewas. Uitloperontwikkeling sterk.

Bloei: middentijds. Bloemtrossen steken boven het blad uit, waardoor de kans op nachtvorstschade vrij groot is. Bloemen tweeslachtig met over het algemeen voldoende goed stuifmeel. Ontwikkeling meeldraden soms slecht. Geeft in augustus vaak een tweede bloei.

Produktiviteit: zeer groot.

Vrucht:

Rijpheid: tamelijk laat.

Uiterlijk: tamelijk groot, afgerond kegelvormig, glanzend helder-rood, soms iets paarsrood.

Kwaliteit: tamelijk stevig, niet kwetsbaar; vruchtvlees oranje, smaak matig, iets zuur met weinig aroma.

Gebruik: verse consumptie. Plukt over het algemeen moeilijk zonder dop; in gedopte vruchten blijft bovendien aan de basis van de vrucht een hard stukje zitten, dat zeer bezwaarlijk is voor de verwerking.

Ziekten en beschadigingen: tamelijk resistent tegen rood wortelrot. Gevoelig voor virus; vatbaar voor vruchtrot. Weinig vatbaar voor *Verticillium*.

Opmerkingen: planttijd zomer of voorjaar. Geschikt voor meerjarige teelt. In een gunstig najaar kan nog een tweede oogst worden geplukt. Onder koud staandglas aantrekkelijk door goede produktie en mooie vruchten, ondanks betrekkelijk late oogst.

Voor goedgekeurde klonen raadplege men blz. 104.

Regina — K.: Max Planck Institut, Duitsland. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Deutsch Evern. Geïnt.: 1951. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam (Dr.).

Dit vroege ras voldoet het beste op zwaardere gronden in Zeeland. De vruchten zijn groter dan die van Macherauchs Frühernte en lichter, meer oranje-rood, van kleur.

Groei: eenjarige planten stoelen weinig uit en hebben betrekkelijk weinig, grote bladeren; tweejarige planten kunnen zeer fors worden. Veel uitloperplanten. De winterhardheid is goed.

Bloei: vroeg. Bloemen boven het blad, groot, tweeslachtig; veel goed stuifmeel. Bloemstengels weinig talrijk, maar rijkbloeiend. Veel kans op nachtvorstschade.

Produktiviteit: tamelijk goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: tamelijk tot middelmatig groot, lang kegelvormig, oranje-rood, de onderzijde blijft lang bleek. Kelk opvallend groot.

Kwaliteit: tamelijk stevig, weinig kwetsbaar, vrij sappig en tamelijk

AARDBEI

goed van smaak; het vruchtvlees is wit of iets rose.

Gebruik: verse consumptie en verwerking op sap. Plukt met twee handen vrij goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: matig vatbaar voor aaltjes, virus, *Botrytis*; vatbaar voor meeldauw.

Opmerkingen: ook geschikt voor tweejarige teelt. Planttijd in het voorjaar of vroeg in de zomer.

Voor goedgekeurde klonen en licentiehouders raadplege men blz. 104.

Senga Sengana — K.: R. von Sengbusch, Hamburg, Duitsland; 1949. Gewonnen uit een kruising van Sieger met Merveilleuse de Tihange. Kw.r.: 1956. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: H. Fleuren, Veldstraat 108, Baarlo (L.).

Dit ras is door zijn grote produktiviteit van grote waarde voor onze aardbeiteelt, temeer daar het een gelijkmatig produkt levert, dat door de fabrikant over het algemeen goed wordt gewaardeerd.

Groei: sterk; matig veel uitloperplanten; goed winterhard.

Bloei: middentijds; zeer rijk, met kleine, tweeslachtige bloemen aan talrijke bloeiwijzen. Kwaliteit stuifmeel middelmatig. Kans op nachtvorstschade.

Produktiviteit: zeer groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: middelmatig groot, kort kegelvormig, glanzend, tamelijk donkerrood, iets bruin. Zeer gelijkmatig van grootte, vorm en kleur. Kwaliteit: stevig, weinig kwetsbaar; diep oranje-rood vruchtvlees; sappig; smaak goed; bij volledig rijpe vruchten sterk en iets afwijkend aroma.

Gebruik: geschikt voor verwerking, in het bijzonder voor vruchten op sap. Voor verse consumptie niet te donkerrode vruchten plukken wegens het sterke aroma. Met twee handen goed zonder dop te plukken.

Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor bladvlekkenziekten, *Verticillium*, meeldauw; zeer vatbaar voor *Botrytis*. Matig gevoelig voor virus en bladaaltjes.

Opmerkingen: planttijd zomer of voorjaar. Ruime plantafstand. Het ras is gevoelig voor virus, zodat alleen een gezond en produktief gewas kan worden geteeld indien geregeld geselecteerd plantmateriaal wordt aangeschaft. Ook dient voldoende aandacht geschonken te worden aan de bestrijding van het vruchttrot.

Voor goedgekeurde klonen en licentiehouders raadplege men blz. 104.

Talisman — K.: R. D. Reid, Scottish Horticultural Research Institute, Auchincruive, Schotland; 1946. Ontstaan uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Climax. Geïnt.: 1955. Vrij in de handel.

Talisman is een produktief ras met laatrijpende vruchten van goede kwaliteit die zeer geschikt zijn voor de verse consumptie. De vruchten zijn slecht zonder dop te plukken. Het gedopte produkt blijkt geschikt te zijn voor pulp. Geeft soms in de nazomer een sterke tweede bloei.

Groei: krachtig; tamelijk compact; ontwikkeling laat. Zeer veel uitloperplanten.

Bloei: middentijds. Bloemen niet boven het blad; tweeslachtig met voldoende goed stuifmeel.

Productiviteit: groot.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Uiterlijk: tamelijk lang kegelvormig; de eerste groot, soms breed wigvormig en diep gegroefd tot gespleten. Mooi van uiterlijk; helderrood. Op het einde van de oogst vruchten tamelijk klein.

Kwaliteit: stevig, sappig, vruchtvlees lichtrood, goed van smaak en aroma.

Gebruik: verse consumptie; geschikt voor verwerking tot pulp en jam. Plukt zeer moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: resistent tegen rood wortelrot; vrij vatbaar voor zwart wortelrot en niet vatbaar voor *Verticillium*. Vruchten zeer vatbaar voor vruchtrot.

Opmerkingen: planttijd zomer; bij voorkeur eenjarig. Bespuiting tegen vruchtrot is noodzakelijk.

In een gunstig najaar kan nog een tweede oogst worden geplukt.

Voor goedgekeurde klonen raadplege men blz. 105.

Vola — K.: Vereniging tot Bevordering en Verbetering van de Tuinbouw in de Bommelerwaard, Zaltbommel. Gewonnen uit een kruising van Bowa met Empire. Geïnt.: 1961. Kw.r.: 1961. Onder licentie in de handel.

Het matig fors groeiende gewas kan zeer produktief zijn en geeft aantrekkelijk, tamelijk grote vruchten van goede kwaliteit. Blijkt gevoelig te zijn voor virus.

Groei: fors en opgaand. Uitloperontwikkeling vrij sterk.

Bloei: middentijds. Bloeiwijzen tamelijk talrijk, tamelijk lang gesteld, even lang als het blad of daar boven uitstekend. Bloemen tweeslachtig met goed ontwikkelde meeldraden en goed stuifmeel.

Productiviteit: groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: tamelijk groot, tamelijk lang kegelvormig, glanzend, aantrekkelijk, helder oranje-rood met iets inliggende zaadjes.

Kwaliteit: stevig, iets kwetsbaar; vruchtvlees oranje-rood, sappig, fris van smaak met een tamelijk goed aroma.

Gebruik: verse consumptie; ongeschikt voor verwerking. Plukt niet of moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: tamelijk vatbaar voor vruchtrot, weinig voor *Verticillium*. Gevoelig voor virus.

Opmerkingen: planttijd zomer. Wegens tamelijk lange vruchttrossen ruime plantafstand gewenst. Is bijzonder geschikt voor de teelt in de koude kas, doch het is aan te bevelen om niet te vroeg te planten.

Voor licentiehouders raadplege men blz. 105.

Afgevoerd:

Deutsch Evern. Onvoldoende produktief; zeer vatbaar voor vruchtrot.

Jucunda. De bestuiving laat te wensen over.

Juspa. Is in de praktijk minder gebleken dan Senga Sengana.

DOORDRAGENDE RASSEN

Er bestaat een toenemende belangstelling voor doordragende aardbeirassen. In de vollegrond blijkt met deze rassen een goed lonende teelt mogelijk te zijn, mits gezond plantmateriaal wordt gebruikt en op voedzame, vochthoudende grond wordt geplant. Geplant kan worden in de tweede helft van september of in het voorjaar. De eerste (voorjaars-) bloemen moeten worden verwijderd om de plant de kans te geven zich goed te ontwikkelen. De oogst kan men verwachten ongeveer 2 maanden nadat de bloemen voor het laatst zijn weggenomen.

Hoewel de jonge uitloperplanten zeer snel bloeien en vrucht kunnen dragen, is het voor een goed resultaat aan te bevelen de uitloperplanten tijdig te verwijderen en uitsluitend van de moederplanten te oogsten.

De meeste ervaring is opgedaan met de rassen Repita en Revada.

Repita — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen; 1956. Gewonnen uit een kruising van Ada Herzberg met Auchincruive Climax. Geselecteerd in 1956 door L. M. Wassenaar. Geintr.: 1960. Vrij in de handel.

Een middelmatig fors gewas. De vruchten zijn, vooral in de eerste oogst groot, helderrood en goed van smaak. Gevoelig voor spint en bladvlekkenziekte. Niet gemakkelijk te telen.

Groei: tamelijk fors, breeduitgroeiend. Geeft ruim voldoende uitloperplanten.

Bloei: van voorjaarsbloemen middentijds. Na verwijderen spoedig nieuwe bloei. Bloemen aan tamelijk lange, stevige bloeiwijzen boven het blad uitstekend. Bloeit ook op jonge uitloperplanten.

Productiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: van half juli tot oktober.

Uiterlijk: middelmatig groot tot groot, kegelvormig, matig stevig, helderrood.

Kwaliteit: sappig, goed van smaak met tamelijk sterk aroma.

Gebruik: verse consumptie.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor spint en rode-vlekkenziekte. Vruchtrotbestrijding moet worden aanbevolen.

Opmerkingen: Repita kan door zijn produktiviteit en grote vruchten goede resultaten geven, doch vereist meer teeltzorgen dan Revada, vooral door de vatbaarheid voor bladziekten. Stelt hoge eisen aan de grond en de verzorging. Planttijd en ontbloemen als bij Revada.

Revada — K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen; 1956. Gewonnen uit een kruising van Auchincruive Climax met Ada Herzberg. Geselecteerd in 1956 door L. M. Wassenaar. Geintr.: 1960. Vrij in de handel.

Een fors gewas met zeer gezond blad en tamelijk korte bloeiwijzen; iets onregelmatig kegelvormige, lichtrode, stevige vruchten, die friszuur en vrij neutraal van smaak zijn. De tweede bloei begint iets later dan bij Repita, waardoor de tweede oogst eveneens later is.

Groei: fors gesloten, breeduitgroeïend gewas met opvallend gezond blad. Geeft voldoende uitloperplanten, mits in het najaar geplant. Een bezwaar is dat de jonge planten sterk bloeien.

Bloei: van voorjaarsbloemen middentijds. Na het ontbloemen begint de tweede bloei later dan bij Repita. Bloeiwijzen aanvankelijk iets onder het blad blijvend, doch later daar bovenuit stekend.

Productiviteit: goed. Doordat het blad weinig vatbaar is voor bladziekten en door de sterkere groei, langer te oogsten dan Repita.

Vrucht:

Rijptijd: van tweede oogst van augustus tot november.

Uiterlijk: middelmatig groot tot groot, iets onregelmatig kegelvormig, lichtrood, stevig.

Kwaliteit: matig sappig, friszuur met minder aroma dan Repita, waardoor meer neutraal van smaak.

Gebruik: verse consumptie.

Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor meeldauw en blad- vlekkenziekten. De bestrijding van ziekten en plagen o.a. vruchtrot vraagt door de lange pluktijd bijzondere aandacht.

Opmerkingen: door de goede stevigheid zijn de vruchten vooral in de nazomer goed houdbaar. Is gemakkelijk te telen. Het is belangrijk de uitlopers en de oude blad- en bloemstengels op tijd te verwijderen. Voor goede resultaten is een zeer vochtige en voedzame grond nodig.

APPEL

(*Malus Mill.*)

(Zie voor zoete appels blz. 37)

Voor de intensieve fruitteelt is een juiste rassenkeuze van zeer groot belang. Gewenst is een matig sterke groei van de bomen met daarbij een vroege en grote produktie.

Het aantal door de N.A.K.-B. gewaarmerkte bomen geeft een duidelijk beeld van de rassen die het meest geplant worden (zie tabel op blz. 21). Uit de tabel blijkt dat het sortiment inkrimpt en zich voornamelijk beperkt tot drie hoofdassen t.w. James Grieve, Cox's Orange Pippin en Golden Delicious.

Genoemde drie rassen namen 59 % van het aantal gewaarmerkte bomen voor hun rekening in 1959-1960, dit bedroeg 73 % in 1965-1966.

Het appelareaal in Nederland besloeg in 1966 een oppervlakte van ca. 33.000 ha.

In het seizoen 1959-1960 werden 1.214.000 bomen gewaarmerkt, in 1965-1966 meer dan 2.157.000 bomen. Deze stijging komt tot uiting in een toename van het nieuw aangeplante areaal dat steeg van 463 ha in 1955 tot 943 ha in 1960 en tot 2.187 ha in 1964.

APPEL

RASSENKEUZETABEL

(Pluk- en bewaartijdengrafiek)

A - Hoofdrassen

James Grieve (blz. 26)
Cox's Orange Pippin (blz. 23)
Schone van Boskoop (blz. 33)
Golden Delicious (blz. 24)

B - Aanvullende rassen

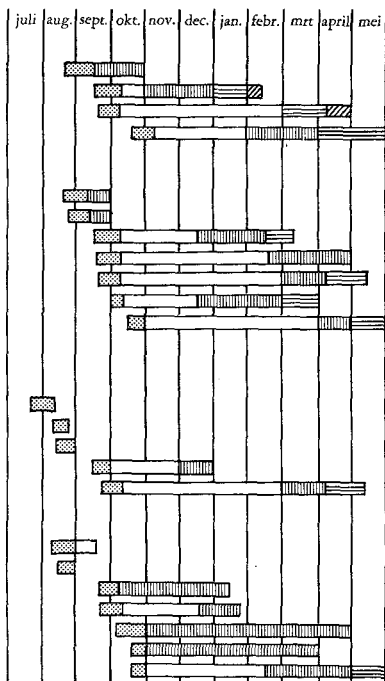
Benoni (blz. 22)
Tydeman's Early (blz. 35)
Ingrid Marie (blz. 25)
Lombartscalville (blz. 30)
Rode Jonathan (blz. 27)
Laxton's Superb (blz. 29)
Winston (blz. 35)

O - Van zeer beperkte betekenis

Yellow Transparent (blz. 36)
Stark Earliest (blz. 34)
Mantet (blz. 30)
Lobo (blz. 29)
Jonathan (blz. 27)

X - Meer ervaring gewenst

Discovery (blz. 24)
Mio (blz. 32)
Odin (blz. 32)
Millicent (blz. 32)
Ivette (blz. 26)
Melrose (blz. 31)
Mutsu (blz. 32)

Legenda

- pluktijd
- bewaarperiode in bewaarplaats
- verlenging van de bewaarperiode bij bewaring in koelhuis
- idem bij bewaring in gascel
- idem bij geschrubde gasbewaring

**DOOR DE N.A.K.-B. GEWAARMERKTE BOMEN
IN DE PERIODEN 1959-1960 EN 1965-1966 ¹⁾**

	1959-'60		1965-'66	
	aantal	%	aantal	%
Golden Delicious	331.628	27,3	921.978	42,7
Cox's Orange Pippin	221.342	18,2	465.606	21,6
James Grieve	168.703	13,9	198.959	9,2
James Grieve Lired	5.140	0,4	54.487	2,5
Erich Neumann's				
R. James Grieve	33.320	2,7	1.097	0,1
James Grieve incl. mutanten	207.163	17,0	254.543	11,8
Benoni	10.243	0,8	47.733	2,2
Stark Earliest	124.262	10,2	6.768	0,3
Stark Earliest sel. Sc. Pimp.	9.738	0,8	32.881	1,5
Tydemans Early	8.915	0,7	31.897	1,5
Mantet	647	0,1	31.568	1,5
Lombartscalville	62.558	5,2	22.460	1,0
Schone van Boskoop	11.704	1,0	16.089	0,7
Rode Boskoop Schmitz Hübsch	2.624	0,2	99.947	4,6
Rode Boskoop Heines	—	—	72.763	3,4
Rode Boskoop Lambrechts	1.227	0,1	15.784	0,7
Rode Boskoop Kalfs	—	—	15.235	0,7
Rode Boskoop Verheul	3.725	0,3	14.570	0,7
S. van Boskoop incl. mutanten	19.280	1,6	234.388	10,8
Winston	7.376	0,6	14.203	0,7
Lobo	2.552	0,2	11.631	0,5
Ingrid Marie	55.921	4,6	11.537	0,5
Laxton's Superb	6.390	0,5	11.464	0,5
Jonathan	42.029	3,5	8.845	0,4
Yellow Transparent	38.010	3,1	7.193	0,3
Close	15.738	1,3	978	0,0
Ellison's Orange	12.316	1,0	1.083	0,1
Overige rassen	37.918	3,1	40.812	1,9
Totaal	1.214.026		2.157.568	

¹⁾ Deze gegevens zijn ontleend aan de keuringsstatistieken van de N.A.K.-B; rassen waarvan in beide seizoenen minder dan 10.000 bomen werden gewaarmerkt, zijn opgenomen onder „Overige rassen”.

BESTUIVINGSTABEL

Rassen	Bestuivers
1. Benoni	2, 7, 12, 18, 21
2. Cox's Orange Pippin	4, 5, 7, 8, 10, 11, 20
3. Dijkmanszoet	2, 4, 5, 7, 8
4. Golden Delicious	2, 5, 7, 8, 9, 11, 19, 20
5. Ingrid Marie	2, 4, 7, 8, 9, 11
6. Ivette	2, 4, 5, 7
7. James Grieve	2, 8, 10, 12, 18, 21
8. Jonathan	2, 4, 7, 9, 11
9. Laxton's Superb	2, 4, 5, 8, 20
10. Lobo	2, 5, 7, 8, 11, 12, 19
11. Lombartscalville	2, 4, 5, 7, 8, 19
12. Mantet	1, 2, 7, 10, 18, 21
13. Melrose	2, 4, 7, 8, 10, 11
14. Millicent	2, 7, 8, 10, 11, 19
15. Mio	2, 7, 10, 12, 19, 21
16. Odin	2, 4, 5, 7
17. Schone van Boskoop	2, 7, 8, 10, 12, 18, 21
18. Stark Earliest	2, 7, 8, 10, 21
19. Tydeman's Early	1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 21
20. Winston	2, 4, 5, 8, 9
21. Yellow Transparent	2, 7, 10, 12, 18
22. Zoete Oranje	2, 8, 10, 18

Over de ontbrekende rassen zijn nog onvoldoende gegevens bekend.

Benoni. Herkomst Dedham, Massachusetts, Ver. Staten van Amerika. Geïnt.: E. M. Richards; $\pm$ 1830.

De prijzen die voor dit ras betaald worden, zijn steeds zeer hoog, zodat ondanks bepaalde bezwaren het ras financieel toch goede resultaten kan geven. De uitgesproken beurtjaren manen echter tot voorzichtigheid. Kan alleen op M IX worden aanbevolen. Het ras stelt hoge eisen aan de teler.

Groei: middelmatig sterk, steil opgaand, dicht bebladerd.

Bloei: middentijs, stuifmeel goed.

Productiviteit: vroeg intredend, maar later met uitgesproken beurtjaren; uitbuigen, direct na de bloei dunnen van de vruchten of eventueel bloemdunning is gewenst.

Vrucht:

Pluktijd: eind augustus tot begin september.

Uiterlijk: tamelijk klein tot middelmatig, geel met gestreepte helderrode bloes, schil dik.

Kwaliteit: vlees geel, zeer vast, sappig, aromatisch, uitstekende handappel.

Ziekten en beschadigingen: het ras is onderhevig aan late val, heeft

veel last van bloedluis en is kankergevoelig. Bespuitingen tegen late val gewenst. Van Benoni zijn rode mutanten gevonden.

Mutant

Redbenoni. K.: J. Hertgers, Kloetinge en L. H. Lindenbergh, Wemeldinge. Kw.r.: aangevraagd.

Cox's Orange Pippin. K.: Cox, Colnbrook, Bucks, Engeland. Geïnt.: Ch. Turner, Slough; 1850.

Eén van de meest aangeplante rassen. De produktie is matig. Het ras stelt hoge eisen aan grond en teler. Voldoet met name op zand soms minder goed. De smaak der vruchten wordt zeer gewaardeerd. Heeft, in tegenstelling tot Golden Delicious, een beperkt teeltgebied en is hoofdzakelijk aangeplant in Nederland, Engeland, België, Denemarken en West-Duitsland. Ook in Australië en Nieuw-Zeeland heeft Cox's enige betekenis, maar deze wordt buiten het Nederlandse exportseizoen in Engeland aangevoerd.

Groei: sterk, vormt een vrij brede open kroon, tamelijk ijl bebladerd. In verband met de grootte van de vrucht moet het gebruik van zeer sterke onderstammen worden afgeraden. Cox's geënt op M VII geeft vaak een teleurstellend resultaat zowel in Noord-Holland als op de Zuidhollandse Eilanden en in Zeeland. Op M IX kan goed Cox's geteeld worden, maar de bladstand en de vruchtbaarheid (z.g. „Cox's ziekte”) kan op bepaalde gronden te wensen overlaten; de M II voldoet dan beter. Deze laatste is voor Cox's een goede onderstam. Ook de ervaringen met M 26 zijn tot heden toe gunstig. Op M IV treden vaak gebreksziekten op.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Produktiviteit: geeft een matige kg-opbrengst.

Vrucht:

Pluktijd: half september tot begin oktober.

Uiterlijk: vrucht is tamelijk klein, enigszins platrond van vorm, bleekgroen van kleur, later geel met fraaie oranje- of rode bloes en strepen.

Kwaliteit: vlees tamelijk vast, sappig, aangenaam zuur en zeer aromatisch, zeer goede handappel.

Bewaarbaarheid: gevoelig voor lage temperatuurbederf; in verband hiermede niet voor half september plukken. Te bewaren in koelkelder; in bewaarplaats te snelle rijping. In het begin van de bewaarperiode de temperatuur handhaven op 6°C, later op 4°C. In geschrubde gasbewaring 0-4 % CO₂ en 4 % O₂. Zodra het maximum van 4 % CO₂ wordt bereikt moet worden ververst. Hierdoor worden een betere kleur, een betere kwaliteit en dus betere bewaaruitkomsten verkregen.

Ziekten en beschadigingen: onder bepaalde omstandigheden, vooral bij vroege pluk, veel stip, rotstip en steelrot. Laat bij warmte en droogte, vooral op droogtegevoelige gronden, vaak zijn blad vallen, vatbaar voor stambasisrot en eveneens tamelijk vatbaar voor vruchtboomkanker. Plaatselijk komen bomen voor met zeer kleine en slecht gekleurde vruchten waarvan de oorzaak vermoedelijk een kleinvruchtigheidsvirus is.

APPEL

Discovery. K.: Dummer, Colchester, Engeland. Ontstaan uit een kruising van Worcester Pearmain vermoedelijk met Beauty of Bath. K.w.r.: Gebr. Lindenbergh, Wemeldinge (Z.); 1965. Geintr.: J. Matthews, Thurnston, Engeland; 1964.

Groei: matig sterk. Op andere onderstammen dan M IX zal de vrucht waarschijnlijk te klein blijven.

Vrucht:

Pluktijd: na Stark Earliest en vóór James Grieve.

Uiterlijk: vrij klein, enigszins platrond van vorm. De kleur is geel met rode blos.

Bewaarbaarheid: voor een zomerappel is de houdbaarheid vrij goed.

Opmerkingen: de ervaring onder Nederlandse omstandigheden is nog onvoldoende.

Voor licentiehouders raadplege men blz. 105.

Golden Delicious. K.: A. H. Mullins, West Virginia, Ver. Staten van Amerika. Geintr.: Stark Brothers, Louisiana; 1916.

De vroege en grote produktiviteit, de kwaliteit en de duurzaamheid van de vrucht maken dit ras tot het meest aangeplante in ons land. Belangrijk is, dat levering uit het noordelijke en zuidelijke halfmond op de exportmarkten elkaar gedeeltelijk overlappen.

Groei: op jonge leeftijd sterk, later matig sterk, vormt een tamelijk grote, regelmatige boom. In verband met de vruchtkleur verdient het geen aanbeveling gebruik te maken van sterke onderstammen.

Bloei: middentijds, tot tamelijk laat, stuifmeel is goed.

Produktiviteit: zeer vroeg intredend, regelmatig en zeer goed.

Vrucht:

Pluktijd: van half tot eind oktober. Doorplukken is aan te bevelen.

Uiterlijk: middelmatig groot, regelmatig van vorm, heeft een zeer lange steel. De kleur is groengeel, later geel.

Kwaliteit: vlees tamelijk vast en zachtzuur, op het laatst bijna zoet. Is een goede handappel. Geschikt voor verwerking tot appelschijfjes.

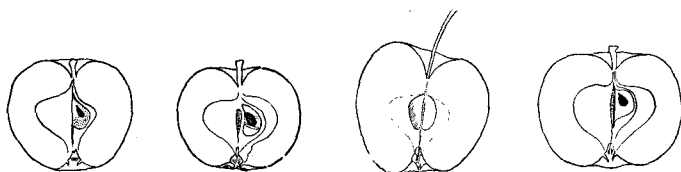
Bewaarbaarheid: vatbaar voor gloeösporiumrot. In koelhuis tot april, bij gasbewaring (9 % CO₂ + 12 % O₂) tot eind mei. Op kleur sorteren, groene vruchten opslaan in fruitbewaarplaats. Vooral als de vruchten in de gascel worden bewaard is doorplukken zeer gewenst daar de vruchten in de gascel niet of nauwelijks nakleuren. Gevoelig voor rimpelen, daarom extra letten op de relatieve vochtigheidsgraad in bewaarplaats en koelcel.

Onder bepaalde omstandigheden kan de schil bruin verkleuren.

Ziekten en beschadigingen: rubberhoutverschijnselen komen voor; het ras is vatbaar voor schurft en gloeösporiumrot. In sommige jaren last van bladval. Gevoelig voor vruchtverruwing.

Spurtypen

Van Golden Delicious bestaan vele zwakker groeiende mutanten waarvan de vruchtbaarheid groter zou zijn dan van de normale Golden Delicious en waarvan er thans in de Benelux vier in de handel zijn: *Starkspur Golden Delicious* (N.V. Wed. P. de Jongh, Goes; K.w.r.: aangevraagd; voor licentiehouders zie blz. 108), *Golden Yellospur* (H. Fleuren, Baarlo; voor licentiehouders zie blz.

Benoni

Cox's Orange Pippin

Golden Delicious

Ingrid Marie

Golden Delicious (vervolg)

106), *Golden Auvil Spur* (N.V. Frugorex, Gorsem, België) en de *Testers Golden Spur* (Gebr. van 't Westeinde, 's Heer Arendskerke en Fa. Adr. Leys, Breda; Kw.r.: aangevraagd door N.V. Testers de Meulemeester, Zundert.

Er zijn aanwijzingen dat bepaalde spurtypen genetisch nog niet stabiel zijn, d.w.z. dat binnen één bepaald spurtype verschillen in groeikracht kunnen optreden.

Het is niet bekend of de spurtypen een verbetering betekenen van de gewone Golden Delicious zoals die op M IX geteeld kan worden. In verband met de zwakke groeikracht der spurtypen dienen deze niet op M IX te worden veredeld. Welke onderstam het best zal voldoen is nog niet bekend. Dit en onbekendheid met de opkweek alsmede de wat latere rijptijd van de vruchten betekent dat het aanplanten van spurtypen op grotere schaal nog niet kan worden geadviseerd.

Ingrid Marie. Omstreeks 1910 gevonden in de hogeschooltuin te Flemlöse, Denemarken. Waarschijnlijk een zaailing van de Cox's Orange Pippin. Geïnt.: C. Matthiesen, Flemlöse; 1936.

Moet ontraden worden op M IX op lichte zavel- en zandgronden, i.v.m. de scheurtjes bij de kelk en het vaak te donker worden van de vruchten. De vruchtbaarheid laat dan vaak ook te wensen over. *Groei:* tamelijk sterk, vooral in de jeugd; vormt een brede, dichte kroon.

Bloei: middentijds; het stuifmeel is goed.

Productiviteit: vroeg en goed vruchtbaar.

Vrucht:

Pluktijd: eind september-begin oktober.

Uiterlijk: is middelmatig groot, zeer regelmatig van vorm en donkerrood van kleur.

Kwaliteit: het vlees is groenig geelwit, zachtzuur, sappig, met een vrij goed aroma.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot half december, in koelhuis tot begin februari en bij gasbewaring met 5 % CO₂ + 16 % O₂ tot begin maart. Kan eventueel bij Cox's Orange Pippin in geschrubde gasbewaring gezet worden. Bij lange bewaring wordt de smaak flauw. Gevoelig voor rimpelen.

Ziekten en beschadigingen: plaatselijk komen bomen voor met zeer kleine en slecht gekleurde vruchten, wat vermoedelijk veroorzaakt wordt door een kleinvruchtigheidsvirus. Wanneer Ingrid Marie gebruikt wordt voor omenten wordt dit verschijnsel in de hand gewerkt.

APPEL

Ivette. K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen; 1950. Gewonnen uit een kruising van Cox's Orange Pippin met Golden Delicious. Geselecteerd in 1958 door A. A. Schaap. Geïnt.: 1965. Kw.r.: 1966.

Groei: middelmatig sterk, als die van Golden Delicious; de boom vormt zich gemakkelijk tot een pyramidale kroon.

Bloei: middentijds, gelijk met die van Cox's Orange Pippin; bloeit vrij lang door, stuifmeel goed.

Productiviteit: vroeg en goed, te vergelijken met die van Golden Delicious.

Vrucht:

Pluktijd: half oktober.

Uiterlijk: vrucht tamelijk groot tot middelmatig, iets ronder van vorm dan Golden Delicious, met minder lange vruchstelen. De kleur is overwegend geel met oranje blos, kleurt tijdens de bewaring pas fraai.

Kwaliteit: vruchtvlees gelig wit, zacht, lichtzuur met een zwak Cox's aroma.

Bewaarbaarheid: vrij lang in bewaarplaats, verdere ervaring nog onvoldoende.

Ziekten en beschadigingen: matig gevoelig voor schurft en tamelijk gevoelig voor meeldauw.

De ervaring met dit ras is nog onvoldoende.

Voor licentiehouders raadplege men blz. 106.

James Grieve. K.: J. Grieve. Ontstaan uit een pit van Pott's Seedling. Geïnt.: Dickson, Edinburgh, Schotland; 1890.

Deze goede zomerappel vraagt een zorgvuldige behandeling en moet voorzichtig worden geplukt; heeft een zeer tere schil, waardoor moeilijkheden kunnen optreden bij het vervoer.

Groei: tamelijk zwak, vormt een matig grote kroon. Op M IX is de groei vaak uitgesproken zwak; daarom worden ook andere onderstammen gebruikt, zoals bijv. M I, M II, M IV of M VII, op welke onderstammen toch een kleine boomvorm kan worden gekweekt.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Productiviteit: vroeg, regelmatig en goed.

Vrucht:

Pluktijd: eind augustus tot eind september. Oppassen voor te vroeg plukken i.v.m. marktbederf en de gevoeligheid voor stip.

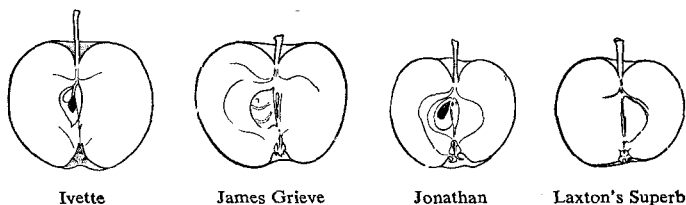
Uiterlijk: matig groot en regelmatig van vorm, de kleur is geel met rode strepen en soms rode blos.

Kwaliteit: vlees is gelig wit, zeer sappig en zacht met goed aroma. *Bewaarbaarheid:* eventueel direct in koelhuis bij 6°C, temperatuur geleidelijk laten dalen tot deze na 14 dagen 4°C is.

Ziekten en beschadigingen: heeft een langdurige junival. Bespuiten tegen late val gewenst. Op droogtegevoelige gronden last van bladval. Het ras is in het bijzonder op koude, natte gronden zeer vatbaar voor vruchtboomkanker.

Mutanten

Er bestaan verschillende rode mutanten van James Grieve. Drie door de N.A.K.-B. gekeurde mutanten zijn:

James Grieve (vervolg)

Erich Neumann's Rode James Grieve. K.: Erich Neumann, Zievelrich, Duitsland. Kw.r.: 1959. Gerechtigde: fa. Pierre Lombarts, Bredaseweg 32, Zundert. Deze knopmutant is eerst gestreept rood, maar krijgt bij laat plukken een egale donkerdofrode bloos op gele ondergrond. Rijpt ca. 10 dagen later dan James Grieve. Te vroeg plukken gaat ten koste van de kleur.

Voor licentiehouders raadplege men blz. 106.

Poelmans' Rode James Grieve. K.: A. A. M. Poelmans, Dreumel. Kw.r.: 1963. Kleurt helderrood, iets meer egaal dan Erich Neumann. Te vroeg plukken gaat ook hier ten koste van de kleur. Rijpt evenals Erich Neumann ca. 10 dagen later dan James Grieve. Voor licentiehouders raadplege men blz. 108.

James Grieve Lired. K.: Fa. A. van Liere en Zn., Kapelle (Z.). Naam nationaal en internationaal beschermd. Rijpt iets later dan James Grieve. Kleurt vroeg mooi helderrood en is niet gestreept zoals Erich Neumann's en Poelmans' Rode James Grieve.

Voor licentiehouders raadplege men blz. 107.

Opmerkingen: Erich Neumann's, Poelmans' Rode James Grieve en James Grieve Lired rijpen later dan James Grieve. Te vroeg plukken gaat ten koste van de kleur, de appels zijn dan te groen en te dof.

De fruitteiler die gebruik maakt van het later rijpen van deze mutanten kan een kleine spreiding in de pluktijd verkrijgen. De vruchten hebben verder dezelfde eigenschappen als die van James Grieve.

Mutanten kunnen weer muteren naar hun oorspronkelijke kleur zoals bij Erich Neumann's reeds is waargenomen. Niet zelden kunnen dan zeer slecht gekleurde vruchten ontstaan.

Jonathan. K.: Ph. Rick, Woodstock, New York, Ver. Staten van Amerika; $\pm$ 1800.

De bewaarmoeilijkheden, het vaak slecht op kleur komen, de matige smaak en de grote gevoeligheid voor meeldauw, hebben de belangstelling voor dit ras sterk doen dalen. Het is de vraag of verder aanplanten van de „gewone” Jonathan nog aan te bevelen is.

APPEL

Voorzover Jonathan nog toekomst heeft, zal deze gezocht moeten worden bij de rode mutanten ervan. Deze hebben het voordeel dat ze vroeger en beter kleuren waardoor op tijd geplukt kan worden wat de smaak en bewaarmogelijkheid ten goede zal komen.

Het ras voldoet in Noord-Brabant en Limburg beter dan in de rest van het land. Evenals Golden Delicious wordt dit ras in vele landen geteeld.

Groei: matig sterk, vormt een middelmatige boom met veel slap-hangend hout, vormt gemakkelijk een harttak, welke behouden moet worden in verband met de hangende groeiwijze.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Productiviteit: zeer vroeg, regelmatig en goed.

Vrucht:

Pluktijd: eind september-begin oktober, om bewaarmoeilijkheden deels te ondervangen. Doorplukken is gewenst.

Het optreden van bewaarziekten is in de verschillende jaren uiteenlopend. Wanneer de appels in het seizoen pas laat op kleur komen is de teler geneigd ze te laten hangen. Dit heeft tot gevolg dat de houdbaarheid sterk terugloopt. Zijn de appels bestemd voor directe consumptie dan is dit niet zo'n bezwaar. Voor bewaring is het raadzaam op tijd (d.w.z. aan de groene kant) te oogsten.

Uiterlijk: tamelijk klein, regelmatig gevormd, de kleur is geel met fraaie, effen rode blos.

Kwaliteit: vlees nogal vast, lichtzuur; matige handappel. Geschikt voor verwerking tot appelschijfjes en tot gedroogd produkt, matig voor moes, sap en vruchtenwijn.

Bewaarbaarheid: tot maart in bewaarplaats, in koelhuis tot half april, in gas (6 % CO₂ + 15 % O₂) tot half mei. De bewaarmoeilijkheden kunnen ten dele worden voorkomen door niet lager te koelen dan tot 4°C. De napluk i.v.m. kleur niet in de koelcel, doch in de bewaarplaats zetten. De grote vruchten zijn zeer gevoelig voor Jonathanbederf; indien de rijpgeoogste vruchten (welke geheel rood gekleurd zijn) in bewaarplaats of koelcel bewaard worden, zijn ze zeer vatbaar voor Jonathanspot; in de gascel heeft men hiervan geen last.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor meeldauw.

Mutanten

Er zijn van Jonathan diverse rode mutanten bekend, bij enige hiervan is het echter niet zeker of ze onderling verschillen of verschillen van de uit Amerika afkomstige Red Jonathan. Omdat de verschillende herkomsten vanwege de invloed van onderstam en bodemsoort niet zonder meer op hun mogelijke verschillen beoordeeld kunnen worden, zijn er proeven met een aantal mutanten uitgezet op de proeftuinen te Kraggenburg, Wilhelminadorp en Elst. Thans zijn o.a. de volgende mutanten bekend:

Red Jonathan, herkomst V.S.;

Jon-A-Red, herkomst V.S.;

Rode Jonathan, herkomst H. Fleuren, Baarlo;

Rode Jonathan, herkomst J. Heines, Baarlo;

Rode Jonathan, herkomst Adr. Leijs, Breda;

Rode Jonathan, herkomst Fr. Theuns, Oirschot en

Prinkels Red Jonathan, herkomst H. G. v. Steenis, Wadenoyen.

De rode Jonathan van Fr. Theuns is aangemeld bij de Raad voor het Kwekersrecht, van Prinkels Red Jonathan is de naam beschermd.

De N.A.K.-B. heeft moederbomen van diverse herkomsten gekeurd, zodat via deze instelling goed materiaal te verkrijgen is.

Laxton's Superb. K.: Laxton Brothers, Bedford, Engeland; 1895. Ontstaan uit een kruising van Wijker Pippin met Cox's Orange Pippin. Geïnt.: 1918.

De belangstelling voor dit ras is matig. Heeft minder last van nachtvorst dan vele andere rassen.

Groei: matig sterk tot sterk, vormt een tamelijk grote boom met slappe, neerhangende takken, sterk snoeien om takbreuk te voorkomen.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Productiviteit: tamelijk vroeg intredend en goed, vertoont vooral op jonge bomen neiging tot beurtjaren. Moet in draagjaren sterk gedund worden.

Vrucht:

Pluktijd: niet plukken voor eind september.

Uiterlijk: is middelmatig groot, regelmatig van vorm, groen met bruinrode bloes. Na bewaring valt de kleur vaak tegen.

Kwaliteit: de smaak vertoont veel overeenkomst met die van Cox's. Bewaarbaarheid: gevoelig voor rimpelen, vooral bij te vroege pluk, daardoor minder geschikt voor bewaarplaats. Voldoet goed in gascel met 7 % CO₂ + 14 % O₂. Vooral de grove vruchten zijn gevoelig voor stip en rotstip. In verband met het voorkomen van nestrot is het noodzakelijk de opgeslagen kisten regelmatig te controleren.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor kaligebrek, op droogte-gevoelige gronden last van bladval.

Mutant

Onder de naam *Suffolk Superb* wordt thans door de N.V. Wed. P. de Jongh een vermoedelijke mutant van Laxton's Superb in de handel gebracht, die afkomstig is uit Engeland. De ervaringen met Suffolk Superb zijn nog onvoldoende.

Lobo. K.: Division of Horticulture, Central Experimental Farm te Ottawa, Ontario, Canada. Het is een vrij bestoven zaailing van McIntosh. Geselecteerd in 1906. Geïnt.: 1930.

Door de grote vruchtbaarheid en goede kleur heeft dit ras aandacht gekregen. Planten op koude, natte gronden moet ontraden worden vanwege het optreden van kanker. Geadviseerd wordt dit ras in het algemeen niet op M IX te telen i.v.m. de zeer rijke vruchtdracht en de vaak te grote vruchten, terwijl tevens het gevaar bestaat voor uitputting van de boom. Op gronden waar de groei zeer sterk is kan M IX wel gebruikt worden. Lobo is zeer geschikt voor het omenten van niet gewenste rassen op sterke onderstam.

Groei: middelmatig sterk, maakt stevig hout en heeft een tamelijk steile groei, is zeer dicht bebladerd.

APPEL

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Productiviteit: vroeg, regelmatig en zeer goed.

Vrucht:

Pluktijd: half september-begin oktober.

Uiterlijk: de vrucht is tamelijk groot en regelmatig van vorm, kleur bleekgeel met een donkerrode blos en blauwe waas, die naarmate de vrucht rijper wordt wegvalt.

Kwaliteit: vlees wit, zacht, sappig met een McIntosh aroma, smaak goed, consistentie van de vrucht voor transport matig.

Bewaarbaarheid: in de bewaarplaats wordt Lobo in oktober-november eetrijp.

Ziekten en beschadigingen: het ras is vatbaar voor schurft en kanker. Bij transport kunnen de vruchten elkaar beschadigen door de stugge vruchstelen.

Lombartscalville. Geïnr.: Lombarts, Zundert; 1911.

Door de plaatselijk uiteenlopende resultaten loopt de aanplant van dit ras terug. Een bezwaar is dat de schil vettig is en daardoor tijdens de bewaring stoffig wordt. Draagt vaak in trossen, moet gedund worden.

Groei: middelmatig sterk, vormt een regelmatige, flinke boom, is dicht bebladerd. M IX is vaak te zwak voor dit ras.

Bloei: middentijds tot tamelijk laat, stuifmeel is goed.

Productiviteit: op de meeste plaatsen goede, elders minder goede resultaten; neiging tot beurtjaren.

Vrucht:

Pluktijd: eind september tot half oktober. Eerst op kleur laten komen in de bewaarplaats. Bewaren in stofvrije ruimte.

Uiterlijk: matig groot, meer breed dan hoog. De kleur is geelgroen, later geel, soms groengevlekt; schil vettig.

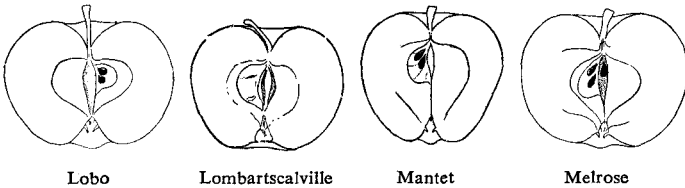
Kwaliteit: smaak is goed, zachtzuur, het vlees is tamelijk zacht, roomwit van kleur, goede handappel. Moet voorzichtig behandeld worden.

Bewaarbaarheid: tot begin februari in bewaarplaats, in koelcel tot eind maart. In geschrubde gasbewaring met 0-3 % CO₂ + 3 % O₂ bewaarbaar tot eind april. Zodra het maximum van 3 % CO₂ is bereikt moet worden ververst. Is door zijn kleur meer geschikt voor de bewaarplaats dan voor de koelcel. In de koelcel gevoelig voor scald. Goede resultaten worden verkregen door ze eerst 4 tot 6 weken onder een afdak te plaatsen en pas daarna over te brengen naar het koelhuis.

Ziekten en beschadigingen: neiging tot late val. Grote vruchten hebben vaak last van glazigheid. Vatbaar voor meeldauw.

Mantet. K.: Dominion Experimental Station, Mordon, Manitoba, Canada. Een vrij bestoven zaailing van Tetofsky; geselecteerd in 1928. Geïnr.: 1929.

Heeft nog steeds enige belangstelling door zijn goede kleur en kwaliteit. Rijpt op een gunstig tijdstip nl. na Stark Earliest en voor James Grieve. Vraagt evenals James Grieve een zeer zorgvuldige behandeling. Goede dessertappel die door de handel wordt gewaardeerd.

Mantet (vervolg)

Groei: middelmatig sterk, is dicht bebladerd en vormt een opgaande kroon.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Produktiviteit: treedt vroeg in en lijkt goed. Heeft last van beurtjaren.

Vrucht:

Pluktijd: omstreekt half augustus, ongeveer 14 dagen voor James Grieve.

Uiterlijk: het is een enigszins hoge appel, die bij de kelk geribd is, tamelijk groot en regelmatig van vorm. De kleur is overwegend geel met gevlamde rode blos.

Kwaliteit: het vlees is wit, zacht en aromatisch.

Bewaarbaarheid: is niet lang houdbaar, moet evenals de meeste vroege rassen direct verhandeld worden.

Ziekten en beschadigingen: het ras is tamelijk gevoelig voor schurft en matig voor meeldauw. De vruchten zijn teer en daardoor transportgevoelig.

Melrose. K.: Ohio Agricultural Experimental Station (F. S. Howlett), Wooster, Verenigde Staten van Amerika. Gewonnen uit een kruising van Jonathan met Delicious. Geïnt.: 1944.

Een goede winterappel die vooral aandacht verdient om zijn uitstekende houdbaarheid. Behoudt ook bij zeer lange bewaring zijn smaak.

Groei: tamelijk sterk, groeit als jonge boom tamelijk steil, maakt stevig hout en is dichtbebladerd; groeit later breed uit.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Produktiviteit: begint tamelijk laat en is zeer wisselvallig.

Vrucht:

Pluktijd: half oktober.

Uiterlijk: de vrucht is tamelijk groot en regelmatig van vorm, heeft een donkerrode dekkleur op een groengele tot gele ondergrond.

Kwaliteit: het vruchtvlees is zacht, wit en sappig, minder zuur dan Jonathan. Zwak aromatisch.

Bewaarbaarheid: in koelhuis bewaarbaar tot juni. In sommige jaren komen tijdens de bewaring bruinverkleuringen voor.

Ziekten en beschadigingen: het ras is matig vatbaar voor schurft, meeldauw en heeft weinig last van spint. Soms komen netvormige verruwingen voor, waarvan de oorzaak nog onbekend is.

APPEL

Millicent. K.: N. F. Barnes, Eaton Hall, Chester, Engeland; 1923. Gewonnen uit een kruising van Cox's Orange Pippin met Gascogner Scarlet.

Groei: middelmatig sterk; de boom vormt gemakkelijk en is dicht bebladerd. Blad tamelijk klein.

Bloei: middentijds, iets vroeger dan Cox's Orange Pippin, zowel op het oude als op het eenjarige hout.

Productiviteit: treedt vroeg in, draagt regelmatig.

Vrucht:

Pluktijd: eind september-begin oktober.

Uiterlijk: conisch, middelmatig groot, bijna geheel helderrood op een crèmekleurige ondergrond.

Kwaliteit: het vruchtvlees is crèmewit, zacht, sappig, direct na de pluk vrij zuur, na bewaring zeer zachtzuur. De smaak kan tegenvallen; handappel.

Bewaarbaarheid: in de koelcel tot eind februari.

Ziekten en beschadigingen: matig gevoelig voor schurft en tamelijk gevoelig voor meeldauw.

Mio. K.: Statens Trädgårdsförsöksinstitutet, Alnarp, Zweden; 1932. Gewonnen uit een kruising van Worcester Pearmain met Oranie.

Groei: matig sterk, is dicht bebladerd en vormt een vrij losse kroon.

Bloei: middentijds, gelijk met James Grieve.

Productiviteit: is vroeg vruchtbaar; verder nog weinig van bekend.

Vrucht:

Pluktijd: omstreeks half augustus, vóór James Grieve.

Uiterlijk: middelmatig groot, rondconisch, regelmatig van vorm, de kleur is zeer fraai bijna geheel helderrood op groengele tot gele ondergrond.

Kwaliteit: wit vruchtvlees, zacht en sappig; smaak goed; handappel.

Bewaarbaarheid: voor een zomerappel vrij goed houdbaar.

Ziekten en beschadigingen: matig vatbaar voor schurft en vrijwel onvatbaar voor meeldauw.

Mutsu. K.: Aomori Apple Experimental Station, Japan; 1930. Gewonnen uit een kruising van Golden Delicious met Indo. Geïnt.: 1948.

Groei: zeer sterk. Mogelijk wordt de vrucht op M IX te groot.

Bloei: het is een triploïd ras, dus ongeschikt als bestuiver.

Productiviteit: uitstekend.

Vrucht:

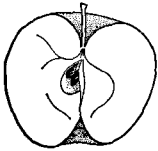
Pluktijd: eind oktober.

Uiterlijk: zeer groot met een dikke steel en een gladde, goudgele schil met soms een oranje blos.

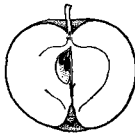
Kwaliteit: goede smaak.

Opmerkingen: ervaring onder Nederlandse omstandigheden onvolgende.

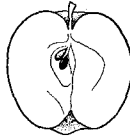
Odin. K.: Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen; 1953. Gewonnen uit een kruising van Golden Deli-

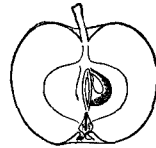
Millicent

Mio

Odin

Schone v. Boskoop

Odin (vervolg)

cious met Ingrid Marie. Geselecteerd in 1959 door A. A. Schaap. Geintr.: 1965. Kw.r.: 1966.

Groei: sterk, vormt een bolvormige kroon die te vergelijken is met de groei van Ingrid Marie.

Bloei: middentijds, gelijk met Cox's Orange Pippin. Het stuifmeel is wegens incompatibiliteit niet geschikt voor Ivette.

Productiviteit: vroeg intredend en zeer goed, te vergelijken met Golden Delicious.

Vrucht:

Pluktijd: eind september-begin oktober.

Uiterlijk: vrucht middelmatig groot en regelmatig van vorm, kleur geel met $\frac{3}{4}$ helderrode blos, vruchten moeten om voldoende te kleuren goed worden belicht.

Kwaliteit: vruchtvlees crème wit, zacht, sappig en tamelijk zuur.

Bewaarbaarheid: lijkt in koelhuis iets beter dan Cox's.

De ervaring met dit ras is nog onvoldoende.

Voor licentiehouders raadplege men blz. 107.

Schone van Boskoop (Goudreinette). Herkomst onbekend.

Door de sterke groei kost het bij dit ras meer moeite om een spilvorm op te kweken dan bij andere rassen.

Groei: zeer sterk, vormt een zeer grote, brede boom met stevig hout. M IX wordt de laatste tijd meer gebruikt en voldoet goed mits gebruik wordt gemaakt van een stevige paal. De boom waait anders vaak scheef of breekt onder de veredelingsplaats af. Kans op stip op M IX groter dan op andere onderstammen.

Bloei: vroeg, stuifmeel slecht, triploïd; is geen goede bestuiver voor andere rassen.

Productiviteit: vrij laat intredend, maar dan goed. Op M IX vroeg vruchtbaar.

Vrucht:

Pluktijd: eind september tot half oktober.

Uiterlijk: vrucht groot, regelmatig gevormd, groen tot groengeel van kleur met roest, soms ruw, vaak een blos.

Kwaliteit: vlees stevig en fris zuur, zeer goede hand- en moesappel; ook goed geschikt voor verwerking tot zoete most en gedroogd produkt.

Bewaarbaarheid: het op kleur sorteren tijdens de oogst vraagt extra aandacht. De groene vruchten kunnen i.v.m. de kleur het beste in de bewaarplaats tot maart, de gekleurde in de koelcel tot half april bewaard worden. In gescrubde gasbewaring met 0-3 % CO₂ + 3 à

APPEL

4 % O₂ kunnen gekleurde vruchten tot eind april worden bewaard. Bij gescrubde gasbewaring is 3 % CO₂ het maximum. In de koelcel gaat de smaak echter vaak achteruit. In bepaalde jaren zijn de groene vruchten gevoelig voor steelrot, terwijl de gekleurde vruchten bij te lange bewaring soms scald en bruinverkleuring rond het klokhuis vertonen.

Ziekten en beschadigingen: plaatselijk komt ruwschilligheidsvirus voor. Vrij gevoelig voor nachtvorst. Vatbaar voor kanker; vrij veel last van bloedluis.

Opmerking: de Schone van Boskoop kan goed geteeld worden op de zwaardere rivierklei van 40-60 % afslibbaar en zelfs op nog zwaardere gronden. Van jonge aanplantingen in volle produktie van deze gronden komen de best bewaarbare appels van uitstekende kwaliteit.

Mutanten

Van Schone van Boskoop komen ook enkele rode mutanten voor: *Rode Boskoop Verheul*, *Schmitz Hübsch (Bieling)*, *Lambrechts* en *Kalfs* (voor licentiehouders zie blz. 108). De selectie Schmitz Hübsch groeit iets zwakker dan die van Verheul en Lambrechts. Plaatselijk wordt de voorkeur gegeven aan een van deze rode mutanten boven de gewone Boskoop. Welke van deze mutanten het beste zal vol-doen is nog niet bekend.

Stark Earliest. Gevonden door Douglas Bonner, Orofino, Idaho, Ver. Staten van Amerika; 1938. Geintr.: Stark Brothers, Louisiana, Ver. Staten v. Amerika; 1944.

Door de vroege rijptijd, goede smaak en de min of meer rode vruchtkleur is dit ras de laatste jaren naast James Grieve het meest aangeplante zomerras geweest. De vaak geringe vruchtgrootte en de zeer matige produktie hebben de belangstelling sterk doen terug-lopen.

Groei: sterk, vormt tamelijk steil opgaande bomen, is dicht be-bladerd, geschikt voor struikvorm en spil op zwakke onderstam-men. De vrucht blijft veelal te klein. Open snoei is gewenst.

Bloei: vroeg, gelijk met Yellow Transparent, stuifmeel goed.

Produktiviteit: vroeg en matig vruchtbaar.

Vrucht:

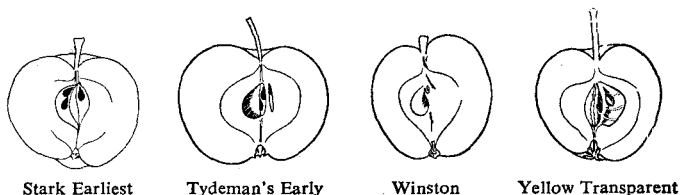
Pluktijd: vroeg, ruim een week na Yellow Transparent. Verhandelbaar tot iets voor James Grieve.

Uiterlijk: middelmatig groot, platrond, iets onregelmatig van vorm. Kleur helderrood op bleekgele ondergrond. Vaak ontbreekt de rode blos. Ook gestreepte vruchten komen voor.

Kwaliteit: vlees tamelijk vast, sappig, zeer goed aroma, lichtzuur, veel minder zuur dan Yellow Transparent.

Bewaarbaarheid: de vrucht wordt niet snel melig mits de tempera-turen kort voor de pluk niet te hoog zijn en is ongeveer drie weken verhandelbaar.

Opmerkingen: doorplukken is gewenst, daar dit ras tamelijk laat kleurt. Streng selectie is noodzakelijk om dit ras op kleur te hou-den. Er is ook materiaal in de handel van geselecteerde bomen, onder de naam Stark Earliest selectie Scarlet Pimpernel.

Tydeman's Early. K.: H. M. Tydeman, East Malling Research Station, Kent, Engeland; 1929. Gewonnen uit een kruising van Red McIntosh met Worcester Pearmain. Geintr.: 1945.

Een goede boomvorm is moeilijk te verkrijgen. Maar door de gunstige rijptijd, bijzonder mooie kleur en goede kwaliteit wordt dit ras aangeplant. De appels brengen meestal een goede prijs op. Matig vruchtbaar.

Groei: middelmatig sterk, vormt lange, kale takken, die op de uiteinden vruchten dragen; het is moeilijk de boom goed bekleed te krijgen.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Productiviteit: treedt tamelijk laat in en is tamelijk goed, geeft geen hoge kg-opbrengst.

Vrucht:

Pluktijd: eind augustus-begin september, ongeveer gelijk met James Grieve.

Uiterlijk: de vrucht is middelmatig groot en regelmatig van vorm, fraai helderrood op crèmekleurige ondergrond.

Kwaliteit: het vlees is wit, zacht, sappig, lichtzuur en aromatisch, een prima dessertappel, die goed te vervoeren is.

Bewaarbaarheid: kan enige tijd bewaard worden zonder zijn smaak te verliezen.

Ziekten en beschadigingen: het ras is zeer vatbaar voor kanker. Vaak komen slecht dragende bomen met kleine, grauwe vruchten voor, vermoedelijk als gevolg van een kleinvruchtigheidsvirus.

Opmerkingen: het ras is matig vruchtbaar. Alleen op M IX maakt men kans een redelijke hoeveelheid te oogsten. Op sterke onderstammen, evenals bij omenten op rassen op sterke onderstammen, zal de opbrengst waarschijnlijk te wensen overlaten. De groeiwijze is zodanig dat aangeraden wordt dit ras als haag met jukken te telen.

Winston. K.: William Pope, Wokingham, Engeland. Gewonnen uit een kruising van Cox's Orange Pippin met Worcester Pearmain.

De teelt heeft alleen kans van slagen op M IX en vooral in het zuidwesten van het land. Op matig sterke en sterke onderstammen blijft de appel in de regel te klein.

Groei: tamelijk sterk, vormt een tamelijk steil opgaande kroon, is tamelijk dicht bebladerd, uitbuigen gewenst. Geschikt voor spilvorm.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Productiviteit: vroeg intredend, regelmatig en behoorlijk.

APPEL

Vrucht:

Pluktijd: niet plukken voor half oktober.

Uiterlijk: vrucht tamelijk klein, vrij regelmatig van vorm, donkergroen gekleurd, maar later geel met blos en strepen. De topvrucht bezit veelal een uitgesproken Klumpke-vorm. Deze dient men dan ook bij handdunnen te verwijderen.

Kwaliteit: vlees vast, dikke schil, goed van smaak.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot april; in koelhuis tot mei. In koelhuis gevoelig voor bruinverkleuring; zeer geschikt voor gasbewaring. Bij gasbewaring (7 % CO₂ + 14 % O₂) tot juni. Eetrijp vanaf januari; kleurt in de fruitbewaarplaats vlugger na dan in het koelhuis. In het voorjaar dient op het rimpelen gelet te worden.

Ziekten en beschadigingen: de bladeren zijn gevoelig voor captan en SM 55, en combinaties van deze middelen.

Mutanten

Van Winston zijn enkele rode mutanten gevonden.

Yellow Transparent (Transparente Jaune). Komt vermoedelijk uit Lijfland, Estland.

Ondanks de bezwaren, zoals kanker, en voortijdig vallen van de vruchten, is het nog steeds een van de vroegste rassen. De belangstelling voor dit ras is over het algemeen matig. Het wordt alleen om zijn vroegheid nog als aanvulling geplant. In de noordelijke provincies zal het ras waarschijnlijk door latere appels uit het zuiden, b.v. Stark Earliest, sterk worden beconcurrereerd. Ondervindt weinig concurrentie uit andere landen; wordt alleen in België en West-Duitsland geteeld.

Groei: tamelijk zwak, vormt een steile kroon, die dicht bebladerd is.

Bloei: vroeg, stuifmeel is goed.

Productiviteit: regelmatig en vroeg vruchtbaar doch geeft slechts matige opbrengsten.

Vrucht:

Pluktijd: eind juli-begin augustus, rijpt snel na.

Uiterlijk: middelmatig groot, iets onregelmatig van vorm, bleekgroen tot groengeel van kleur, tere schil.

Kwaliteit: vrij zuur, hand- en moesappel.

Ziekten en beschadigingen: veel last van kanker, voortijdige val en bloedluis. Wordt soms aangetast door neusrot. Is nachtvorstgevoelig.

Afgevoerd:

Close. Heeft last van miskleur, late val en holle vruchten.

Double Red Wealthy. De smaak is onvoldoende.

Ellison's Orange. Wisselende produktie, vette schil, geparfumeerde smaak.

Glorie van Holland. Komt tegelijk met Cox's Orange Pippin, waardoor prijsvorming slecht is. Vruchten te hard.

Jonadel. In het algemeen onvoldoende kleur en smaak.

Lodi. Vruchten te kort houdbaar.

Lord Lambourne. Zeer stipgevoelig. Gevoelig voor rubberhoutvirus.

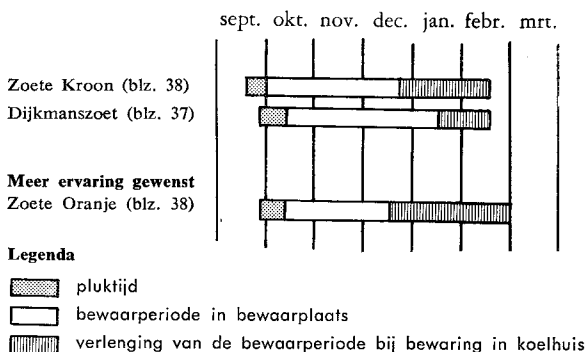
Oriole. Komt vlak vóór James Grieve maar door voorrijpen van deze laatste maakt dit ras weinig kans. Is minder vruchtbaar dan James Grieve.

Spencer. Slecht houdbaar door inwendige bruinverkleuring.

ZOETE APPELS

De grote aanvoer van zoete appels heeft de prijs indertijd zodanig doen dalen dat deze teelt voor de teler niet meer aantrekkelijk is. Werden er in 1951-1952 door de N.A.K.-B. nog ruim 16.000 bomen gewaarmerkt, in 1965-1966 was dit aantal gedaald tot ongeveer 3000. Het planten van zoete appels beperkt zich nu tot enkele bomen per bedrijf, hoofdzakelijk om te voorzien in eigen behoefte. Het teveel gaat naar de veiling. Mits de aanvoer gering is brengen deze kleine partijen een redelijke prijs op.

PLUK- EN BEWAARTIJDENGRAFIEK

Dijkmanszoet. Vermoedelijk in de omgeving van Maurik of Wijk bij Duurstede ontstaan.

Zoete appel van goede kwaliteit, vruchtbaarheid en houdbaarheid. Heeft uitgesproken beurtjaren.

Groei: sterk en vormt een grote boom, geschikt voor hoogstam.

Bloei: tamelijk laat, stuifmeel is goed.

Productiviteit: draagt goed, maar tamelijk laat, heeft last van beurtjaren.

Vrucht:

Pluktijd: eind september-begin oktober, consumptietijd vanaf oktober.

Uiterlijk: middelmatig groot, groen, later geel met roodgestreepte blos.

Kwaliteit: zoet, goede kook- en droogappel met hoge opbrengst.

Bewaarbaarheid: tot half januari, in koelhuis tot half februari.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor zwavel.

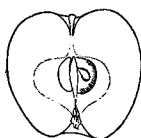
Zoete Kroon. Gevonden door S. H. Brouwer te Noordbroek; 1870. Geintr.: 1890.

Zoete appel van redelijke kwaliteit en houdbaarheid. De vruchten zijn vaak glazig en aan de kleine kant.

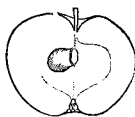
Groei: matig sterk; vormt een tamelijk grote boom. Geschikt voor struikvorm, desnoods voor hoogstam.

Bloei: laat, stuifmeel is goed.

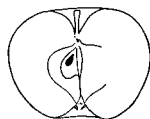
APPEL

Dijkmanszoet

Zoete Kroon

Zoete Oranje

Zoete Kroon (vervolg)

Produktiviteit: tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en goed. Is voor een zoete appel produktief, soms beurtjaren.

Vrucht:

Pluktijd: tweede helft september. *Consumptietijd* vanaf oktober. In het zuiden van ons land een herfstappel.

Uiterlijk: tamelijk klein, goudgeel met gestreepte rode blos, fraai.

Kwaliteit: behoorlijke hand- en kookappel, zoet. Vlees is gelig wit, vaak glazig.

Bewaarbaarheid: in het koelhuis bewaarbaar tot half februari.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor zwavel.

Zoete Oranje. K.: Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt te Wageningen. Gewonnen uit een kruising van Sterappel met Cox's Orange Pippin.

Groei: sterk.

Bloei: middentijds.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Pluktijd: eind september.

Uiterlijk: matig groot en regelmatig van vorm. Kleur geel met rode blos.

Kwaliteit: vlees houdt tot half december een zachtzure smaak met veel aroma en wordt daarna zoet. De kookkwaliteit is zeer goed en als gedroogd produkt uitermate zoet.

Bewaarbaarheid: tot maart.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor zwavel.

Afgevoerd:

Jonwin, Robijn en Zoete Ermgaard. In verband met de geringe belangstelling voor het planten van zoete appels zijn alleen de 3 meest aantrekkelijke rassen gehandhaafd.

ONDERSTAMMEN

Meer dan bij de andere fruitgewassen het geval is, is er bij de appel een ruim onderstammensortiment beschikbaar. Juist door deze ruime keuze-mogelijkheid kunnen aanvankelijke vergissingen tot minder goede uitkomsten of zelfs tot mislukking van de aanplant leiden.

De Nederlandse teler maakt voor zijn aanplantingen uitsluitend gebruik van vegetatief vermeerderbare onderstammen, waarvan de M- en de MM-serie de belangrijkste zijn. Van de Mallingserie zijn de typen M I t/m M XVI sedert jaren bekend en in gebruik. Het laatste type uit deze serie, de M 26, verdient de aandacht wegens zijn vele goede eigenschappen.

De MM (Malling-Merton)-typen die door gezamenlijk kweekwerk van het East Malling Research Station en het John Innes Institute tot stand gekomen zijn, zijn voor de Nederlandse fruitteelt relatief nieuw.

De in deze rassenlijst vermelde gegevens betrekking hebbend op deze onderstammen berusten voor een groot deel op Engelse ervaringen.

Veel onderstammen, in het bijzonder M IX, zijn met verschillende virussen geïnfecteerd.

Zowel in het buitenland, als in Nederland, is men doende door o.a. selectie, warmtebehandeling etc., een aantal onderstammen van de meest catastrofale virussen te zuiveren; deze onderstammen zullen daarna als virusgetoetste klonen, ter beschikking van de Nederlandse boomkwekers worden gesteld. Vele virusziekten hebben namelijk een ongunstige invloed, die zich op verschillende manieren kan uiten o.a. door vermindering van het aantal en de grootte van de onderstammen op het moerbed, geringere slaging van de oculaties, de verminderde groei en produktiviteit van het er op geënte ras, verruwing van het uiterlijk van de vruchten, en door kleinvruchtigheid.

Van de hieronder genoemde onderstammen komen thans slechts enkele voor gebruik op grote schaal in aanmerking nl. M IX en M II. Van de overige onderstammen lijkt M 26 veelbelovend.

M I

Een onderstam die een iets sterkere groei geeft dan M II. Voldoet minder op droge gronden. De vruchten zijn op M I groter en beter van kleur dan op M II. Minder last van kanker op natte gronden ten opzichte van andere onderstammen. Wordt nog wel eens gebruikt voor James Grieve.

M II

De groeikracht is tamelijk sterk, de produktiviteit treedt reeds vroeg in en is uitstekend. Dit geldt speciaal voor droge gronden en zandgronden. M II geeft de meeste voldoening op lichtere gronden; is gevoelig voor kaligebrek. Komt meer naar voren als onderstam voor Cox's Orange Pippin. Hoog enten verdient dan overweging.

M IV

Bomen op deze onderstam zijn meestal wat kleiner dan op M II. Geeft op rivierklei een goede produktie. Op lichte, kali- en kalkrijke gronden komen vele gebreksziekten voor, is niet geschikt voor gronden waar bodemmoeheid voorkomt. Een bezwaar van M IV is het eenzijdig wortelgestel, waardoor de bomen kans lopen scheef te waaien. Gevoelig voor wintervorst; in bijzonder de combinatie met het ras Jonathan.

M VII

De groeikracht van deze onderstam verschilt weinig van die van M II. M VII geeft een goede verankering in de grond. Voldoet zeer goed bij herinplanting van zwaardere rivierkleigronden. Stelt door geringe vruchtbaarheid en vruchtgrootte vaak teleur. Bomen op M VII hebben vaak last van voedingsziekten, vooral Mn-gebrek.

APPEL

Heeft op grotere bedrijven het voordeel een kleine spreiding in de pluk te geven door de iets latere rijptijd van de vruchten op deze onderstam.

M IX (Metzer paradijs)

Geeft van alle in de praktijk gebruikte onderstammen de zwakste groei en de vroegste vruchtdracht. Vruchten van bomen op M IX munten uit door grootte en kleur. Nadelen zijn gelegen in de hoge eisen welke M IX aan de grond stelt en de goede verzorging, welke onontbeerlijk is. Deze onderstam voldoet op de lichte zeeklei en vochthoudende zandgronden. Bij goede verzorging zijn ook de resultaten op de rivierklei gunstig. Het is noodzakelijk om de grond onder de bomen zwart te houden, althans gedurende een deel van het jaar. Verder geeft M IX een zeer slechte verankering en moet gesteund worden door een paal, die tevens dient om de harttak van de open en breedgroeiende kroon verticaal te houden. Bomen op M IX zijn meer vatbaar voor kanker. Knaagdieren, speciaal muizen, hebben een opvallende voorkeur voor M IX. Deze onderstam wordt veel gebruikt voor kleine boomvormen in zeer intensieve beplantingen.

M 26

Dit is een betrekkelijk nieuwe onderstam van het East Malling Research Station in Engeland, die ontstaan is uit een kruising van M XVI met M IX. De kruising werd in 1929 gemaakt en sindsdien zijn de eigenschappen onderzocht.

De groeikracht van M 26 ligt tussen die van M VII en M IX maar dichterbij de M VII dan bij de M IX. De vruchtbaarheid treedt eerder in dan bij M VII. Kwaliteit en vruchtgrootte van James Grieve, Cox's Orange Pippin en Golden Delicious zijn op M 26 vergelijkbaar met die van bomen op M IX.

De verankering bij M 26 is beter dan bij M IX, echter niet zo goed als bij M VII, terwijl er enige overeenkomst bestaat met de verankering van M IV. Hierdoor is het noodzakelijk de bomen op M 26 van een paal te voorzien. De vermeerdering d.m.v. aanaarden is goed; de produktie van bewortelde afleggers is vergelijkbaar met die van M VII en M II. Bij oculaties en entingen op M 26 wordt een normaal slagingspercentage bereikt. Het oculeren dient eind augustus te gebeuren, omdat deze onderstam in de maand augustus sterk verdikt, waardoor de oculatie door het bindmateriaal kan af-snoeren. De vergroeiing is goed.

Het thans beschikbare materiaal van M 26 is vrij van rubberhoutvirus en mozaïek. De meeldauwresistentie van M 26 is te vergelijken met die van M II en M VII en is veel beter dan die van M IX.

MM 104

Een kruising van M II met Northern Spy.

Een sterke onderstam, die sterkere groei veroorzaakt dan een M IV of een M VII. De verankering is goed. Bomen op MM 104 hebben een enigszins steile groei. Gevoelig voor wateroverlast. Mede hierdoor en de groeikracht heeft deze onderstam voor onze fruitteelt weinig toekomstmogelijkheden.

MM 106

Een kruising van Northern Spy met M I.
 Vertoont wat groei betreft enige overeenkomst met M VII. Op goede gronden geeft MM 106 een betere bladstand. De vruchtbaarheid van bomen op MM 106 is beter dan van bomen op M VII. Op zandgrond is de groei op MM 106 zwakker dan op M VII. Geeft minder wortelopslag dan M VII.

MM 109

Een kruising van M II met Northern Spy.
 De groeikracht is ongeveer gelijk aan die van M XVI. De onderstam is gevoelig voor wateroverlast en de verankering is slecht. De produktiviteit is minder dan die van M II en treedt later in. Gezien de groeikracht en de overige ervaringen heeft deze onderstam geen toekomst.

MM 111

Een kruising van Northern Spy met Merton 793 (Northern Spy × M II).
 De groeikracht is gelijk aan of iets sterker (zand) dan die van M II. Bij Cox's is in ons land de M II tot nu toe vruchtbaarder gebleken dan de M 111, in Engeland was dit juist andersom. De onderstam geldt als vrij droogteresistent.

Afgevoerd:

M XI, M XVI en A 2. Voor de huidige teeltwijze is de groeikracht van deze onderstammen te sterk.

BLAUWE BES

(*Vaccinium corymbosum* L.)

Onder blauwe bessen verstaat men de blauwe of blauwzwarte vruchten van struiken van het geslacht *Vaccinium*. In Nederland komt daarvan in het wild voor *Vaccinium myrtillus*, de blauwe bosbes. In Noord-Amerika is het aantal wilde soorten veel groter; daar komen o.a. in het wild hoge bosbessoorten voor met grotere vruchten, de z.g. „highbush blueberries”.

Door selectie en kruising zijn deze de laatste 40 jaar belangrijk verbeterd, zodat er thans een aantal zeer goede produktieve cultuurrassen van bestaan, met mooie, grote vruchten van goede kwaliteit. Geregeld worden nieuwe rassen geïntroduceerd.

De blauwebessestruiken kunnen een hoogte van 2 m of meer bereiken. Ze vereisen vochtige humeuze, zand- of veengrond met een pH 4,5-5. Op enkele plaatsen in ons land wordt de teelt met gunstige resultaten beoefend. De vruchten worden vers gegeten; ze zijn geschikt voor invriezen en verwerking op sap en zouden ook als geneesmiddel kunnen dienen bij ingewandstoornissen.

Opgemerkt moet worden dat de beschrijvingen enigszins kunnen afwijken van praktijkwaarnemingen als gevolg van de grote invloed van standplaatsverschillen.

In Amerika blijken de blauwe bessen vrij vatbaar voor virus, waaronder het Red Ringspot Virus. In de hier te lande verbouwde

BLAUWE BES

Amerikaanse rassen is nog geen virusinfectie waargenomen. Mogelijk dat de strenge keuringsvoorschriften voor de vermeerderingsbedrijven in Amerika de export van geïnfecteerd plantgoed voorkomen.

Als de hier opgenomen rassen worden gerangschikt van vroeg naar laat ontstaat de volgende reeks: Weymouth, Earliblue, Collins, Bluecrop, Ivanhoe, Blueray, Herbert, Goldtraube, Berkeley en Dixi.

Berkeley. K.: United States Department of Agriculture en New Jersey Agricultural Experiment Station, Weymouth, New Jersey, Ver. Staten v. Amerika. Gewonnen uit de kruising van Stanley met GS-149 (Jersey $\times$ Pioneer). Geïnt.: 1949.

Middentijds. Zeer grote, mooie, lichtblauwe, stevige bessen met een goede smaak. Krachtige groeier, echter wisselend produktief.

Bluecrop. K.: United States Department of Agriculture en New Jersey Agricultural Experiment Station, Weymouth, New Jersey, Ver. Staten v. Amerika. Gewonnen uit de kruising van GM-37 (Jersey $\times$ Pioneer) met CU-5 (Stanley $\times$ June). Geïnt.: 1952.

Opgaande struiken. Middentijds. Mooie lichtblauwe, grote, zeer stevige bessen met een matige smaak. Zeer winterhard en droogteresistent. Niet gevoelig voor Ringspot Virus.

Blueray. K.: United States Department of Agriculture en New Jersey Agricultural Experiment Station, Weymouth, New Jersey, Ver. Staten v. Amerika. Gewonnen uit de kruising van GM-37 (Jersey $\times$ Pioneer) met CU-5 (Stanley $\times$ June). Geïnt.: 1955.

Krachtige groeier. Produktief. Vruchten groot, stevig, lichtblauw. Goed aroma. Goed winterhard. Gevoelig voor Ringspot Virus.

Collins. K.: United States Department of Agriculture en New Jersey Agricultural Experiment Station, New Brunswick, New Jersey, Ver. Staten v. Amerika. Gewonnen uit de kruising van Stanley met Weymouth. Geïnt.: 1959.

Een tamelijk vroeg ras met een krachtige, opgaande groei. Bladeren donkergroen. De vruchten zijn afgeplat, lichtblauw, zeer stevig, lichtzuur met een goed aroma en zijn verzameld in matig grote, dichte trossen. Wisselend produktief. Met dit ras is nog weinig ervaring opgedaan.

Dixi. K.: United States Department of Agriculture, Weymouth, New Jersey, Ver. Staten v. Amerika. Gewonnen uit de kruising van (Jersey $\times$ Pioneer) met Stanley. Geïnt.: 1936.

Een krachtige groeier. Laat. Grote, stevige, sterk bedauwde, lichtblauwe vruchten met een tamelijk goede smaak, Vruchten barsten bij nat weer.

Earliblue. K.: United States Department of Agriculture en New Jersey Agricultural Experiment Station, Weymouth, New Jersey, Ver. Staten v. Amerika. Gewonnen uit de kruising van Stanley met Weymouth. Geïnt.: 1952.

Opgaand groeiende struiken. Vroeg. Produktiviteit wisselend. In alle opzichten beter dan de oudere Weymouth. Bessen lichtblauw, groot, goed van smaak; zeer stevig. Winterhard.

Goldtraube. K.: W. Heermann, Grethem über Schwarmsted, Duitsland. Een populatie die vermoedelijk ontstaan is uit een kruising van *Vacc. corymbosum* en *Vacc. pensylvanicum*.

Vruchten gemiddeld matig van grootte. Produktief. Goede groeier. Kloonsselectie binnen deze populatie is in uitvoering.

Herbert. K.: United States Department of Agriculture en New Jersey Agricultural Experiment Station, Weymouth, New Jersey, Ver. Staten v. Amerika. Gewonnen uit de kruising van Stanley met GS-149 (Jersey × Pioneer). Geïnt.: 1952.

Grote, donkerblauwe bessen met een tere schil; goed van smaak. Zeer produktief.

Ivanhoe. K.: United States Department of Agriculture en North Carolina Agricultural Experiment Station, New Jersey, Ver. Staten v. Amerika. Gewonnen uit de kruising van Z 13 (Rancocas × Carter) met Stanley. Geïnt.: 1951.

Middentijds. Vruchten middelmatig van grootte, minder sterk bedauwd en daardoor niet zo licht blauw als enkele andere rassen. Dunne schil. Zeer goede smaak. Minder goed winterhard. Krachtige groeier.

Weymouth. K.: United States Department of Agriculture, Weymouth, New Jersey, Ver. Staten v. Amerika. Gewonnen uit de kruising van June met Cabot. Geïnt.: 1936.

Matige groeier. Grote, mooie en donkerblauwe vruchten; matig van smaak. Zeer vroeg ras.

Afgevoerd:

Concord. Vruchten te klein.

Jersey. Groeit te wild en vruchten te klein.

Stanley. Vruchten te klein.

Coville. Blijkt verschillende minder aantrekkelijke eigenschappen te bezitten.

BRAAM

(*Rubus* L.; subgenus *Rubus*; sectie *Moriferi*)

De teelt van bramen in ons land dateert van 1930. Hoewel de braam op verschillende grondsoorten goed groeit, wordt ze hoofdzakelijk in twee gebieden geteeld nl. in de Bommelerwaard en op Zuid-Beveland. Ongeveer 80 % van de totale produktie wordt hier verkregen. Een zeer groot gedeelte hiervan wordt verwerkt. Men teelt vrijwel uitsluitend het ras Himalaya. Er werd in 1966 voor ruim een miljoen gulden omgezet.

Himalaya (Theodoor Reimers, Black Diamond). Een selectie uit de wilde *Rubus procerus*. Omstreeks 1890 in Noord-Amerika geïntro-

BRAAM-DRUIF

duceerd door Luther Burbank als Himalaya, en in Duitsland door Reimers als Theodoor Reimers.

Vatbaar voor stengelziekten en rodevruchtziekte. Afdekken van de jonge scheuten in de winter is gewenst om vorstschade te voorkomen. Hoofdzakelijk bestemd voor de verwerking op sap.

Groei: krachtig. Sterke bestekeling. Liggende scheuten. Aanbinden is noodzakelijk. Vermeerdering door bewortelde scheuttoppen of scheutstek. Niet voldoende winterhard.

Bloei: rijkbloeiend.

Productiviteit: groot.

Vrucht:

Rijptijd: van $\pm$ 2e helft juli-half september.

Uiterlijk: vrij grote, rondachtige tot kegelvormige vruchten, glanzend, zwartrood.

Kwaliteit: rijpe vruchten sappig, teer. Tijdens transport treedt gemakkelijk beschadiging op. Kort houdbaar. Smaak goed, fris zoet, met een matig braamachtig aroma.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor stengelziekten en rode vruchtziekte.

Thornless Evergreen. Een stekelloze knopmutant uit de Oregon Evergreen (*Rubus laciniata*).

De stekelloze scheuten zijn gemakkelijk te hanteren. Lijkt iets meer winterhard dan Himalaya.

Productiviteit: aanlooptijd wat langer dan bij Himalaya, doch bij wat kleinere plantafstand zeker zo productief.

Vrucht:

Rijptijd: later rijp dan Himalaya. Plukperiode aanmerkelijk korter dan van Himalaya.

Kwaliteit: zoet, maar vooral bij donker weer minder aromatisch; tamelijk sappig; stevig en daardoor lang houdbaar en goed bestand tegen vervoer. Over de geschiktheid voor verwerking is nog geen goed oordeel mogelijk.

Opmerkingen: uitsluitend te vermeerderen door bewortelde scheuttoppen en scheutstek; de wortelopslag is nl. gestekeld.

DRUIF

(*Vitis vinifera* L.)

De oppervlakte druiven loopt nog steeds terug. In 1958 was de oppervlakte 400 ha, in 1963 300 ha en in 1966 230 ha.

Als de bomen te oud worden en teruglopen in productie wordt gerood, maar daarnaast zijn vele kassen versleten en worden niet meer vervangen. Het krenten is arbeidsintensief en men kan moeilijk vakmensen krijgen om dit op tijd te doen. Daarnaast past de teelt vaak niet meer op de bedrijven naast de sterk uitbreidende tomateteelt.

Het meest wordt het ras Black Alicante geteeld en soms nog geplant, omdat deze druif heel goed bewaard kan worden in het koelhuis. De oppervlakte schommelt rond 80 %. In gestookte plan-

tenkassen teelt men het meest het ras Frankenthaler, omdat dit ras vroeger rijp is. Op minder groeikrachtige gronden teelt men het ras Gros Maroc.

Van de witte of gele rassen wordt het meest Golden Champion geteeld, terwijl op beperkte schaal Muscaat van Alexandrië voorkomt. De concurrentie van Zuideuropese druiven wordt steeds groter, juist in de periode als er veel Nederlandse druiven op de markt komen. In 1965 bedroeg de invoer van Zuideuropese druiven 11 miljoen kg. Veel telers leggen zich daarom toe op het telen van druiven voor bewaring. Door het koelen krijgen we een goede spreiding van de aanvoer en is de teelt zeker lonend te noemen.

Het bewaren van druiven wordt eensdeels gedaan door de tuinders zelf in kleine koelhuizen op het eigen bedrijf of in de grote koelhuizen waar ruimte wordt gehuurd. Anderzijds worden veel druiven gekocht door kooplieden die de druiven in eigen koelhuizen bewaren of de ruimte huren bij veilingen of particulieren.

Black Alicante van de zwaardere gronden heeft een dikkere schil en wordt dan wel tot maart-april bewaard. De meeste partijen worden echter in december en januari geruimd. Gros Maroc wordt niet langer dan twee maanden bewaard, Golden Champion niet langer dan 6 tot 8 weken, terwijl Muscaat van Alexandrië ongeveer drie maanden bewaard kan worden.

Willen we goede koeldruiven telen dan moet de teelt het gehele seizoen goed worden verzorgd.

RASSENKEUZETABEL

- A - Frankenthaler (blz. 46)
- A - Golden Champion (blz. 46)
- A - Black Alicante (blz. 45)
- A - Muscaat van Alexandrië (blz. 47)
- B - Gros Maroc (blz. 47)

Black Alicante (Alicante, Spaanse, Blaue Alicante, Granacke, Granaxa). Herkomst Spanje.

In Nederland de meest voorkomende druif. Heeft zeer goede eigenschappen. De brede trossen en flinke bessen, die een zeer stevige schil en mooie waslaag bezitten, kunnen 2 tot 6 maanden in het koelhuis bewaard worden. Door de goede geschiktheid voor bewaring is Black Alicante thans nog door geen enkel ras te vervangen. Het voortijdig afsterven van de bomen op minder goede gronden is een nadeel. In stookkassen minder geschikt. Beter geschikt voor koude kassen. Zeer produktief ras. Laat rijp.

Groei: sterk.

Productiviteit: uitstekend. Kan zowel op staand, schuin als horizontaal snoer geteeld worden. Wordt op staand snoer wel op kraag-oog of op één oog gesnoeid.

Op schuin snoer op één of twee knoppen en op horizontaal snoer op twee of drie knoppen snoeien. In kassen zonder, of met een zeer vroege, weinig schadelijke voortelt, de hoogste produktie en de beste resultaten voor bewaring. Krent moeilijk, vooral als de temperatuur te laag wordt gehouden ('s nachts rond 9°C en overdag 15 à 18°C of lager).

DRUIF

Vrucht:

Rijptijd: tweede helft van september tot in oktober.

Uiterlijk: brede tros, goed geschouderd. Kloeke bes met dikke schil en mooie waslaag. Soms een gedrongen tros die erg dicht op het hout zit. In stookkassen soms minder mooie kleur door te hoge temperaturen.

Kwaliteit: bij voldoende rijpheid goede smaak.

Ziekten en beschadigingen: op oudere leeftijd vatbaar voor dode-armziekte. Gevoelig voor Alicanteziekte. De wortels sterven af door gebrek aan zuurstof.

Frankenthaler (Blauer Trolinger, Black Hamburg, Frankenthal, Bla Frankendaler, Gross Vernach). Herkomst onbekend.

Dit ras wordt nog altijd gehandhaafd om zijn vroegheid. In stookkassen, die in het vroege voorjaar voor plantenteelt gebruikt worden, voldoet Frankenthaler goed. In koude kassen op de goede gronden kan Frankenthaler goede resultaten geven als de trossen vroeg geoogst worden. Er is dan nog geen concurrentie van Zuid-europese druiven.

Groei: sterk

Productiviteit: matig. Moet op horizontaal snoer geteeld worden en dan op 3 à 4 knoppen gesnoeid. In stookkassen is een langere snoei nodig dan in koude kassen. Dit geldt echter voor alle rassen. Soms goede ervaringen op schuine snoeren.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas half augustus tot begin september.

Uiterlijk: matig grote tros met lange steel. Matig grote bes en weinig dauw. Dunne schil. De kleur is blauw. Komt niet op kleur als er te veel trossen per boom hangen. Blijft dan rood en soms zelfs groen.

Kwaliteit: smaak goed.

Bewaarbaarheid: kan niet langer dan 6 tot 8 weken in het koelhuis bewaard worden.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor meeldauw. Oudere bomen hebben soms last van de dodearmziekte. Gevoelig voor lamsteligheid vooral op lichtere gronden en daar waar de waterstand wisselt; gevoelig voor oedeem bij een luchtvochtigheid van meer dan 80 %.

Golden Champion. K.: Thompson, Dalkeith, Engeland; 1863.

De Golden Champion is nog altijd de beste witte druif. De grote trossen en flinke bessen, die bij voldoende rijpheid doorschijnend geel zijn, zijn zeer aantrekkelijk en hebben een hoge handelswaarde. Vooral voor de stookkas; voor koude kas matig geschikt. Golden Champion niet enten op Frankenthaler en White Seedling; de trossen rijpen dan nl. later.

Groei: sterk.

Productiviteit: matig. Horizontaal snoer noodzakelijk. Moet op 4 à 5 knoppen gesnoeid worden.

Het stuifmeel is steriel. In koude kassen valt de vruchtzetting bij ongunstig weer tegen; het ras is in stookkassen dan ook beter op zijn plaats. Droogstoken in de nazomer is noodzakelijk. De bessen komen door stoken bovendien beter op kleur.

Vrucht:

Rijptijd: tweede helft van september tot in oktober. De rijptijd is bij dit ras sterk afhankelijk van de hoeveelheid trossen per boom, de voortelt en de verdere cultuurzorgen. De grootte van de bes is vooral afhankelijk van de vruchtzetting en de groeikracht van de bomen.

Uiterlijk: grote brede tros met afhangende schouders. Kloeke bes, die bij voldoende rijpheid doorschijnend geel is, anders groengeel. Dunne schil en lange steel.

Kwaliteit: prima smaak. De kwaliteit is beter als de bessen een goudgele kleur hebben.

Bewaarbaarheid: wordt soms bewaard in het koelhuis, hoewel de bessen spoedig bruine vlekjes krijgen. De waarde daalt dan sterk.

Ziekten en beschadigingen: last van spint; vatbaar voor dodearm-ziekte, Botrytis en lamsteligheid; chlorose komt veel voor. De chlorose is meestal een gevolg van een tekort aan magnesium.

Gros Maroc. Herkomst: Afrika. Waarschijnlijk via Engeland naar ons land gekomen.

Dit zeer krachtig groeiende ras is gemakkelijk in de teelt. Het krenten kost veel minder arbeid dan bij Black Alicante. Groeit op minder goede gronden veel beter dan de andere rasen. Omdat de bessen zeer groot zijn wordt dit ras op de veiling goed betaald, ondanks de minder goede smaak en de kleinere tros. Geschikt voor de koude kas. Kan niet langer dan 2 tot 3 maanden bewaard worden (ruien).

Groei: zeer sterk.

Productiviteit: alleen bij zeer lange snoei – 4 à 5 knoppen – voldoende vruchtbaar. Beslist op horizontaal snoer telen. Geeft weinig vervanghout.

Vrucht:

Rijptijd: eind september tot in oktober.

Uiterlijk: kleine tot matig grote trossen, zeer grote bessen die afgeplat zijn. Diep blauwe kleur met mooie waslaag.

Kwaliteit: smaak matig goed. Flauw. Vlezige bes, die al vroeg donker kleurt, maar dan nog niet rijp is.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor meeldauw en last van oedeem.

Muscaat van Alexandrië (Muscat blanc d'Alexandrië, Muscat d'Alexandrie, Muscat of Alexandrië, Weisser Musc. v. Alexandrië). Herkomst Middellandse Zeegebied.

Deze zeer naar muskus smakende druif vraagt een prima verzorging. Om te voorkomen dat de trossen leeg ruien is tijdens de bloei een hoge luchtvochtigheid gewenst. Ook als de trossen reeds goed gezet zijn – wat door trillen kan worden bevorderd – blijft dit ras veel zorg vragen. Alleen de prima tuinder op een zeer goede grond zal door de jaren heen succes oogsten.

Voor stook en koude kas. De tros heeft een hogere handelswaarde als de bessen geel zijn. Daarom meer in stookkassen op haar plaats, zodat in het najaar tijdens ongunstig weer wat kan worden bijgestookt.

Groei: matig sterk.

DRUIF-FRAMBOOS

Productiviteit: zeer goed. Aan een scheut komen twee soms wel drie of vier trossen voor. Op staand snoer kan op één knop en soms wel op kraagoog worden gesnoeid. Op horizontaal snoer is de scheutontwikkeling regelmatig, wat een gunstige invloed heeft op de zetting. Horizontaal snoer op 2 of 3 ogen snoeien.

Vrucht:

Rijptijd: eind september, oktober in de koude kas.

Uiterlijk: bij goede zetting mooie breed geschouderde tros. Vaak graterig. Grote geel-groene bes.

Kwaliteit: knappend vruchtvlies. Als de bessen geel zijn, een heerlijke muskussmaak. Bij een sterke groei neemt de muskussmaak af.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor meeldauw; last van spint en doodsteel.

ONDERSTAMMEN

Door het vroegtijdig afsterven van het ras Black Alicante, werd sterk de behoefte gevoeld om dit ras op een sterke onderstam te veredelen. De laatste jaren wordt op de minder goede gronden meestal gebruik gemaakt van de sterk groeiende onderstam Foster's White Seedling. Soms zijn de bessen iets kleiner dan op eigen wortel.

Is de grond goed geschikt voor druiven dan is het beter om het ras op eigen wortel te telen. In meer of mindere mate blijken de ongunstige eigenschappen op het te verenten ras over te gaan. Zo blijkt Black Alicante op Frankenthaler op latere leeftijd vrij veel last van lamsteligheid te krijgen.

Golden Champion op Frankenthaler geeft meer trossen, wat gunstig is, maar rijpt later. Enten we Muskaat van Alexandrië op een sterk groeiende onderstam dan neemt de produktie toe maar de typische muskussmaak verdwijnt.

De zeer sterk groeiende druif Gros Maroc heeft een kleine tros, wat ook te zien is als Black Alicante erop geënt wordt. Soms is de kleur op deze onderstam beduidend minder.

Foster's White Seedling blijkt de beste resultaten te geven als Black Alicante hierop wordt geënt. Soms rijpen de bessen iets eerder dan op eigen wortel.

Op gronden waar de groei te zwak is, kan de onderstam West-Frisia de groei verbeteren. Deze onderstam groeit sterk, wat op bepaalde groeikrachtige gronden nadelig is in verband met de houdbaarheid. In bijzondere gevallen kunnen we deze onderstam m.o.m. aanbevelen.

FRAMBOOS

(*Rubus* L.; subgenus *Idaeobatus*)

Frambozen groeien goed op zand en op niet te zware klei, mits de waterhuishouding in orde is.

Verreweg het belangrijkste teeltgebied van frambozen, met ruim 80 % van de totale produktie, ligt op de zandgrond in westelijk Noord-Brabant. Verder worden frambozen geteeld op Zuid-Beveland en in kleine hoeveelheden elders.

Het grootste deel van de frambozen wordt verwerkt, hetzij tot pulp

en jam of tot vruchten op sap, hetzij, in kleinere hoeveelheden, tot diepvries of tot sap. Voor diepvries en vruchten op sap heeft men gave, stevige frambozen uit doosjes nodig. De frambozen die in tubs worden aangevoerd, worden als pulp gepreserveerd. Van verschillende rassen is goed gezond, geselecteerd, door de N.A.K.-B gekeurd plantmateriaal verkrijgbaar.

RASSENKEUZETABEL

Vroeg	B – Malling Promise (blz. 49)
Middentijds	A – Rode Radboud (blz. 50) N – Jochems Roem (blz. 49)
Laat	B – Schönemann (blz. 50)

Jochems Roem. K.: A. Jochems, Achtmaalseweg 131, Zundert. Kw.r.: 1966. Zou ontstaan zijn uit Malling Promise.

Een zwaar gewas met lange vruchttrossen die door wind en oogstwerkzaamheden gemakkelijk breken. Produktief; grote vruchten; matig van kwaliteit.

Groei: krachtig.

Bloei: tamelijk laat.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk laat.

Plukbaarheid: de vrucht laat moeilijk los van de bloembodem.

Uiterlijk: groot kegelvormig en helderrood.

Kwaliteit: tamelijk stevig, enigszins grofkorrelig. Door grote holten in de vruchten zakken deze na het plukken gemakkelijk in elkaar. Minder geschikt voor de sapbereiding en ongeschikt voor verwerking op sap.

Ziekten en beschadigingen: het in omloop zijnde plantmateriaal lijkt niet gezond. Vatbaar voor vruchtrot.

Malling Promise. K.: N. H. Grubb, Proefstation te East Malling, Engeland; 1937. Gewonnen uit een kruising van Newburgh met (Lloyd George × Pyne's Royal). Geïnt.: 1944. Vrij in de handel.

Een zeer produktief, vroeg ras met mooie, grote vruchten. Matig geschikt voor verwerking op sap. In Zeeland wordt het zeer gewaardeerd. Een bezwaar is, dat de oogst ervan samenvalt met die van de late aardbeien. Nadelig is de zeer grote hoeveelheid opslag; deze maakt een tijdig en geregeld verwijderen van overtollige scheuten noodzakelijk.

Groei: krachtig; sterk uithangende scheuten. Zeer veel opslag.

Vroeg uitlopend.

Bloei: vroeg.

Produktiviteit: zeer goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Plukbaarheid: tamelijk gemakkelijk.

Uiterlijk: grote, langkegelvormige, normaal rode vruchten, waarvan de toppen soms groen blijven.

FRAMBOOS

Kwaliteit: sappig; vrij goed van smaak en aroma. Tamelijk zacht, waardoor slechts matig geschikt voor verwerking op sap.

Ziekten en beschadigingen: betrekkelijk ongevoelig voor heksen-bezemvirus; schijnbaar weinig gevoelig voor mozaïek-virus. Voldoet niet op natte grond. Zeer vatbaar voor de frambozeschorsgalmug en voor vruchttrot.

Opmerkingen: mogelijk minder geschikt voor zandgrond dan voor klei. Virusvrij plantmateriaal is aanwezig.

Rode Radboud (Radboud C). K.: I. Rietsema, Breda.

Dit Radboud-ras onderscheidt zich van de paarsrode Radboud (Radboud A) doordat de scheuten uithangen, de vruchten vrij donkerrood gekleurd zijn en beter van de bloembodem loslaten. Het is het meest geteelde ras in Noord-Brabant en het voldoet uitstekend door de hoge produktie, de tamelijk late rijptijd en de geschiktheid voor verwerking.

Groei: tamelijk krachtig, matig veel opslag; scheuten slap.

Bloei: middentijds.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk laat.

Plukbaarheid: de vruchten laten matig goed los van de bloembodem.

Uiterlijk: tamelijk groot, tamelijk donkerrood, lang kegelvormig.

Kwaliteit: kleur dieprood, stevig; smaak flauw met weinig aroma. Zeer geschikt voor verwerking op sap.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor heksenbezemvirus en mozaïekvirus; matig vatbaar voor frambozeschorsgalmug.

Opmerkingen: gezond plantmateriaal is verkrijgbaar.

Schönemann. K.: W. Schönemann, Feldbach bij Stuttgart, Duitsland. Gewonnen uit een kruising van Lloyd George met Preussen. Geïnt.: 1950.

Heeft in verschillende proeven bewezen produktief te zijn. Van waarde door zijn late rijptijd; de oogst valt vrijwel geheel na die van de aardbeien.

Groei: krachtig; voldoende, opgaande scheuten.

Bloei: laat.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: laat, $\pm$ 4 dagen na Rode Radboud.

Plukbaarheid: tamelijk goed indien volledig rijp. Vruchttrossen enigszins hangend.

Uiterlijk: tamelijk groot, lang kegelvormig, iets dof donkerrood.

Kwaliteit: stevig, smaak matig, tamelijk zuur, doch met een vrij sterk aroma.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor vruchttrot. Waarschijnlijk minder gevoelig voor stengelziekten dan Malling Promise.

Afgevoerd:

Malling Exploit. Lijkt veel op Malling Promise, maar de vruchttakken breken gemakkelijker af. Blijft kwalitatief achter bij het huidige sortiment.

Preussen. Vruchten te klein. Blijft kwalitatief achter bij het huidige sortiment.

KERS

(Prunus cerasus L. en P. avium L.)

Het areaal en de veilingaanvoer van kersen bewegen zich nog steeds in een dalende lijn.

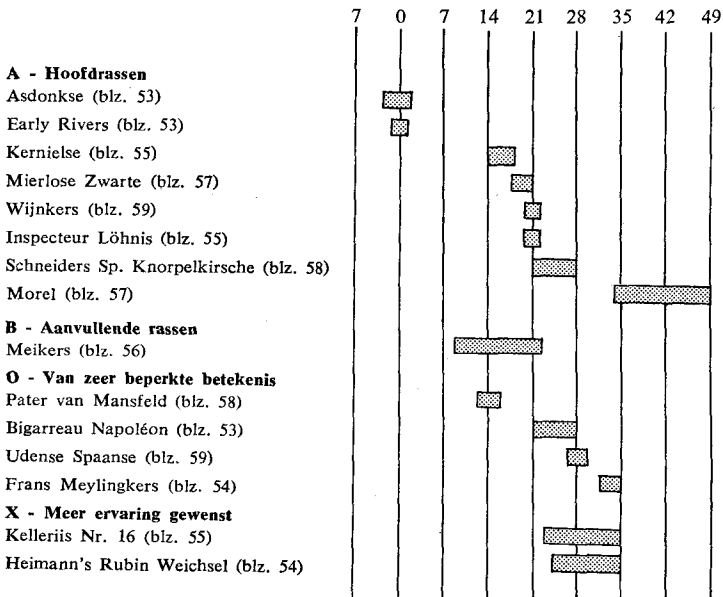
Waar belangstelling voor kersen bestaat, worden voornamelijk zure kersen (Morel) geplant. Morellen danken hun succes in hoofdzaak aan de kleine bomen, de gemakkelijke pluk en de redelijke prijs die tot nu toe door de conservenindustrie wordt betaald.

Voor de teelt van zoete kersen blijft slechts matig animo bestaan. Het blijkt zeer moeilijk nieuwe kwaliteitsrassen ingang te doen vinden in de praktijk. Opmerkelijk is dat Schneiders Späte Knorpelkirsche, niettegenstaande zijn sterke neiging tot barsten, relatief veel wordt geplant. Gezondheidsredenen, nl. een goede resistentie tegen bacteriekanker, spelen hierbij zeker een rol.

RASSENKEUZETABEL

(tevens rijtijdensgrafiek)

(Rijptijden in dagen voor of na Early Rivers)

KERS

BESTUIVINGSTABEL

Rassen	Goede bestuivers
1. Asdonkse	3, 7
2. Bigarreau Napoléon	5, 12
3. Early Rivers	7, 9
4. Frans Meyling	3
5. Inspecteur Löhnis	11, 12, 14
6. Kelleriis nr. 16	6
7. Kernielse	1, 3
8. Meikers	5, 8, 12, 13, 14
9. Mierlose Zwarte	3, 13
10. Morel	10
11. Pater van Mansfeld	2, 8, 13
12. Schneiders Späte Knorpelkirsche	5, 8, 10, 13
13. Udense Spaanse	5, 12
14. Wijnkers	2, 5, 8

DOOR DE N.A.K.-B. GEWAARMERKTE BOMEN IN DE SEIZOENEN 1959-'60 EN 1965-'66 ¹⁾

	1959-'60		1965-'66	
	aantal	%	aantal	%
Morel	98.057	75,9	81.749	80,4
Meikers	12.262	9,5	4.153	4,1
Early Rivers	4.697	3,6	2.880	2,8
Schneiders Späte Knorpelkirsche	5.370	4,2	2.718	2,7
Kelleriis nr. 16	100	0,1	2.236	2,2
Udense Spaanse	1.703	1,3	1.991	2,0
Mierlose Zwarte	1.586	1,2	1.714	1,7
Varikse Zwarte	656	0,5	917	0,9
Inspecteur Löhnis	751	0,6	734	0,7
Wijnkers	2.180	1,7	652	0,6
Bigarreau Napoléon	172	0,1	529	0,5
Andere rassen	1.650	1,3	1.363	1,3
Totaal	129.184		101.636	

¹⁾ Deze gegevens zijn ontleend aan de keuringsstatistieken van de N.A.K.-B; rassen waarvan in beide seizoenen minder dan 500 bomen werden gewaarmerkt zijn opgenomen onder „andere rassen”.

Asdonkse (Nr. 501).

Komt op verschillende plaatsen in Limburg en het rivierkleigebied voor, in het buitenland waarschijnlijk nergens. Rijpt voor Early Rivers. Plukt gemakkelijk; de iets lichtere kleur is, i.v.m. de prijs, een nadeel t.o.v. Early Rivers; ze moet daarom zo mogelijk vóór de Early Rivers geruimd worden en brengt dan hoge prijzen op. Is waarschijnlijk iets gevoeliger voor regen dan Early Rivers. Indien te rijp geplukt (of na warm en zonnig weer), moeilijk te oogsten en te vervoeren, en slecht houdbaar. Het is een zwakke kers.

Groei: sterke groei, boomtype lijkt op dat van Early Rivers.

Bloei: vroeg, gelijk met Early Rivers.

Productiviteit: goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: enkele dagen voor Early Rivers, vrij gelijkmatig.

Uiterlijk: matig grote kers, iets kleiner dan Early Rivers, langwerpig van vorm; kleur roodbruin, sterk glanzend, iets lichter dan Early Rivers.

Kwaliteit: de vrucht is zacht, zachter dan die van Early Rivers; smaak is goed; is reeds vroeg op smaak; mag niet te rijp worden, is dan enigszins flauw; kleine pit.

Ziekten en beschadigingen: weinig last van bacteriekanker, ook op lichte gronden; matig last van Monilia.

Bigarreau Napoléon (Gascogner, Rouaan).

In Duitsland, Frankrijk, België, Engeland en de Verenigde Staten zeer bekend. Komt nog wel in Limburg en op de rivierklei (o.a. als Rouaan) voor. Het ras heeft zeer veel last van bacteriekanker en wordt praktisch niet meer aangeplant. Als bonte kers is Udense Spaanse wellicht te verkiezen door betere gezondheid.

Plukt vrij snel. Springt sterk bij regen. Droge niet gesprongen kersen kunnen goed worden vervoerd en zijn ook goed houdbaar.

Groei: sterk, de boom is vrij groot, hoog en ijl.

Bloei: laat, gelijk met Inspecteur Löhnis en Schneiders Späte Knorpelkirsche.

Productiviteit: vrij vroeg, regelmatig en zeer goed.

Vrucht:

Rijptijd: 3 à 4 weken na Early Rivers, ongeveer gelijk met Schneiders Späte Knorpelkirsche; wordt vaak lang voordat hij rijp is geplukt (slechts een geringe consumptie als tafelkers); rijpt vrij ongelijkmatig.

Uiterlijk: grote tot zeer grote, bonte, soms bijna rode kers, bijna zo groot als Schneiders Späte Knorpelkirsche.

Kwaliteit: hard, smaakt bij volle rijpheid goed.

Ziekten en beschadigingen: op lichte gronden zeer veel last van bacteriekanker; last van vruchtmonilia.

Early Rivers (Vroege Duitse). K.: Th. Rivers, Sawbridgeworth, Herts., Engeland; ± 1860. Een zaailing van Early Purple.

Komt in Frankrijk, België en overal in Nederland op behoorlijke schaal voor.

Van de verschillende typen die van dit ras voorkomen, is o.a. de selectie Alfheim aanbevelenswaardig. Deze wordt ook door de N.A.K.-B gekeurd.

KERS

Pluksnelheid vrij gering: prijzen vrijwel altijd goed (de laatste jaren werkt import van Early Rivers nogal eens prijsdrukkend).

Vrij sterke kers, die goed bestand is tegen regen; is goed vervoeren houdbaar.

Groei: zeer sterk, met hangende takken; vormt hoge en brede bomen.

Bloei: vroeg.

Productiviteit: matig vroeg, regelmatig en goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg, omstreeks half juni, variërend met het jaar, de streek en de grondsoort; rijpt ongelijkmatig.

Uiterlijk: matig grote tot grote kers, een van de grootste vroege kersen; donkerbruin van kleur.

Kwaliteit: de vrucht is zacht, heeft een goede smaak.

Ziekten en beschadigingen: het tegenwoordig door de N.A.K.-B gekeurde type heeft weinig last van bacteriekanker en is weinig vatbaar voor Monilia.

Frans Meylingkers. Een Nederlands ras.

Wordt vrijwel alleen in het Land van Maas en Waal aangetroffen. Als men een laat ras wil hebben zou men Frans Meylingkers kunnen nemen, mits men rekening houdt met de matige kwaliteit en vruchtgrootte. Plukt vrij moeilijk. Matig last van regen. Is goed houdbaar en geeft weinig moeilijkheden bij vervoer.

Groei: sterk tot zeer sterk; vormt een vrij brede hangende kroon, hoog, met enkele steilopgaande takken.

Bloei: vroeg, gelijk met Early Rivers.

Productiviteit: goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: zeer laat, $4\frac{1}{2}$ à 5 weken na Early Rivers; rijpt ongelijkmatig. Behoort tot de laatste zoete kersen.

Uiterlijk: matig grote (iets kleiner dan Early Rivers), donkerbruin tot zwarte kers.

Kwaliteit: een harde, zoete kers met een matige smaak.

Ziekten en beschadigingen: weinig bacteriekanker op zware gronden, elders onbekend; vrij weinig last van vruchtmonilia.

Heimanns Rubin Weichsel (Heimann 26). K.: O. R. Heimann, Blanckenberg, Duitsland. Omstreeks 1930 geselecteerd in een boomgaard van de heer Paul, Mötzlich bij Halle (Duitsland).

Groei: krachtig; steile groeiwijze, scheuten soms zig-zag.

Bloei: gemiddeld 5 dagen voor Morel.

Productiviteit: als regel goed en regelmatig vruchtbaar, is zelfcompatibel, buitenlandse gegevens wijzen erop dat Morel, zeker de eerste jaren hogere opbrengsten geeft.

Vrucht:

Rijptijd: gemiddeld 10 dagen voor Morel.

Plukbaarheid: de vruchten die meestal in trosjes van 2-4 stuks bijeen hangen zijn gemakkelijk, zonder veel bloeden, te stropen.

Uiterlijk: groot, glimmend, donkerrood, met donkerrood vlees en sap.

Kwaliteit: zeer zuur en wrang.

Ziekten en beschadigingen: resistent tegen monilia (*Sclerotinia laxa*, gevoelig voor bladvlekkenziekte (*Blumeriella jaapii*) en zeer gevoelig voor bacteriekanker (*Pseudomonas syringae*).

Opmerking: de laatste jaren zijn er enkele rassen in de handel, w.o. Gorsac Nr. 2 (= Bodson Nr. 2) die of identiek zijn met, of zo veel lijken op Heimanns Rubin Weichsel, dat zij daarom door de N.A.K.-B voorlopig onder deze naam worden gekeurd.

Inspecteur Löhnis. Een Nederlands ras.

Komt weinig voor, voornamelijk op de rivierklei en in Brabant. Lijkt veel op Wijnkers. Een goed ras, doch kan i.v.m. zijn gevoeligheid voor regen en Monilia slechts op vrij kleine schaal aanbevolen worden als bestuiver van de Wijnkers. Redelijk goed te plukken; brengt goede prijzen op. Gevoelig voor regen. Indien niet gebarsten goed vervoerbaar, doch slechts matig houdbaar.

Groei: sterk, kroon is dicht en bolvormig.

Bloei: laat, na Meikers, maar voor Wijnkers.

Productiviteit: vrij vroeg, regelmatig en zeer goed.

Vrucht:

Rijptijd: ongeveer gelijk met Wijnkers (bij grote dracht soms iets later), rijping vrij gelijkmatig.

Uiterlijk: matig tot grote, donkerbruine kers; iets langwerpiger dan Wijnkers.

Kwaliteit: vrij vast, iets harder dan Wijnkers; smaak zeer goed, iets zoeter dan Wijnkers.

Ziekten en beschadigingen: zeer veel last van Monilia.

Kelleriis Nr. 16. Wordt in Duitsland Morellenfeuer genoemd. K.: D. T. Poulsen, Kwistgaard, Denemarken; 1945. Ontstaan na vrije bestuiving van een zaailing die was gewonnen uit de kruising van Ostheimer met Früheste der Mark. Geïnr.: 1956. Gerechtigde in Nederland C. v. d. Berg, h.o.n.v. Fa. E. R. de Wilde en Comm. Venn. Constant Wattez, Koedijklaan 25, Bussum.

Behoort evenals Morel tot de zure kersen.

Bloei: ongeveer gelijk met Morel. Zelfcompatibel.

Vrucht:

Rijptijd: is 5-10 dagen eerder rijp dan Morel.

Uiterlijk: donkerrood en matig groot.

Kwaliteit: zuur. Het sap is donkerrood.

Plukbaarheid: de stelen zitten zeer vast aan het hout waardoor Kelleriis geschikt is voor stropen dan voor plukken met steel.

Voor licentiehouders raadplege men blz. 108.

Kernielse (Dikke Loen). Er zijn veel rassen, die Loen genoemd worden en die vaak ook veel op dit ras lijken, maar er toch niet gelijk aan zijn.

Komt voornamelijk in Zuid-Limburg en in geringe mate in de omgeving van Uden voor. Een redelijk goed ras voor Limburg. In Noord-Brabant voldoet de Mierlose Zwarte zeker zo goed. Op de rivierklei is geen behoefte aan een ras op dit tijdstip, daar de Kernielse gelijk met de laatste Meikersen rijpt en de Wijnkers de Meikers mooi opvolgt. Matig goed plukbaar; brengt redelijke prij-

KERS

zen op. Matig gevoelig voor regen; indien zeer rijp, of na slecht weer vrij slecht vervoer- en houdbaar.

Groei: sterk, hoge en vrij brede bomen, lijkt in groei iets op Inspecteur Löhns, doch is minder dicht.

Bloei: vroeg, ongeveer gelijk met Early Rivers.

Productiviteit: begint vrij laat, maar is later goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: 2 à 2½ week na Early Rivers, iets na Pater van Mansfeld en iets voor Mierlose Zwarte; vrij ongelijkmatig.

Uiterlijk: middelmatig tot groot, ongeveer even groot als Early Rivers; enigszins hartvormig, zeer moeilijk te onderscheiden van Mierlose Zwarte; kleur is zwart.

Kwaliteit: een zachte kers met matige smaak, vrij sterk aroma, iets zurig; wanneer niet geheel rijp minder bitter dan de Mierlose Zwarte.

Ziekten en beschadigingen: matig last van Monilia.

Meikers

De Meikers wordt voornamelijk geteeld in de rivierkleigebieden, waar het een goed ras is.

Zowel in Nederland als in het buitenland komen verschillende typen Meikers voor. Het is belangrijk van N.A.K.-B gekeurd materiaal uit te gaan. Deze bomen zijn niet alleen gegarandeerd rasecht, ze zijn ook gezonder en bieden minder kans op het optreden van de zgn. „volgers”.

De plukbaarheid van de Meikers is slecht door de onregelmatige rijping en de dracht in dichte trossen.

Mede door de hoge pluk- en sorteerkosten is de kostprijs hoger dan die van andere kerserasen.

De Meikers is een zwakke kers, die slecht houdbaar is en moeilijkheden bij vervoer geeft.

De belangstelling van de zijde van de industrie voor de Meikers is nog groot. De Meikers wordt nl. zeer gewaardeerd voor de verwerking tot jam en vruchten op sap o.a. omdat hij zoeter is dan de Morel.

Groei: matig sterk, de steile opgaande dunne gesteltakken, die meestal op één punt ontspringen, zijn kenmerkend.

Bloei: middentijds tot laat, met zeer veel bloesem; zelffertil, maar zou bij kruisbestuiving beter dragen.

Productiviteit: vroeg, regelmatig en goed bij een goede snoei (mits men het goede type heeft).

Vrucht:

Rijptijd: per type zeer onregelmatig rijpend over een lange periode, eerste pluk soms al 1 à 1½ week na Early Rivers. Volgers rijpen zeer ongelijkmatig ± 1½ tot 3 weken na de eerste Meikersen.

Uiterlijk: matig groot, meest kleiner dan Early Rivers, rond, donkerrood van kleur.

Kwaliteit: zeer zachte kers, smaakt zeer goed, iets zuur, zeer aromatisch.

Ziekten en beschadigingen: heeft last van takmonilia. Bij regen weinig barsten, veel last van vruchtmonilia.

Morel

De Morel is in Nederland, voorlopig althans, het belangrijkste ras van de groep zure kersen.

Evenals bij Meikers komen bij Morel „volgers” voor. Ze zijn later rijp dan de Morel waardoor de plukperiode wordt verlengd en de plukkosten per kg verhoogd. Sommige aanplantingen bestaan voor een zeer groot deel uit „volgers”. Uitgaan van door de N.A.K.-B gekeurd materiaal is zeer belangrijk.

In de Morel komen verschillende typen voor.

Mede door de kleine boomvorm is de Morel goed plukbaar. Het produkt wordt zonder steel aangevoerd, hetgeen mogelijk is doordat de vruchten weinig bloeden. De Morel wordt uitsluitend geteeld voor de conservenindustrie, welke door de vermindering van het Meikerse-areaal steeds meer op de zure kers is aangewezen. Van de Morel wordt een speciaal soort jam gemaakt. Voor de fabricage van kersenjam worden voorlopig alleen zoete kersen en Meikersen gebruikt. Wanneer er in een jaar veel Meikersen zijn doet dit steeds de prijzen van de Morellen dalen.

Groei: zwak, met slap hout; draagt op eenjarige scheuten, zodat vervangsnoei noodzakelijk is.

Bloei: zeer laat, gelijk met Wijnkers. Is zelffertil.

Produktiviteit: zeer vroeg, zeer goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: zeer laat, ongeveer 5 weken na Early Rivers, rijpt gelijkmatig (mits men de vruchten lang laat hangen, hetgeen meestal geen bezwaar is).

Uiterlijk: matige tot grote, donkerrode vrucht, even groot als Early Rivers.

Kwaliteit: het is een zeer zachte, zeer zure kers, die pas enigszins eetbaar wordt wanneer ze volkomen rijp is.

Ziekten en beschadigingen: vooral in natte jaren komt nogal wat loodglans voor. Bij de snoei dient men er op te letten, niet van zieke in gezonde bomen te knippen. Zieke bomen dienen tijdig te worden gemerkt. Heeft, indien koperbespuitingen achterwege blijven, soms last van tak- en vruchtmonilia. Vatbaar voor kerseblad- vlekkenziekte (*Blumeriella jaapii*).

Mierlose Zwarte (Udense Zwarte). Van dit ras bestaan zeer waarschijnlijk een aantal moeilijk van elkaar te onderscheiden typen (rassen).

Komt voornamelijk voor in de omgeving van Uden en Mierlo (waar hij resp. Udense en Mierlose Zwarte heet) en hier en daar verspreid in andere gebieden.

Goed ras voor Brabant, waar overigens de Loen ook geteeld zou kunnen worden. Voor de andere gebieden niet aan te bevelen, omdat daar geen behoefte is aan een ras met deze rijptijd en smaak.

Vrij lastig te plukken (o.a. nogal los aan de steel, wanneer volledig rijp); brengt in Uden de beste prijzen op, elders kan hij lang niet tegen de Wijnkers (en de Meikers) op.

Matig gevoelig voor regen; bij slecht weer zeer moeilijk vervoerbaar en houdbaar.

Groei: vrij sterk en steil, met veel vrij dunne gesteltakken.

KERS

Bloei: tamelijk vroeg, iets na Early Rivers.

Productiviteit: begint vrij laat te dragen, maar doet het daarna goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: $2\frac{1}{2}$ à 3 weken na Early Rivers, ongeveer een halve week na Kernielse, rijpt gelijkmatig.

Uiterlijk: matig groot (meest iets kleiner dan Early Rivers); enigszins hartvormig, moeilijk te onderscheiden van Kernielse, zwart.

Kwaliteit: een zachte kers, met matige smaak, vrij sterk aroma; wanneer niet geheel rijp, bitter.

Ziekten en beschadigingen: last van monilia.

Pater van Mansfeld (Markies). Een Nederlands ras. Elders treft men hem soms aan onder foutieve namen.

Een redelijk goed ras van prima kwaliteit, maar op lichtere gronden niet gezond te houden. De vruchten zijn dikwijls voor een flink deel gebarsten; in de Betuwe komt hij tegelijk met de Meikersen en in Limburg vlak voor de Kernielse.

Plukt vrij goed wanneer de vruchten goed van stuk zijn; brengt vaak hoge prijzen op, behalve daar waar men zwarte kersen wenst. Zeer gevoelig voor regen, overigens sterke kers.

Groei: sterk, vormt een vrij brede boom.

Bloei: middentijds tot laat, vrij onregelmatig.

Productiviteit: vrij vroeg, zeer goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: vrij gelijkmatig, ± 2 weken na Early Rivers en iets na Vroege van Werder; is al vroeg op smaak, maar de kleur is dan nog vrij licht; bij zeer dicht behang vaak wat later rijp.

Uiterlijk: matige tot grote, roodbruine kers, indien niet te dicht behangen even groot als Early Rivers; kleine pit.

Kwaliteit: een vaste vrucht, knappend, de smaak is zeer goed, aromatisch en sappig.

Ziekten en beschadigingen: heeft veel last van bacteriekanker, op zware gronden nog redelijk goed te telen.

Schneiders Späte Knorpelkirsche. Wordt ten onrechte ook wel Hedelfinger Riesenkirsche genoemd; dit ras heeft echter geheel andere eigenschappen dan Schneiders Späte Knorpelkirsche. Is van Duitse herkomst.

Komt verspreid over ons land voor. Hoewel de vruchten zeer gemakkelijk barsten, kan het ras door zijn goede opbrengsten, hoge veilingprijzen en uitstekende smaak worden aanbevolen. Plukt redelijk snel, vooral door de zwaarte der vruchten; heeft tot nu toe relatief hoge prijzen opgebracht. Alleen droog geplukte en niet gebarsten kersen kunnen redelijk vervoerd worden en zijn ook enigszins houdbaar.

Groei: matig tot sterk, de kroon is vrij ijl en vierkant.

Bloei: laat, gelijk met Inspecteur Löhnis en Bigarreau Napoléon, na Meikers, vóór Wijnkers.

Productiviteit: vrij vroeg, regelmatig, maar door een langdurige ruiperiode vaak slechts matig; soms echter goed.

Vrucht:

Rijptijd: vrij onregelmatig, meest iets na Inspecteur Löhnis, 3 à 4 weken na Early Rivers; rijpt ongelijkmatig.

Uiterlijk: zeer grote, roodbruine kers (de grootste van de in Nederland geteelde rassen).

Kwaliteit: hard, knappend en sappig, smaakt zeer goed, met een goed aroma (één van de fijnste harde kersen); reeds vroeg op smaak.

Ziekten en beschadigingen: geen last van bacteriekanker; zeer vatbaar voor vruchtrot wanneer de vruchten gebarsten zijn.

Udense Spaanse. Waarschijnlijk een Nederlands ras.

Komt voornamelijk rondom Uden voor. Iets minder vruchtbaar dan Bigarreau Napoléon.

Plukt gemakkelijk. Misschien iets beter bestand tegen regen dan Bigarreau Napoléon. Vervoerbaarheid en houdbaarheid van droge, niet gebarsten kersen goed.

Op plaatsen waar de industrie koopt zijn de prijzen goed.

Groei: vrij sterk, de boom is hoog en vrij smal. Het blad is vaak sterk omgekruld.

Bloei: vrij laat, gelijk met Meikers.

Productiviteit: begint matig laat, is goed maar nogal onregelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: enkele dagen na Bigarreau Napoléon, ongeveer 4 weken na Early Rivers; rijpt vrij ongelijkmatig.

Uiterlijk: grote tot zeer grote kers, misschien iets kleiner dan Bigarreau Napoléon; geel met weinig tot veel rood (als Bigarreau Napoléon).

Kwaliteit: een harde, iets zure kers, met een matige smaak; is voornamelijk voor verwerking bestemd.

Ziekten en beschadigingen: over het algemeen gezond, hierom boven Bigarreau Napoléon te verkiezen.

Winkers (Blanser, Platter, Blinker, Glimmer). Waarschijnlijk een Nederlands ras. Het is niet uitgesloten, dat er meer typen voorkomen gezien o.a. de sterke verschillen in vruchtbaarheid.

Komt vrijwel alleen voor op rivierklei.

In alle opzichten een zeer goed ras op zwaardere gronden; de wisselende vruchtbaarheid staat de aanplant op grote schaal echter in de weg. Wanneer men van zeer vruchtbare bomen uitgaat en een goede bestuiver plant, is de kans op mislukking evenwel gering. Plukt vrij gemakkelijk, kan meestal in één keer geplukt worden en behoeft weinig sortering. Valt echter, indien zeer rijp, nogal van de steel; brengt in de Betuwe altijd hoge prijzen op. Geen last van barsten; een sterke kers. Goed vervoerbaar en houdbaar.

Groei: zeer sterk, vrij ijl, met enkele zware, onregelmatige, in de breedte groeiende gesteltakken, daardoor moeilijk te vormen.

Bloei: zeer laat, de laatste der zoete kersen.

Productiviteit: begint vrij laat, maar kan goed zijn; soms met grote nog niet verklaarbare verschillen.

Vrucht:

Rijptijd: ongeveer 3 weken na Early Rivers, zeer gelijkmatig.

Uiterlijk: matig tot groot; kleur donkerbruin, mooi glanzend.

KERS-KRUISBES

Kwaliteit: een zachte kers met een zeer goede smaak: iets rinzig; zeer sappig.

Ziekten en beschadigingen: op zwaardere gronden weinig last van bacteriekanker.

Afgevoerd:

Vroege van Werder. Kwaliteit onvoldoende.

Steyl. Zeer vatbaar voor bacteriekanker.

Puther Dikke. Zeer vatbaar voor bacteriekanker.

ONDERSTAMMEN

De keus is beperkt tot zaailingen van de Limburgse Boskriek en de vegetatief vermeerderbare onderstam, F 12/1, geselecteerd door het East Malling Research Station in Engeland. Beide onderstammen geven een sterke groei.

Limburgse Boskriek.

Als zodanig worden alleen zaailingen gekeurd, welke afkomstig zijn uit zaad van goedgekeurde moederbomen.

Naast uniformiteit wordt gelet op een zo groot mogelijke resistentie tegen bacteriekanker. Zaailingen, welke niet afkomstig zijn van goedgekeurde moederbomen worden gekeurd als zaailingkers.

F 12/1.

Een sterk groeiende onderstam, welke in hoge mate resistent is tegen bacteriekanker. De verankering is uitstekend en men heeft verder het voordeel van mooie uniforme stammen. De geringe opslag op het moerbed heeft een snelle verspreiding tegengewerkt.

KRUISBES

(*Ribes uva-crispa* L.)

In vergelijking met andere fruitsoorten heeft de kruisbes slechts geringe betekenis. Het areaal neemt voortdurend af en bedroeg in 1966 nog slechts 100 ha; de omzet bedroeg 0,3 miljoen gulden. Kruisbessen worden rijp geplukt voor de verse consumptie, en voor een klein deel onrijp voor export bestemd voor de industrie. De bloei valt in het algemeen in de tweede helft van april, de pluktijd in de tweede helft van juli. De traditionele teeltwijze van vrije struiken wordt vervangen door de teelt aan draad. Voor de verse consumptie worden de roodvruchtige rassen beter betaald.

RASSENKEUZETABEL

A - Whinham's Industry (blz. 61)

O - Whitesmith (blz. 61)

X - Achilles (blz. 61)

Achilles. Herkomst onbekend.

Groei: tamelijk sterk, uithangend.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: tamelijk groot, paarsrood, glad, iets donzig behaard.

Kwaliteit: tamelijk goed van smaak, iets flauwer dan Whinham's Industry.

Opmerkingen: door uithangende groeiwijze geschikt voor de teelt aan draad dan als struik.

Whinham's Industry (Rote Triumphbeere). K.: R. Whinham, Morpeth, Northumberland, Engeland; omstreeks 1835.

Wordt hoofdzakelijk voor verse consumptie geteeld.

Groei: tamelijk krachtig.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: tamelijk grote, donkerpaarsrode vruchten, kortviltig behaard met verspreide borstelharen.

Kwaliteit: tamelijk goed van smaak.

Whitesmith (Engelse Witte, Weisse Triumphbeere). Een oud ras, reeds vóór 1817 in Engeland gewonnen.

Wordt meestal onrijp geplukt voor de industrie, doch de vraag voor deze bestemming neemt af.

Groei: tamelijk sterk.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: tamelijk grote, bleekgroene, fijndonzig behaarde vruchten; dunne schil.

Kwaliteit: goed van smaak.

Afgevoerd:

Crown Bob. Is te vatbaar voor Amerikaanse kruisbessemeeldauw en heeft geen voordelen boven Whinham's Industry.

PEER

(*Pyrus communis* L.)

(voor stoofperen zie blz. 73)

Er worden thans ongeveer 10.000 ha peren in Nederland geteeld. De meeste belangstelling hebben de rassen Conference, Doyenné du Comice en Bonne Louise d'Avranches. (zie ook de tabel op blz. 62). Vroege peren zoals Précoce de Trévoux en Clapp's Favorite worden veel minder gevraagd; deze worden voornamelijk in het zuiden en het midden van ons land aangeplant.

Nu de economische eenwording van West-Europa zich steeds ver-

der ontwikkelt, is het waarschijnlijk dat wij op de Westeuropese markten een toenemende concurrentie zullen ondervinden vanuit Italië en Frankrijk. Vooral de Italianen bezetten o.a. met hun vroege peren een sterke positie; later in het seizoen worden onze kansen beter alhoewel de laatste paar jaar in Italië nogal wat Passe Crassane, een late peer, is geplant. Onze positie zou nog versterkt worden als aan ons sortiment een of enkele winterperen van goede kwaliteit toegevoegd zouden kunnen worden.

Een groot deel van de peren die de industrie nodig heeft wordt uit Italië en Frankrijk ingevoerd. De rassen die thans in Nederland in voldoende hoeveelheden worden aangeplant, blijken minder geschikt te zijn voor de verwerking (voornamelijk inblikken). Het ras Williams wordt hier, maar vooral in het buitenland, zeer veel door de industrie gebruikt; onder Nederlandse omstandigheden geteeld laten smaak en aroma dikwijls te wensen over. Het vinden van rassen, via de veredeling hier of elders, die zowel voor verse consumptie als voor verwerking goed geschikt zouden zijn, zou de afzetmogelijkheden voor onze peren belangrijk verbeteren.

De ervaringen met de in dit hoofdstuk genoemde mutanten zijn nog zeer gering. Wij hebben gemeend ze toch te moeten opnemen omdat er nogal belangstelling bestaat voor deze nieuwe rassen. Voorzichtigheid met het aanplanten is echter geboden.

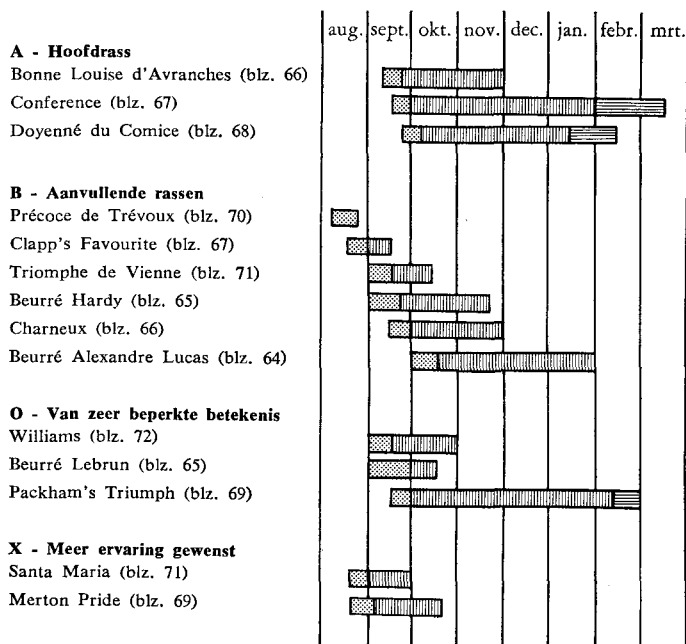
**DOOR DE N.A.K.-B. GEWAARMERKTE BOMEN
IN DE PERIODEN 1959-'60 EN 1965-'66 ¹⁾**

	1959-'60		1965-'66	
	aantal	%	aantal	%
Conference	84.647	23,2	151.891	26,2
Doyenné du Comice	67.720	18,5	140.502	24,2
Bonne Louise d'Avranches	17.631	4,8	82.450	14,2
Beurré Hardy	52.662	14,4	50.016	8,6
Charneux	23.025	6,3	35.016	6,0
Clapp's Favourite	24.730	6,8	20.785	3,6
Triomphe de Vienne	42.178	11,5	18.413	3,2
Précoce de Trévoux	15.289	4,2	17.316	3,0
Supertrévoux	—	—	13.870	2,4
Beurré Alexandre Lucas	12.784	3,5	16.877	2,9
Gieser Wildeman	3.395	0,9	6.350	1,1
Saint Remy	3.059	0,8	6.112	1,1
Andere rassen	18.293	5,0	19.820	3,4
Totaal	365.413		579.418	

¹⁾ Deze gegevens zijn ontleend aan de keuringsstatistieken van de N.A.K.-B; rassen waarvan in beide seizoenen minder dan 5000 bomen werden gewaarmaakt, zijn opgenomen onder „andere rassen”.

RASSENKEUZETABEL

(tevens pluk- en bewaartijdengrafiek)

- pluktijd
 bewaarperiode in bewaarplaats
 verlenging van de bewaarperiode bij bewaring in koelhuis
 idem bij bewaring in gascel

BESTUIVINGSTABEL

Te bestuiven rassen	Goede bestuivers
1. Beurré Alexandre Lucas	4, 5, 6, 10, 11, 12
2. Beurré Hardy	5, 6, 8, 12
3. Beurré Lebrun	2, 5, 6
4. Bonne Louise d'Avranches	5, 6, 8, 10
5. Charneux (Legipont)	2, 6, 8, 10, 12
6. Clapp's Favourite	2, 5, 7, 10, 11, 12
7. Conference	2, 4, 5, 6, 8, 11, 12
8. Doyenné du Comice	2, 5, 6, 7, 10, 11, 12
9. Packham's Triumph	2, 5, 7, 8, 10, 11
10. Précoce de Trévoux	2, 4, 12
11. Triomphe de Vienne	2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12
12. Williams	2, 5, 6, 8, 10

Over de ontbrekende rassen zijn nog onvoldoende gegevens bekend.

Beurré Alexandre Lucas. Gevonden rond 1870 in een bos te Blois (Loire-et-Cher), Frankrijk. In de handel gebracht in 1874.

Wordt gewaardeerd om zijn goede produktie, late rijptijd, goede houdbaarheid en behoorlijke vruchtgrootte. Rijpt in het noorden van het land onvoldoende.

Groei: matig sterk, heeft een tamelijk brede kroon met hangende takken, vormt moeilijk. Kwee A met tussenstam wordt veel gebruikt. Opkweek zonder tussenstam is ook mogelijk. De laatste tijd zijn er nogal wat bomen met een tussenstam van Beurré Hardy doodgegaan.

Bloei: zeer vroeg, stuifmeel slecht; dit ras is triploïd. Ongeschikt als bestuiver voor andere rassen.

Productiviteit: tamelijk vroeg en regelmatig.

Vrucht:

Pluktijd: eerste helft van oktober.

Uiterlijk: vrucht groot, regelmatig, kleur groen, later geel.

Kwaliteit: middelmatige handpeer, vlees grof, brokkelig, tamelijk sappig en matig zoet.

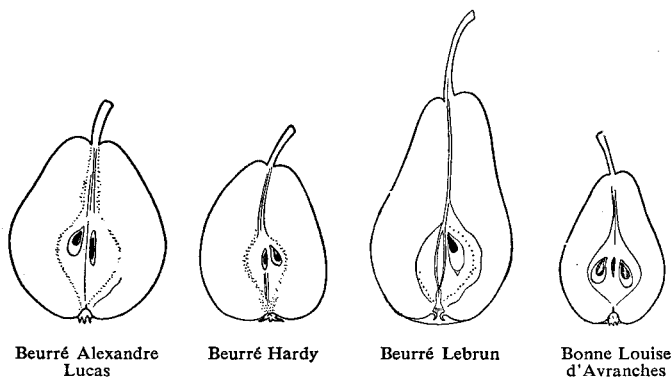
Bewaarbaarheid: in koelhuis tot februari.

Bij bewaring in bewaarplaats veel last van inwendig bruin, meer geschikt voor koelen. Ongeschikt voor gasbewaring.

Ziekten en beschadigingen: op droogtegevoelige gronden minder goed op z'n plaats. Kringvlekkenmozaïek komt vrij veel voor.

Mutant

Lucas Bronzée. K.: Gebr. Lindenbergh, Wemeldinge. Kw.r.: 1964. Onderscheidt zich van Beurré Alexandre Lucas door de bronskleurige schil. De kleur is fraai maar afgewacht moet worden of de bronskleur hoger gewaardeerd wordt.

Beurré Hardy. K.: M. Bonnet, Boulogne-sur-Mer, Frankrijk. Geïnt.: J. L. Jamin, Bourg la Reine (Seine).

Wordt door de handel en consument zeer gewaardeerd door de goede kwaliteit, is goed vervoerbaar en behoorlijk houdbaar. Komt vooral voor in Zeeland en in Zuid- en Noord-Holland maar is de laatste jaren ook in andere delen van ons land veel geplant. De laat intredende vruchtbaarheid maakt dit ras tot een aanvullend ras. Wordt veel gebruikt als tussenstam.

Groei: sterk, vormt een vrij steile en weinig vertakte boom; zaailing onderstam is beslist ongeschikt. Groeit op Kwee A sterk. Door de sterke groei is uitbuigen noodzakelijk.

Bloei: tamelijk laat, stuifmeel goed.

Produktiviteit: laat, maar dan goed en regelmatig.

Vrucht:

Pluktijd: eerste 3 weken van september.

Uiterlijk: vrucht matig groot, kleur roestbruin, schil stevig.

Kwaliteit: vlees zacht, sappig, zoet en aromatisch, bijzonder goede handpeer.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot half november. Direct na de pluk overbrengen naar het koelhuis. Bij te lange bewaring ontstaan vaak holten rond het klokhuis (lage temperatuurbederf).

Ziekten en beschadigingen: minder geschikt voor droogtegevoelige gronden. Vatbaar voor schurft. Regelmatig gebruik van captan en thiram (TMTD) geeft gladde en groene vruchten, die door de handel meestal minder gewaardeerd worden. Kringvlekkenmozaïek komt veel voor. De virusziekte stenigheid komt vrij veel voor.

Beurré Lebrun. K.: M. Gueniot, Troyes, Frankrijk; 1863. Ontstaan uit een kruising van Doyenné d'hiver met Beurré d'Hardenpont.

Zeer lange, grote peer van behoorlijke kwaliteit.

Groei: tamelijk sterk, de aanbevolen onderstam is kwee.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Produktiviteit: begint middelmatig vroeg en is verder regelmatig en goed.

Vrucht:

Pluktijd: begin tot eind september.

Uiterlijk: zeer groot en lang met een zeer lange steel; kleur groengeel met onregelmatige groene vlekken, soms iets roestig.

Kwaliteit: vlees wit, sappig, smeltend, muskussmaak; industriepeer.

Bewaarbaarheid: in koelcel tot half oktober.

Ziekten en beschadigingen: weinig last van schurft.

Bonne Louise d'Avranches. K.: M. Longueval, Avranches, Frankrijk. Droeg voor het eerst rond 1780-1788.

Stelt hoge eisen aan bodem en verzorging. Op droge gronden is de groei vaak te zwak.

Groei: matig sterk, vormt een smalle, steilopgaande boom met een sterke harttak. De meest gewenste onderstam is Kwee A. Op zaailing niet aan te raden, vruchten blijven dan te klein en te groen, terwijl de schurftgevoeligheid toeneemt.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Productiviteit: vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk, gemiddelde kg-opbrengst voldoende, doch niet hoog. Dunnen meestal nodig.

Vrucht:

Pluktijd: omstreeks half september.

Uiterlijk: tamelijk klein, slank, kleur groen met fraaie donkerbruinrode blos.

Kwaliteit: goede handpeer, iets zuur, sappig en met een aangenaam aroma.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot eind november te bewaren; zeer gevoelig voor overrijpheid, om deze reden direct na de pluk naar het koelhuis brengen. Verliest iets van zijn aroma tijdens en na de bewaring.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor schurft; op kalkrijke gronden chlorose. Zeer droogtegevoelig.

Mutant

Dubbele Bonne Louise. K.: Fa. A. van Liere en Zn., Kapelle (Z.). Een mutant van Bonne Louise d'Avranches. Kw.r.: aangevraagd. Geeft zwaardere vruchten dan de gewone Bonne Louise d'Avranches. Daar de vruchten van laatst genoemd ras aan de kleine kant zijn zou Dubbele Bonne Louise d'Avranches wel eens een verbetering kunnen zijn. Toont wat meer verruwing van de schil dan de gewone Bonne Louise d'Avranches. Met deze mutant is nog onvoldoende ervaring.

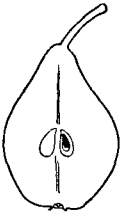
Charneux (Légipont, Fondante de Charneux). K.: M. Légipont, Charneux bij Luik, België; rond 1800.

Goede handpeer, die vooral in Limburg veel wordt geteeld. Voldoet in Groningen, Friesland en het noorden van Drente minder goed.

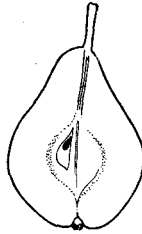
Groei: op zaailing tamelijk sterk, op Kwee A met tussenstam tamelijk zwak; als onderstam zijn zowel zaailing als Kwee A met tussenstam geschikt. Steile groei.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Productiviteit: laat, maar dan tamelijk regelmatig en goed.

Charneux

Clapp's Favourite

Conference

Charneux (vervolg)

Vrucht:

Pluktijd: tweede helft van september.

Uiterlijk: matig groot, bleekgroen, later meer geel.

Kwaliteit: vlees zacht, smeltend en zoet, goede handpeer.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot december te bewaren. Verliest bij bewaring vooral na half december veel van zijn aroma. Grove vruchten gevoelig voor overrijpheid.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor schurft.

Clapp's Favourite. K.: Th. Clapp, Dorchester, Mass., Ver. Staten van Amerika, voor 1860.

Wordt door het gehele land geteeld en is bekend bij de consument. Deze peer is niet lang bewaarbaar; moet op tijd worden geplukt, anders snel beurs. Gevraagd door verwerkingsindustrie.

Groei: sterk op zaailing, op kwee A met tussenstam goed. Het gebruik van een tussenstam is noodzakelijk daar de verenigbaarheid met kwee onvoldoende is; vormt veel slap neerhangend hout.

Bloei: laat, stuifmeel goed.

Productiviteit: vrij laat maar dan goed vruchtbaar; op zaailing laat vruchtbaar.

Vrucht:

Pluktijd: tweede helft van augustus.

Uiterlijk: vrucht groot, regelmatig, kleur groen tot geelgroen met fraaie bos.

Kwaliteit: zeer sappige, goede handpeer, tamelijk flauw.

Bewaarbaarheid: eventueel voor industrieverwerking tot half september in koelhuis bewaren.

Ziekten en beschadigingen: matig gevoelig voor droogte. Zeer vatbaar voor schurft.

Conference. K.: Th. Rivers, Sawbridgeworth, Herts., Engeland, vóór 1885. Geintr.: 1894.

De hoge kg-opbrengst en het gemak waarmee dit ras kan worden geteeld en bewaard hebben hem tot één der meest geteelde rassen in het land gemaakt. Kan goed gekoeld worden en rijpt na gasbewaring goed na.

PEER

Groei: matig, geschikt voor struik en spil op Kwee A en eventueel ook op zaailing, tussenstam niet noodzakelijk, vruchten waaien gemakkelijk af.

Bloei: tamelijk laat, stuifmeel goed, vaak parthenocarpe vruchten.

Productiviteit: draagt vroeg, regelmatig en zeer goed, vruchtdunnen gewenst.

Vrucht:

Pluktijd: tweede helft september.

Uiterlijk: matig groot, onregelmatig, flesvormig; kleur groen, later groengeel met veel roest. Vooral van topbloemen zijn de vruchten lelijk flesvormig.

Kwaliteit: vruchtvlies licht oranje, sappig en zoet, zeer goede handpeer, schil dik.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot half februari te bewaren, met gasbewaring (3 % CO₂ + 18 % O₂) tot half maart, rijpt goed na. Bij overschrijding van 3 % CO₂ kans op holle vruchten. Op tijd plukken komt de bewaarbaarheid ten goede.

Ziekten en beschadigingen: minder geschikt voor droogtegevoelige gronden. Lichte nerfmozaïek komt veel voor. Soms veel last van kanker.

Mutanten

Dubbele Conference, herkomst Fleuren. K.: H. Fleuren, Baarlo (L.). Kw.r.: aangevraagd.

Geeft grotere vruchten dan Conference. Vruchtbaarheid onvoldoende.

Dubbele Conference, herkomst Testers de Meulemeester. K.: Mevr. Testers de Meulemeester, Zundert. Kw.r.: aangevraagd.

Onderscheidt zich van Conference door grotere vruchten en een meer gedrongen groeiwijze. Vruchtbaarheid onvoldoende.

Doyenné du Comice. K.: Tuinbouwbond 'Maine et Loire', Angers, Frankrijk. Droeg het eerst in 1849.

Deze zeer fijne handpeer wordt door de handel en de consument hoog gewaardeerd.

Groei: op zaailing sterk en daardoor te onvruchtbaar; de meest gebruikte onderstam is Kwee A, tussenstam niet noodzakelijk. Vormt een opgaande, steile kroon.

Bloei: laat, stuifmeel goed.

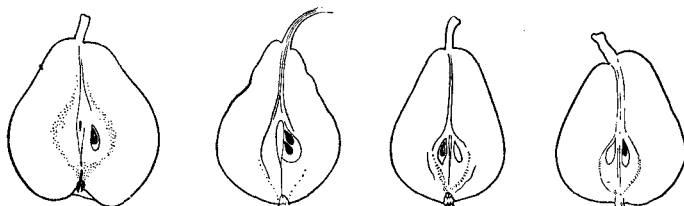
Productiviteit: wisselvallig. Heeft sterke junirui.

Vrucht:

Pluktijd: einde september tot begin oktober.

Uiterlijk: groot, breed, onregelmatig van vorm; kleur geelbruin, soms met zwakke blos.

Kwaliteit: bijzonder fijne handpeer, vlees zeer sappig, smeltend zoet en aromatisch, schil zeer teer, gevoelig voor windbeschadiging. Bewaarbaarheid: in koelhuis tot half januari. Direct na de oogst in koelhuis plaatsen. In gascel (5 % CO₂ + 16 % O₂) te bewaren tot half februari.

Doyenné du Comice

Packham's Triumph

Précoce de
Trévoux

Supertrévoux

Doyenné du Comice (vervolg)

Mutant

Bronskleurige Doyenné du Comice. K.: Gebr.: J. C. en P. C. van 't Westeinde, 's-Heer Arendskerke (Z.). Een mutant van Doyenné du Comice. Kw.r.: aangevraagd.

Onderscheidt zich van Doyenné du Comice door de bronskleurige schil. Zou een verbetering kunnen zijn doordat beschadiging van de vruchtschil door schuren van bladeren en takken minder opvallen.

De ervaring is nog onvoldoende.

Merton Pride. K.: John Innes Institute, Colney Land, Norwich, Engeland. Een kruising van Beurré d'Hardenpont met Williams.

De voorlopige indruk is goed.

Groei: tamelijk sterk, groeit goed op Kwee A.

Bloei: middentijds, het ras is triploïd en kan dus niet als bestuiver dienen.

Produktiviteit: vroeg en goed vruchtbaar.

Vrucht:

Pluktijd: eind augustus.

Uiterlijk: fraai van vorm, middelmatig groot, geel, overdekt met fijn roestbruin.

Bewaarbaarheid: in koelcel tot eind september.

Packham's Triumph. K.: C. H. Packham, Garra, Molong, New South Wales, Australië; rond 1896. Gewonnen uit een kruising van Uredale St. Germain met Williams.

Wordt in Zuid-Afrika zeer veel geteeld, in ons land plaatselijk. Een ras van goede kwaliteit en goede vruchtbaarheid. Deze peer is goed bruikbaar als handpeer (bewaarpeer) en voor de conservenindustrie. Gebleken is dat de vrucht op zaailing op latere leeftijd minder bobbelig is dan in de jeugd en op kwee A.

Groei: middelmatig sterk, de groei laat in de eerste jaren na het planten soms te wensen over; vormt spoedig hangende takken door de zeer grote vruchtdracht. Het ras is bijzonder vruchtbaar, zelfs in die mate dat men er op kwee, al of niet met tussenstam, nauwelijks

PEER

een boom van kan kweken. Aanbevolen wordt daarom deze peer op zaailingonderstam te kweken.

Bloei: vroeg.

Productiviteit: vroeg, regelmatig en zeer goed.

Vrucht:

Pluktijk: tweede helft september.

Uiterlijk: matig groot; kleur groengeel, later geel; iets onregelmatig van vorm, bobbelig.

Kwaliteit: zeer sappig, vlees wit, iets muskussmaak. Goede dessert-peer. Geschikt voor de verwerkingsindustrie.

Bewaarbaarheid: tot eind februari. Iets beter houdbaar in de gascel dan in de koelcel. Blijft sappig en rijpt na de bewaring goed na.

Précoce de Trévoux. K.: M. Treyve, Trévoux (Ain), Frankrijk. Voor het eerst in 1862 vermeld.

Dit is nog steeds het vroegste ras van behoorlijke kwaliteit. Vol-doet het beste in Zeeland, Limburg en Zuid-Holland.

Groei: matig sterk. Vormt een vrij grote, brede boom, geschikt voor struik, bij voorkeur op kwee A, tussenstam is niet noodzakelijk.

Bloei: vroeg, stuifmeel is goed.

Productiviteit: vroeg, regelmatig en goed, draagt vooral aan de top van de takken; ook indien bevruchting achterwege blijft of de bloemen door nachtvorst worden beschadigd nog redelijk produktief doordat gemakkelijk parthenocarpe vruchten worden gevormd. Op zaailing later vruchtbaar. Dunnen noodzakelijk.

Vrucht:

Pluktijd: omstreeks midden augustus.

Uiterlijk: tamelijk groot, regelmatig, kleur groen, later groengeel met lichte bloes.

Bewaarbaarheid: niet lang houdbaar, spoedig buikziek.

Kwaliteit: behoorlijke frisse handpeer, voor de eerste helft van augustus; kwaliteit op kwee beter dan op zaailing.

Ziekten en beschadigingen: het ras heeft veel last van schurft en takschurft en heeft soms veel last van kanker. Kringvlekkenmozaïek komt veel voor.

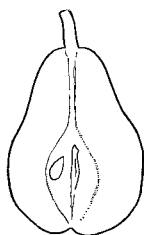
Opmerkingen: er bestaan van dit ras enkele grootvruchtige mutanten, die tegelijk een zwakkere groei bezitten dan het moederras. Met deze mutanten is de ervaring nog onvoldoende.

Mutanten

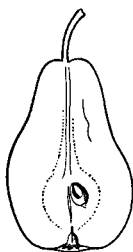
Précoce van Wilhelminadorp. K.: Proefstation voor de Fruitteelt, Wilhelminadorp. Kw.r.: 1966.

Onderscheidt zich van Précoce de Trévoux o.a. door de grotere vruchten. De schil is iets roder en gladder dan van Supertrévoux. De boom groeit zwakker en wat meer gedrongen dan Précoce de Trévoux. De twijgen zijn dik en stug. Het blad is leerachtig en min of meer schotelvormig.

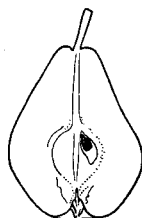
Voor licentiehouders raadplege men blz. 109.

Santa Maria

Triomphe de Vienne

Williams

Supertrévoux. K.: N.V. Wed. P. de Jongh, Goes. Kw.r.: 1963.

De groeikracht van de boom is veel minder dan van *Précoce*. De rijptijd is gelijk aan die van *Précoce* maar omdat de vruchten groter zijn dan van de normale *Précoce*, kan wat eerder aangevoerd worden. De vruchten zijn iets stomper van vorm en donkerder van kleur dan van het moederras. De vruchten van de gewone *Précoce* zijn dikwijls aan de kleine kant, waardoor *Supertrévoux* een verbetering zou kunnen zijn. *Supertrévoux* is op *Kwee A* moeilijk te oculeren.

De plantafstand zal aan de zwakke groei aangepast moeten worden. Voor licentiehouders raadplege men blz. 109.

Santa Maria. K.: Prof. A. Morettini, Centro di Studio Miglioramento Piante da Frutto e da Orto, Firenze, Italië; 1931. Gewonnen uit een kruising van Williams met *Coscia*.

Groei: groeit goed op *Kwee A* en zaailing.

Produktiviteit: vroeg en goed vruchtbaar.

Vrucht:

Pluktijd: iets na Clapp's *Favourite*, dus eind augustus.

Uiterlijk: de vrucht is bij het plukken lichtgroen, later bij rijpheid geel met aan de zonzijde een rode blos.

Kwaliteit: de smaak is matig.

Bewaarbaarheid: in de koelcel tot half oktober.

Triomphe de Vienne. K.: M. Jean Colland, Monhagnan (Isère), Frankrijk. Geintr.: Cl. Blanchet, Vienne.

Dessertpeer van uitstekende kwaliteit. Wordt algemeen geteeld, het meest in het midden van ons land: Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland.

Groei: tamelijk sterk, vormt een vrij brede boom; de meest gewenste onderstam is *Kwee A* met tussenstam, rechtstreeks op *Kwee A* is de groei te zwak wegens onvoldoende verenigbaarheid.

Bloei: tamelijk laat, stuifmeel is goed. Vertoont veel nabloei.

Produktiviteit: draagt onregelmatig, vruchtdunnen gewenst. Door een bespuiting met gibberellazuur in het begin van de bloei is de produktiviteit op te voeren.

Vrucht:

Pluktijd: eerste helft van september.

PEER

Uiterlijk: vrucht groot, regelmatig, kleur groen tot bronskleurig.
Kwaliteit: goed, sappig, zoet, uitstekende handpeer voor september.
Bewaarbaarheid: in koelhuis tot midden oktober.
Ziekten en beschadigingen: veel last van late schurft. Op droogtegevoelige gronden minder op z'n plaats. Regelmatig gebruik van captan en thiram (TMTD) geeft gladde en groene vruchten, welke door de handel meestal minder gewaardeerd worden.

Mutant

Triomphe de Zélande (Bronskleurige Triomphe de Vienne). K.: N.V. Zeeuwse Fruitteltmij, Goes. Kw.r.: 1967.

Onderscheidt zich van Triomphe de Vienne door de bronskleurige schil en de zwakkere groei.

Voor licentiehouders raadplege men blz. 109.

Williams (Bon Chrétien Williams, Bartlett). K.: M. Stair, Aldermaston, Berkshire, Engeland; rond 1770. Geintr.: Williams, Turnham.

Is speciaal geschikt voor de verwerkingsindustrie en moet daarom in flinke partijen aangevoerd worden. De smaak en het aroma van de in Nederland geteelde Williams is evenwel niet zo goed als van de Williams uit Italië en Zuid-Frankrijk. Heeft een sterke muskussmaak en is daarom als handpeer niet erg in trek.

Groei: tamelijk sterk; de aanbevolen onderstam is kwee. Tussenstam vereist.

Bloei: laat, stuifmeel goed.

Productiviteit: tamelijk vroeg, regelmatig en goed, op zaailing minder produktief.

Vrucht:

Pluktijd: eerste helft september, rijpt gelijkmatig.

Uiterlijk: matig groot, regelmatig van vorm; kleur geel.

Kwaliteit: matig, vlees zacht, sappig, sterke muskussmaak (speciaal op Kwee A), zeer goede fabriekspeer.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot november. Kleurt bij bewaring mooi na. Na bewaring is de schil zeer gevoelig voor beschadiging. Sortering met de hand verdient de voorkeur.

Ziekten en beschadigingen: dit ras is minder gevoelig voor stenigheid dan andere rassen.

Afgevoerd:

Kruidenierspeer. Laat en onregelmatig vruchtbaar.

President Loutreuil. Vruchten snel beurs, zeer gevoelig voor inwendig bruin. Zeer tere schil.

Gorham. Veel neusrot.

Ewart. Blijkt zeer kanker gevoelig te zijn.

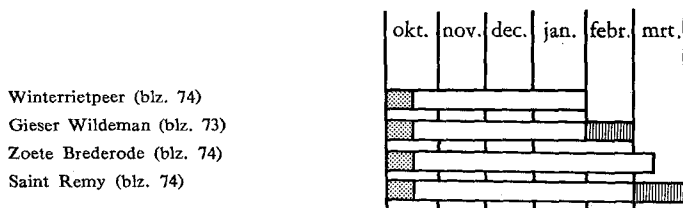
Butirra Précoce Morettini. Vruchten te klein

STOOFPEREN

Op oudere bedrijven vinden we nog wel eens een flink aantal stoofperen, maar meestal beperkt deze teelt zich tot een rijtje langs een sloot, een windscherm of een deel van het bedrijf waar de grond minder geschikt is voor ander fruit.

RASSENKEUZETABEL

(tevens pluk- en bewaartijdengrafiek)

Legenda

- pluktijd
- bewaarperiode in bewaarplaats
- verlenging van bewaarperiode bij koelhuisbewaring

IN DE SEIZOENEN 1959-'60 EN 1965-'66 WERDEN DOOR DE N.A.K.-B. DE VOLGENDE AANTALLEN BOMEN GEWAARMERKT

	1959-1960	1965-1966
Gieser Wildeman	3395	6350
Saint Remy	3059	6112
Zoete Brederode	627	1674
Winterrietpeer	148	1087
Overige rassen	1157	1154
Totaal	8386	16377

Gieser Wildeman. K.: Wildeman, wonende nabij het riviertje de Giessen bij Gorinchem. Geintr.: v. d. Willik en Zn., Boskoop.

De minder goede gezondheid van de boom en de vaak kleine vruchten maken dit ras minder aantrekkelijk.

Groei: op zaailing tamelijk zwak, vormt een kleine gedrongen boom. Flink snoeien om groei te bevorderen.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Productiviteit: draagt vroeg, tamelijk regelmatig en goed, blijft in produktie bij andere stoofperen achter, soms beurtjaren.

Vrucht:

Pluktijd: begin tot half oktober.

PEER

Uiterlijk: tamelijk klein, bruingeel met veel roest.

Kwaliteit: zeer goede stoofpeer, zachtvlezig, korrelig.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot eind januari, in koelhuis tot eind februari. Vatbaar voor steelrot.

Ziekten en beschadigingen: verdraagt geen captan; minder geschikt voor droogtegevoelige gronden. Veel last van neusrot.

Saint Remy. Waarschijnlijk van Belgische of Franse herkomst.

Stoofpeer van behoorlijke kwaliteit. Groeit zeer sterk.

Groei: sterk, vormt een grote brede boom op zaailing, op kwee breekt dit ras vaak af, met tussenstam nog onvoldoende ervaring.

Bloei: vroeg, stuifmeel slecht; het ras is triploïd.

Productiviteit: draagt tamelijk vroeg en tamelijk regelmatig, moet gedund worden.

Vrucht:

Pluktijd: begin oktober.

Uiterlijk: groot, breed peervormig, groen, later geel.

Kwaliteit: stoofpeer, rins.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot maart, in koelhuis tot april.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor schurft, veel neusrot en veel voortijdige val.

Winterrietpeer. Is waarschijnlijk een zeer oude peer, herkomst onbekend.

Stoofpeer van uitstekende kwaliteit en grootte, komt op enkele bedrijven als oude boom voor en men vraagt zich af, waarom dit ras niet meer wordt aangeplant.

Groei: middelmatig sterk, opgaande boom met afhangende takken. Geschikt voor spilvorm op Kwee A met tussenstam.

Bloei: middentijds.

Productiviteit: vroeg, regelmatig en goed vruchtbaar.

Vrucht:

Pluktijd: begin oktober.

Uiterlijk: vrucht groot, regelmatig, kleur bruin.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot februari; beter niet in koelhuis bewaren, daar de vruchten dan inwendig bruin verkleuren.

Kwaliteit: uitstekende stoofpeer.

Ziekten en beschadigingen: op natte gronden last van kanker, de jonge vruchtjes zijn zeer koudegevoelig.

Zoete Brederode. Zeer waarschijnlijk van Nederlandse herkomst, ±19e eeuw, vermoedelijk gevonden in de gemeente Appelteren.

Kan zeer gemakkelijk geteeld worden. In het Noorden van ons land is nog onvoldoende ervaring met dit ras.

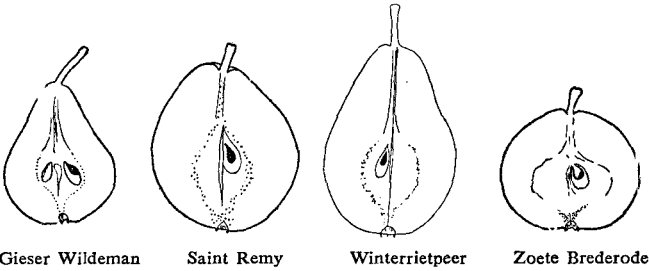
Groei: matig sterk, vormt een grote boom, met veel slap neerhangende takken, op Kwee A is de groei tamelijk zwak; het meest geschikt voor struikvorm.

Bloei: vroeg, stuifmeel goed.

Productiviteit: tamelijk laat vruchtbaar, maar dan regelmatig en goed.

Vrucht:

Pluktijd: begin oktober.

Zoete Brederode (vervolg)

Uiterlijk: vrucht matig groot, platrond, kleur groen met roestbruine dekkleur.

Kwaliteit: stoofpeer van goede kwaliteit, iets rins.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot half maart.

Ziekten en beschadigingen: kringvlekkenmozaïek zeer algemeen, gevoelig voor captan, veel last van knoprot.

ONDERSTAMMEN

Het sortiment pereonderstammen is klein. We maken slechts gebruik van de zaailingonderstam en van een 3-tal Kweetypen.

Zaailingonderstam

De praktijk geeft de voorkeur aan Frans zaad aangezien de daaruit afkomstige zaailingen in het algemeen minder wortelknobbel hebben en o.a. daardoor een betere groei vertonen dan die van Nederlandse origine. De sterke groei gaat echter doorgaans gepaard met een vrij laat intredende vruchtbaarheid. Bomen op zaailingonderstam geven meestal kleinere en groenere vruchten dan op Kwee-onderstam. De zaailingonderstam verdraagt grasbedekking van de grond goed en heeft zelden last van wintervorst.

Op zwaardere, natte gronden waar kwee-onderstammen niet tot hun recht komen voldoen zaailingonderstammen het best, daar ze minder kieskeurig zijn wat de grond betreft dan kwee.

Als nadeel zij nog vermeld dat op slechtere gronden de zogenaamde zaailingziekte kan optreden, b.v. bij Conference, Gieser Wildeman en Packham's Triumph.

Kwee A

Als Kwee A wordt alleen die Kwee A aangemerkt waarvan aangetoond kan worden dat ze rechtstreeks of indirect (nabouw) afkomstig is van het proefstation te East Malling, Engeland. Deze onderstam geeft een zwakkere groei dan de zaailing en de vruchtbaarheid treedt vroeger in. Daarom lenen bomen op Kwee A zich voor spillen, snoeren en andere kleine boomvormen. De vruchten worden op Kwee A vaak groter van stuk, beter van kleur, vroeger rijp en zijn veelal beter van smaak.

PEER-PERZIK

Kwee A voldoet echter minder goed op droge gronden; groeit daarentegen vrij goed op zwaardere klei. Kwee A is gevoelig voor chlorose.

Sommige rassen zijn niet voldoende verenigbaar met Kwee A. In deze gevallen moet gebruik worden gemaakt van een tussenstam van een peer die wel goed vergroeit met Kwee A. Gewoonlijk worden daarvoor Beurré Hardy of Curé genomen.

Volgens Duitse ervaringen zijn bomen met een tussenstam beter bestand tegen vorst dan dezelfde rassen rechtstreeks op kwee.

Kwee d'Angers

Deze kwee is direct of indirect van import uit Frankrijk afkomstig. De praktische betekenis is ongeveer gelijk aan die van Kwee A. In de boomkwekerij wordt Kwee d'Angers graag gebruikt om de goede groei. Ze is gemakkelijker door stekken te vermeerderen dan Kwee A.

Kwee C

Groeit alleen op zeer goede gronden. Kan in het algemeen niet worden aanbevolen, aangezien op minder goede gronden de verenigbaarheid van ent en onderstam, en bij zwak groeiende rassen op oudere leeftijd de groei te wensen overlaat. Verondersteld wordt dat Kwee C gevoeliger voor wintervorst is dan Kwee A en in enkele gevallen lijkt het er op dat Kwee C een vroegere vruchtbaarheid geeft aan het erop geënte ras dan Kwee A.

Vermeerdering door winterstek geeft goede resultaten.

PERZIK

(*Prunus persica* L.)

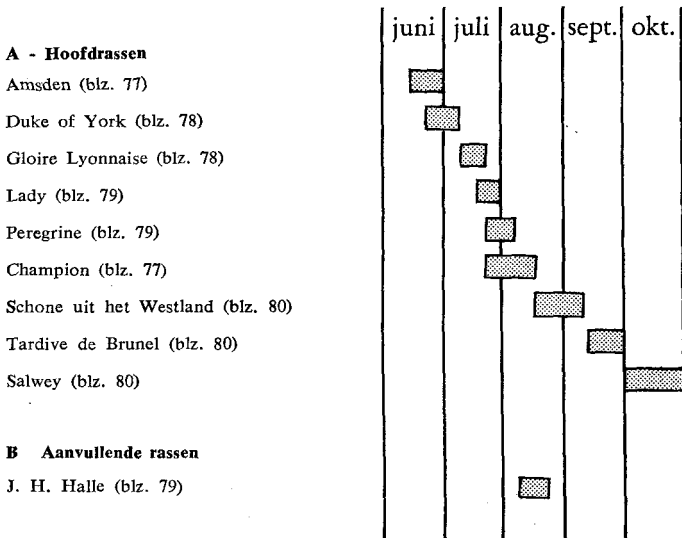
DE TEELT ONDER GLAS

(Zie voor de teelt in de vollegrond blz. 82)

De oppervlakte perziken schommelt rond de 40 ha. De afzet is vooral gericht op het binnenland; de export van perziken is van geringe betekenis. De import van perziken wordt steeds groter. In 1960 werd ruim 1700 ton geïmporteerd, in 1965 was dit opgelopen tot 5000 ton. Zodra de import in de loop van juli begint, daalt de prijs aanzienlijk. Dit heeft uiteraard een remmende invloed op het planten van middelvroege rassen. Vroege en late rassen worden nog wel geplant. In beperkte mate worden bomen geplant in verwarmde serres. Hiervoor zijn alleen de rassen Amsden en Duke of York geschikt.

De perziken worden vrijwel uitsluitend in serres geteeld; in pasgebouwde warenhuizen worden geen perziken geplant.

RASSENKEUZETABEL
(tevens rijptijdengrafiek)

Amsden (Amsden June). K.: L. C. Amsden, Carthago, Missouri, Ver. Staten van Amerika; 1868.

Veel voorkomend ras. Eén van de beste vroege rassen. De rassen die vroeger rijpen hebben te veel nadelen, terwijl bovendien de vruchten meestal te klein van stuk zijn. Zeer geschikt voor zowel koude- als stookkas. Kan in warenhuizen ook geteeld worden maar rijpt dan wat later.

Groei: matig sterk.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: in de koude kas in de tweede helft van juni.

Uiterlijk: de vrucht is matig groot, ongeveer rond en heeft tamelijk veel bos. De kleur is mooier naarmate de vrucht meer in de zon hangt. In stookkassen krijgt de vrucht een hoge vorm en een duidelijke punt als de temperatuur te hoog gehouden wordt.

Kwaliteit: vlees is wit van kleur; smaak matig goed.

Ziekten en beschadigingen: matig last van holpitten, vrij veel last van knopval.

Champion (Amerikaanse Champion). K.: I. G. Hubbard, Nokomis, Illinois, Ver. Staten van Amerika. Een zaailing van Old Mixon Free, waarschijnlijk bevrucht door Early York. Geïnt.: I. G. Hubbard en Dayton Star Nurseries; 1890.

Deze krachtige groeier die zeer vruchtbaar is en een grote vrucht levert, is de laatste jaren verreweg het meest geplant. Waar de afzet

PERZIK

gericht is op vakantiecentra een heel goed ras om te planten. Goed geschikt voor koude kas en warenhuis.

Groei: zeer sterk.

Productiviteit: uitstekend.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kassen eind juli; het merendeel der vruchten rijpt echter in de eerste weken van augustus.

Uiterlijk: de grote tot zeer grote vrucht is sterk behaard en bezit alleen wat bos als deze in de zon hangt. Door de vruchten na het verpakken te plumen, neemt men het pluus voor een groot deel weg, waardoor de vrucht aantrekkelijker wordt.

Kwaliteit: uitstekend. Eén der best smakende perzikrassen. Vrucht-vlees wit, doch iets draderig.

Ziekten en beschadigingen: vertoont weinig afwijkingen, soms last van knopval, vooral als de groei sterk is.

Duke of York. K.: Th. Rivers, Sawbridgeworth, Herts., Engeland. Ontstaan uit een kruising van de nectarine Early Rivers en Alexander. Geïnt.: 1902.

Dit ras wordt door de praktijk hoog gewaardeerd. De vruchtbaarheid is uitstekend en de vrucht is een klasse groter dan Amsden, ook als de mooi gekleurde vruchten iets dikker hangen. Een waardig opvolger van Amsden. Zeer geschikt voor koude kas. Iets minder geschikt voor stookkas omdat de rijptijd iets later valt.

Groei: matig sterk.

Productiviteit: uitstekend.

Vrucht:

Rijptijd: in de koude kas eind juni-begin juli.

Uiterlijk: de bos is helder van kleur. De vrucht is iets hoger dan breed.

Kwaliteit: vlees is wit van kleur; smaak matig goed.

De vrucht zit vast aan het hout en plukt daardoor wat moeilijker; dit is echter geen groot nadeel.

Ziekten en beschadigingen: weinig last van knopval en holpitten.

Opmerkingen: het heeft weinig zin dit ras later dan de 3e week van februari te gaan stoken: de rijptijd valt dan te laat. Als een vrij grote oppervlakte perziken in de stookkas geplant wordt, heeft het zeker zin om ook Duke of York aan te planten. De oogst wordt dan gespreid en de grotere vruchten – in vergelijking met Amsden – worden goed betaald.

Gloire Lyonnaise.

Zeer goed ras. De mooie vruchten met stevig vruchtvlees worden zeer gewaardeerd door tuinder en handel. Komt al lang in de perzikgebieden voor en wordt om zijn goede eigenschappen nog steeds geplant. Geschikt voor koude kas en warenhuis.

Groei: sterk.

Productiviteit: regelmatig en goed.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas rond half juli. De kop van de vrucht rijpt eerder dan de basis. Daarom oppassen voor beschadiging. Zoveel mogelijk de vruchten die met de top naar het glas staan weg-dunnen.

Uiterlijk: de vrucht is vrij groot, iets hoog van vorm en op de kop afgeplat met hoorntje.

Kwaliteit: vlees is wit van kleur, smaak matig goed.

Ziekten en beschadigingen: soms last van knopval.

J. H. Hale. K.: J. H. Hale, Glastonbury, Connecticut, Ver. Staten van Amerika. Geïnt.: 1912.

Dit ras levert grote oranje, hoog ovale vruchten, die zeer aantrekkelijk zijn. De beste oranjeperzik die onder glas voorkomt. Voor koude kas of warenhuis; wordt graag verwerkt in etalages en fruitmanden om de aantrekkelijke kleur, ook geschikt om te wekken.

Groei: sterk. Het blad valt op door de min of meer oranjeachtige tint.

Produktiviteit: goed. Vraagt kruisbestuiving.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas rond half augustus.

Uiterlijk: grote hoge ovale vruchten met vaak mooie bos.

Kwaliteit: smaak matig goed. Is nooit zo sappig als een witvlezige perzik.

Ziekten en beschadigingen: last van late val. Druipt het meest van alle onder glas voorkomende rassen.

Lady (Lady Palmerston, Vroege Lady Palmerston). K.: Th. Rivers, Sawbridgeworth, Herts., Engeland. Ontstaan uit een pit van de nectarine Pineapple. Mag niet verward worden met Lord Palmerston, dat een ras met slechte eigenschappen is.

Na de oorlog zeer veel aangeplant. Dit is begrijpelijk als we letten op de vele goede eigenschappen die dit ras bezit. Geschikt voor koude kas en warenhuis.

Groei: matig sterk.

Produktiviteit: regelmatig en goed doch minder dan Peregrine.

Vrucht:

Rijptijd: in de koude kas in de tweede helft van juli.

Uiterlijk: de vrucht is groot, meer breed dan hoog en toont na verpakt te zijn daardoor meer. Mooie bos.

Kwaliteit: goed smakende perzik, met iets geel-wit vruchtvlees.

Ziekten en beschadigingen: soms last van knopval.

Peregrine. K.: Th. Rivers, Sawbridgeworth, Herts., Engeland. Vermoedelijk een zaailing van de nectarine Spencer. Geïnt.: 1906.

Een der meest geplante rassen van na de oorlog. De zeer goede vruchtbaarheid en de donker gekleurde vruchten maken dit ras aantrekkelijk. Geschikt voor koude kas en warenhuis.

Groei: matig sterk.

Produktiviteit: regelmatig en goed.

Vrucht:

Rijptijd: eind juli.

Uiterlijk: de kloeke vrucht is iets hoger dan breed en toont hierdoor iets minder dan Lady. De bos kan zelfs donkerrood worden. Aantrekkelijk.

Kwaliteit: smaak matig goed, vlees wit van kleur.

Ziekten en beschadigingen: soms wat last van knopval.

PERZIK

Salwey. K.: Kolonel Salwey, Egham Park, Surrey, Engeland.
Geintr.: Ch. Turner, Slough, Engeland, 1851.

Dit matig groeiende ras levert een zeer grote, mooi gekleurde vrucht. Het is jammer, dat de vruchtbaarheid nogal eens tegenvalt, hoewel kruisbestuiving de vruchtzetting verbetert. Alleen geschikt voor de teelt in kassen. Voor warenhuizen is Salwey te laat en bovendien is de belichting in warenhuizen onvoldoende. Kan $\pm$ 6 weken in het koelhuis bewaard worden.

Groei: matig sterk.

Productiviteit: matig.

Vrucht:

Rijptijd: oktober.

Uiterlijk: brede gele vrucht, die mooier kleurt naarmate deze meer in het licht hangt. Bladplukken in deze tijd van het jaar is aan te bevelen.

Kwaliteit: smaak voor de tijd van het jaar goed. Geel vruchtvlees.

Ziekten en beschadigingen: heeft iets last van late val.

Schone uit het Westland. Een oud ras van onbekende herkomst.

Dit ras verdient meer belangstelling. Als opvolger van Witte Montagne kan zij de toets der kritiek ruimschoots doorstaan. De vrucht is kloek, heeft een mooie bloes en is veel beter van kwaliteit dan de in dezelfde tijd veel voorkomende Sea Eagle. Bij voorkeur in de koude kas, aan de zonzijde.

Groei: sterk.

Productiviteit: goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas tweede helft van augustus tot in september.

Uiterlijk: iets hoge vrucht met klein hoorntje. Matig veel bloes.

Kwaliteit: goede tot zeer goede smaak. Smeltend vruchtvlees.

Ziekten en beschadigingen: vertoont weinig afwijkingen.

Tardive de Brunel (Rode Baltet). Onbekende herkomst.

Dit late ras levert een typisch hoge vrucht met duidelijke punt. Wordt in die tijd gewaardeerd om de mooie kleur. Alleen geschikt voor kassen. Komt in warenhuizen te laat.

Groei: sterk.

Productiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: rijpt vanaf half september.

Uiterlijk: grote, hoge, ovale vrucht met punt. Zeer veel bloes.

Kwaliteit: voor de tijd van het jaar vrij goede smaak. Vlees wit, rood gaderd.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor wit, last van late val en barsten.

Opmerkingen: tegen de oogst in verband met het barsten weinig gielen. Buiten de kas zorgen voor een goede afwatering.

Afgevoerd:

Victor. Van dit ras zijn geen bomen meer verkrijgbaar.

Vilmorin. Komt gelijk met betere rassen.

Witte Montagne. Champion is vruchtbaarder en geeft grotere vruchten. De smaak van Champion wordt ook goed gewaardeerd.

ONDERSTAMMEN

(teelt onder glas)

De rassen die onder glas gekweekt worden, kunnen niet door middel van zaad voortgekweekt worden.

Bij het zaaien krijgt men andere rassen terug die niet of weinig gelijken op de moederboom. De pitten van Montagne kiemen erg gemakkelijk en hierdoor komen op verschillende bedrijven zaailingen van dit ras voor. Zij wijken echter allen af van de moederboom, hoewel er soms gelijkenis bestaat. De groeikracht en het uiterlijk wijken vaak sterk af van de meest gebruikte onderstammen; wij geven daarom de voorkeur aan deze laatste.

Gele of Rode Kroos.

Deze onderstam, die altijd gele kroos wordt genoemd, is het meest belangrijk. Zolang de perzikteelt bestaat is de gele kroos al gebruikt en met succes. De vergroeiing tussen ent en onderstam is in het algemeen goed, terwijl deze onderstam zowel op lager als hoger uit het water liggende gronden gebruikt kan worden. De meeste schade door afsterven ontstaat bij een wisselende waterstand; dit kan door drainage geregeld worden.

Gele Kroos is virusdrager; het uit zich door het vormen van grillige gele vlekken in het blad; soms krijgt het blad een spikkelig uiterlijk. Of dit twee verschillende virussen zijn is niet bekend. Schadelijk is dit virus in het algemeen niet, omdat het vrijwel nooit in ernstige mate voorkomt. Men tracht thans virusvrij onderstammateriaal te selecteren. Het oculatiehout wordt genomen van moerbomen die virusvrij zijn, om besmetting te voorkomen.

De boomkwekers kweken de onderstammen op moerbedden, terwijl de uitlopers zelfstandig worden voortgekweekt.

Niet altijd slagen de oculaties even goed, terwijl er ook verschil is tussen de rassen onderling. De weersomstandigheden zijn hierop van grote invloed.

Meestal worden de boompjes als éénjarige oculaties verhandeld. Gele Kroos blijkt ondanks enkele nadelen één van de beste onderstammen te zijn.

Blauwe Kroos.

De groei van deze onderstam gaf aanzienlijke verschillen te zien, daarom werd gedacht aan bepaalde typen Blauwe Kroos. De meest voorkomende groeit echter zwak, wat een nadeel is; de vruchtwijgen blijven korter en de vruchten kleiner. Ook produceert een grotere boom meer vruchten. Het voordeel van zwakke onderstammen — zoals bij de fruitteelt in de vollegrond — gaat onder glas niet op. De sterkere Gele Kroos is even snel vruchtbaar en geeft grotere vruchten.

Op het proefstation te Naaldwijk gaf Blauwe Kroos in een stookkas en in een koud warenhuis aanmerkelijk minder en kleinere vruchten dan Gele Kroos, St. Julien G. en Brompton.

Het is mogelijk dat Blauwe Kroos op zeer groeikrachtige gronden voordelen biedt; gezien de ervaringen in de praktijk, wagen we dit echter te betwijfelen.

PERZIK

Brompton.

Op minder groeikrachtige gronden heeft het zeker zin deze sterk groeiende onderstam te gebruiken.

We denken hier vooral aan kassen, waarin al jaren fruit gestaan heeft. Op maagdelijke gronden kan de groei te sterk zijn en bestaat het gevaar dat bij gevoelige rassen meer knopval voorkomt en dat de vruchten later rijpen.

St. Julien A.

De vergroeiing van de ent met de onderstam is goed. In groei-kracht te vergelijken met Gele Kroos, soms iets sterker. Hoewel deze onderstam weinig voorkomt zijn de ervaringen wel gunstig.

TEELT IN DE VOLLEGROND

Het klimaat in Nederland leent zich niet voor de commerciële teelt van buitenperziken. Beschutte plaatsen in het zuid-oosten van ons land zijn nog het meest geschikt.

De teeltmaatregelen moeten er op gericht zijn, het microklimaat zo gunstig mogelijk te maken; naar een maximum aan licht en warmte moet worden gestreefd. Dit is te bereiken door:

1. een goed windschut;
2. nachtvorstbestrijding;
3. de juiste snoei.

De ziektebestrijding bij de perzik, hoewel miniem, dient nauwkeurig uitgevoerd te worden. Vooral de bestrijding van de krulziekte moet stipt op tijd geschieden. Aangeraden wordt vroeg te spuiten. Het enige werkelijke gevaar voor de perziculture is strenge winter-vorst. Gebleken is echter, o.a. op de proeftuin te Beesel, dat de hergroei van de meeste rassen snel is.

De hieronder genoemde rassen die alle zelffertil zijn, zullen, mits de juiste teeltmaatregelen genomen worden, stuk voor stuk voldoen. Het enige geelvezige ras, Kwekersgoud, is door de gele vleeskleur feitelijk een fabrieksperzik. Om het fraaie uiterlijk en wegens gebrek aan belangstelling van de industrie voor perziken, door relatief geringe aanvoer en hoge prijzen, wordt hij echter voor de verse consumptie verkocht. De andere rassen geven alle goede, witvezige vruchten.

Wassenberger komt wegens zijn over het algemeen iets kleinere vruchten en grote produktiviteit ook als industrie-perzik in aanmerking.

Amsden (Amsden June). K.: L. C. Amsden, Carthago, Missouri, Ver. Staten van Amerika; 1868.

Van Amsden zijn waarschijnlijk verschillende klonen in omloop, die alleen in vruchtbaarheid verschillen. Uitgaan van goede moederbomen (N.A.K.-B gekeurd) is essentieel.

Amsden is van de aanbevolen rassen het vroegst rijpende, d.w.z. in Limburg in de laatste helft van juli.

Het vruchtvlees is wit en zit aan de steen vast. Er komen bij

Amsden en andere vroege rassen holpitters voor, welke de kwaliteit van het produkt verminderen.

Charles Ingouf. Gevonden door Charles Baltet, Troyes, Frankrijk.

Voldoet hier te lande en in Belgisch Brabant goed. De rijptijd valt in Limburg in de eerste decade van augustus.

De groei is krachtig en gezond. De vrucht is fraai gekleurd en witvlezig. De steen ligt los in het vruchtvlees. Het is een grote perzik met een uitstekende smaak.

De produktiviteit van Charles Ingouf is zeer goed; er moet meestal gedund worden om grote vruchten te verkrijgen.

Kwekersgoud. K.: L. J. G. Karthaus, Neerbosch.

Het ras groeit zeer krachtig. Zeer gevoelig voor krulziekte.

De rijptijd valt ongeveer half augustus.

De produktiviteit is zeer goed en regelmatig. Om grote vruchten te krijgen moet worden gedund. Het ras moet doorgeplukt worden.

Het uiterlijk is zeer fraai rood. Het vlees is geel, de steen zit los. De smaak is goed, doch minder goed dan die van gelijkrijpende witvlezige rassen, zoals Vaes Oogst.

Peregine. K.: Th. Rivers, Sawbridgeworth, Herts., Engeland.

Groeit matig sterk en gezond.

De rijptijd valt even na die van Kwekersgoud.

De vrucht is fraai gekleurd, witvlezig, van uitstekende kwaliteit en heeft een losse pit. Een aanbevelenswaardig ras voor deze tijd van het jaar.

Vaes Oogst (Half Oogst). Een Belgisch ras.

De groei is krachtig en gezond.

De rijptijd valt half augustus en ongeveer gelijk met Kwekersgoud.

De produktiviteit is goed. Het vlees is wit, goed van smaak en sappig; de grote pit ligt los in de vrucht.

Wassenberger

Onder deze naam valt een groot aantal typen perziken, die in de eerste drie weken van september rijpen.

Enkele van deze typen zijn min of meer zaadvast zodat, vooral in Duitsland, veel bomen uit de steen gewonnen worden. Door voortdurende selectie is Wassenberger meer aangepast aan ons klimaat dan de meeste andere rassen.

Kernechter vom Vorgebirge, *Roter Ellerstädter* en *Reine des Vergers* vertonen zoveel gelijkenis met Wassenberger dat wij vermoeden dat zij locale selecties uit de Wassenberger-groep zijn.

Bij aankoop van zaailing Wassenberger dient men zich goed op de hoogte te stellen van de herkomst van de stenen. Wil men veredelde bomen van de Wassenberger planten, dan accepteere men uitsluitend N.A.K.-B selecties.

De groei van de zaailingen is zeer sterk en gezond; de vruchtbaarheid is zeer groot. Het vlees is wit, met rood om de losse pit. De smaak is goed.

PERZIK-PRUIM

De waarde van de Wassenberger ligt vooral in de hoge kg-opbrengst. Hierdoor is deze perzik waarschijnlijk de enige die in aanmerking komt voor de industrie.

ONDERSTAMMEN

(teelt in de vollegrond)

Voor lichte gronden is voorlopig de perzikzaailing de beste onderstam; de herkomst van het zaad is van veel belang. Cultuurrassen geven meestal minder goede zaailingonderstammen. Wel goed als zaadleverancier is echter het vrijwel zaadvaste ras Wassenberger. Hiervan bestaan verschillende selecties, welke o.a. onder de naam Kernechter vom Vorgebirge en Roter Ellerstädter in de handel zijn.

Ein neues Jahr
hat neue Pflichten,
ein neuer Morgen
ruft zur frischen Tat.

Stets wünsche ich
ein fröhliches Verrichten,
und Mut und Kraft
zur Arbeit früh bis spät.

Goethe

PRUIM

(*Prunus domestica* L., *P. salicina* Ldl. en *P. ceracifera* Ehrh.)

TEELT IN DE VOLLEGROND

(Voor teelt onder glas zie blz. 91)

De pruimeteelt blijft in vergelijking met de teelt van appels en peren van ondergeschikt belang.

Door betere teeltmethoden en het overgaan van de pruimeteelt van gemengde naar gespecialiseerde fruitteeltbedrijven, wordt de kg-opbrengst per ha gunstig beïnvloed. Verder zal ook de toepassing van moderne rassen een bijdrage leveren tot een gunstiger economisch resultaat. In dit opzicht kan mogelijk het relatief nieuwe, vroegrijpende ras Opal belangrijk worden.

Er is belangstelling voor het nieuwe pruimeras Opal.

RASSENKEUZETABEL
(tevens rijptijdengrafiek)

A - Hoofdrassen

Czar (blz. 86)

Victoria (blz. 89)

B - Aanvullende rassen

Ontario (blz. 87)

Reine-Claude d'Oullins (blz. 88)

Monsieur hâtif (blz. 87)

Reine-Claude d'Althan (blz. 88)

N - Beproeverswaardige rassen

Opal (blz. 88)

Warwickshire Drooper (blz. 90)

O - Rassen van zeer beperkte betekenis

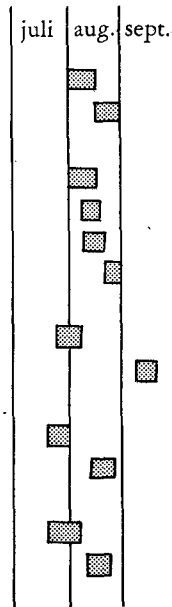
Early Laxton (blz. 86)

Reine-Claude verte (blz. 89)

X - Rassen waarmee meer ervaring is gewenst

Sanctus Hubertus (blz. 89)

Fleuriana (blz. 87)

BESTUIVINGSTABEL

Rassen

Goede bestuivers

1. Czar	1
2. Early Laxton	2, 4, 6, 7, 10
3. Monsieur hâtif	10
4. Ontario	4
5. Opal	5
6. Reine-Claude d'Althan	7, 8, 10
7. Reine-Claude d'Oullins	6, 7, 10
8. Reine-Claude verte	4, 6, 7, 10
9. Sanctus Hubertus	11
10. Victoria	10
11. Warwickshire Drooper	11

Over de ontbrekende rassen zijn nog onvoldoende gegevens bekend.

PRUIM

DOOR DE N.A.K.-B. GEWAARMERKTE BOMEN IN DE SEIZOENEN 1959-'60 EN 1965-'66 ¹⁾

	1959-'60		1965-'66	
	aantal	%	aantal	%
Victoria	28.429	27,4	41.172	39,0
Ontario	21.555	20,8	11.697	11,1
Monsieur hâtif	8.491	8,2	10.669	10,1
Czar	4.831	4,7	10.265	9,7
Early Laxton	23.969	23,1	9.144	8,7
Opal	—	—	6.035	5,7
Early Prolific	1.434	1,4	3.725	3,5
Reine-Claude d'Altham	3.474	3,4	3.554	3,4
Reine-Claude verte	976	0,9	2.768	2,6
Reine-Claude d'Oullins	3.383	3,3	2.346	2,2
Fleuriana	—	—	1.263	1,2
Reine-Claude verte type Hoefer	2.071	2,0	—	—
Andere rassen	5.031	4,9	2.997	2,8
Totaal	103.644		105.635	

¹⁾ Deze gegevens zijn ontleend aan de keuringsstatistieken van de N.A.K.-B; in dit overzicht zijn alleen buitenpruimen opgenomen, alleen Ontario wordt ook onder glas gebruikt; rassen waarvan in beide seizoenen minder dan 1000 bomen werden gewaarmerkt, zijn opgenomen onder „andere rassen”.

Czar. K.: Th. Rivers, Sawbridgeworth, Herts., Engeland. Geïnt.: 1878.

Wordt gewaardeerd om zijn vroegheid, stevigheid en zijn goede produktiviteit. Dunnen noodzakelijk.

Groei: sterke groeier, steile groeiwijze. Vergroeit niet op Varkenspruim. Op Myrobalan B wordt hij te laat rijp.

Bloei: middentijds, is een zelfbestuiver.

Produktiviteit: draagt vroeg en is regelmatig vruchtbaar.

Vrucht:

Rijptijd: 1e helft augustus.

Uiterlijk: tamelijk klein, daarom dunnen, ovaal, paarsblauw, steen laat slecht los.

Kwaliteit: tafelpruim van matige kwaliteit.

Early Laxton. K.: Laxton Brothers, Bedford, Engeland. Geïnt.: 1916.

De waarde van dit ras is in hoofdzaak gelegen in de vroege rijptijd en de behoorlijke kleur. De produktie valt als regel tegen.

Groei: zwak met enigszins hangende takken, kleine boomvorm. Dicht vertakt.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Produktiviteit: vroeg intredend, matig produktief.

Vrucht:

Rijptijd: eind juli.

Uiterlijk: de vrucht is klein, rond-ovaal, geel tot rood gekleurd.

Kwaliteit: vrij zuur, behoudens bij volle rijpheid en dan tamelijk goed van smaak.

Ziekten en beschadigingen: het ras is tamelijk vatbaar voor loodglans en bacteriekanker, wordt vaak in hevige mate aangetast door spint en vertoont bij bepaalde weersomstandigheden soms blauwe plekken, waaronder bruine afwijkingen van het vruchtvlees. Vruchten scheuren vlug.

Fleuriana. K.: H. Huibers, Opheusden. Ouders onbekend. Kw.r.: 1966. Overgenomen door H. Fleuren, Baarlo (L.).

Het lijkt gewenst met dit ras meer ervaring op te doen.

Groei: de boom lijkt zeer veel op die van Victoria.

Bloei: over de bestuivingsmogelijkheden met andere rassen is nog niets bekend.

Productiviteit: lijkt goed.

Vrucht:

Rijptijd: tussen Reine-Claude d'Oullins en Victoria.

Uiterlijk: groot en oranje-rood, ronder dan die van Victoria.

Monsieur hâtif. Op grond van literatuurgegevens mag betwijfeld worden of dit ras hetzelfde is als de door Du Hamel beschreven Monsieur hâtif. Komt in de Betuwe onder verschillende namen voor o.a. Blauwe of Franse Wijnpruim.

Een bezwaar van dit ras is de laat intredende en soms matige vruchtbaarheid. In jaren met weinig zon is de smaak minder goed. *Groei:* groeit krachtig, vormt een min of meer afgeronde kroon met hangende takken.

Bloei: zeer vroeg, gelijk met Early Rivers, welke een goede bestuiver voor dit ras is.

Productiviteit: draagt niet vroeg, is op latere leeftijd matig vruchtbaar.

Vrucht:

Rijptijd: half augustus.

Uiterlijk: langwerpig rond en tamelijk groot; paars met geel vlees, pit los.

Kwaliteit: goede smaak, flauwzoet, soms iets droog.

Ontario. Geïnt.: Ellwanger en Barry, Rochester, Ver. Staten van Amerika, 1874.

De waarde van deze pruim is gelegen in de zeer grote productiviteit. Bij nat weer is de kwaliteit der vruchten door scheuren teleurstellend.

Groei: de groeikracht is matig sterk, vormt een tamelijk brede struik.

Bloei: middentijds en zelffertil.

Productiviteit: zeer vroeg intredend, regelmatig en goed.

Vrucht:

Rijptijd: eerste helft van augustus, vóór Reine-Claude d'Oullins.

Uiterlijk: is tamelijk groot, ovaal, groengeel met groene vlammen, taaie huid.

Kwaliteit: sappig, zoet, smakelijk vruchtvlees; de steen laat slecht los.

PRUIM

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor bacteriekanker. Het ras is minder gevoelig voor nachtvorst. Vruchten scheuren vlug.

Opal. K.: Statens Trädgårdsförsöksinstitutet, Alnarp, Zweden; 1925. Gewonnen uit een kruising van Early Favourite met Reine-Claude d'Oullins. Geïnt.: 1946.

Het lijkt gewenst met dit ras meer ervaring op te doen.

Groei: matig sterk.

Bloei: vrij vroeg en rijk. Zelffertil.

Vrucht:

Rijptijd: ongeveer een week na Early Laxton.

Uiterlijk: iets groter dan die van Czar; paarsrood op gele ondergrond.

Kwaliteit: het vruchtvlees is geelgroen en sappig; zeer goed aroma. De steen ligt los in het vlees.

Opmerkingen: rijpe vruchten vallen gemakkelijk van de boom.

Reine-Claude d'Althaus. K.: Prochaska (tuinman bij Michaël Graaf Althaus te Swoyschitz, Tsjechoslowakije). In 1867 voor het eerst beschreven. In België op vele plaatsen, foutief, Reine-Claude Conducta genoemd.

Goede pruim van eerste kwaliteit.

Groei: groeit vrij krachtig, met opgaande, vaak kale takken.

Bloei: middentijds. Zelfsteriel.

Productiviteit: vrij vroeg; matig, maar vrij regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: eind augustus, enkele dagen na Victoria.

Uiterlijk: rond, tamelijk groot, roodpaars met veel dauw en goudgeel vlees.

Kwaliteit: smaak is uitstekend, sappig en zoet, steen laat gemakkelijk los.

Ziekten en beschadigingen: de vrucht scheurt gemakkelijk, hetgeen aanleiding kan geven tot vruchttrot.

Reine-Claude d'Oullins. Als zaailing gevonden te Colligny, Frankrijk. Geïnt.: Massot, Oullins, Frankrijk; 1860.

Een pruim van goede kwaliteit die echter nogal last heeft van scheuren.

Groei: zeer sterke groeier met lange opgaande takken, die de neiging hebben kaal te worden.

Bloei: middentijds, zelffertil.

Productiviteit: tamelijk laat, maar wel produktief.

Vrucht:

Rijptijd: 1e helft augustus.

Uiterlijk: grote vrucht, rond, groen tot goudgeel met enkele rode stippen in de nabijheid van de steel, tere schil.

Kwaliteit: smaak goed, maar valt dikwijls tegen omdat te vroeg wordt geplukt en te weinig gedund, steen iets hechtend. Wordt bij verhandelen spoedig bruin.

Ziekten en beschadigingen: de vruchten scheuren gemakkelijk, daarvoor last van Monilia.

Van Reine-Claude d'Oullins zijn enkele rood gekleurde mutanten

bekend die zeker onze aandacht verdienen. De in $\pm$ 1943 te Zierikzee gevonden mutant, wordt thans onder de naam Reine-Claude van Schouwen in de handel gebracht. Hoewel de gevoeligheid voor scheuren ongeveer gelijk is aan die van Reine-Claude d'Oullins, ziet men beschadigingen op de paars-rode huid minder duidelijk.

Reine-Claude verte. Van Reine-Claude verte komen verschillende typen voor. Duidelijke verschillen in vruchteigenschappen en produktiviteit tussen deze typen zijn tot nu toe niet waargenomen.

De bekende Reine-Claude.

Groei: groeit matig.

Bloei: middentijds, goede bestuivers zijn Reine-Claude d'Althan en Victoria.

Produktiviteit: matig.

Vrucht:

Rijptijd: tweede helft van augustus.

Uiterlijk: tamelijk klein, rond, iets afgeplat, groen met soms iets rode blos.

Kwaliteit: uitstekend van smaak, bijzonder zoet met fijn aroma, ook zeer geschikt voor conservering.

Sanctus Hubertus. K.: E. Swerts, Grimmerlingen, België. Gewonnen uit een kruising van Mater Dolorosa (= Early Laxton $\times$ Reine-Claude verte) met Early Rivers. Geïnt.: N.V. Frugorex, Gorsem, België, 1966.

Het lijkt gewenst met dit ras meer ervaring op te doen.

Zou als voorloper van Czar gebruikt kunnen worden.

Groei: zwak; brede kroon met hangende takken.

Produktiviteit: zeer vruchtbaar; waarschijnlijk zelffertil.

Vrucht:

Rijptijd: rijpt gelijk met tot 10 dagen na Early Laxton.

Uiterlijk: blauw, berijpt, ovaal, ongeveer zo groot als Czar.

Kwaliteit: vrij zuur. De steen hecht aan het vlees.

Victoria (Reine Victoria). Gevonden in een tuin te Alderton, Sussex, Engeland. Geïnt.: Denyer, Brixton, Londen; rond 1840.

Door de grote vruchtbaarheid en de mogelijkheid van koelen is dit ras ondanks de loodglansgevoeligheid één van de belangrijkste pruimerassen.

Groei: vrij zwak, met hangende takken.

Bloei: middentijds, zelffertil.

Produktiviteit: goed en zeer vroeg, moet gedund worden.

Vrucht:

Rijptijd: 2e helft augustus.

Uiterlijk: is groot en langwerpig, rood van kleur.

Kwaliteit: smaak uiteenlopend, slecht bij zware dracht. Uitstekend wanneer ruim gedund is.

Gebruik: zowel voor tafel als fabriek zeer geschikt.

Bewaarbaarheid: indien men de vruchten wil koelen moeten ze vroeger geplukt worden.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor loodglans.

PRUIM

Warwickshire Drooper. Oud ras uit Engeland, verdere herkomst onbekend.

Een late pruim. Om dessert-kwaliteit te krijgen is het noodzakelijk alleen de rijpe vruchten te plukken waarbij de kans bestaat dat enkele pruimen zijn gebarsten. Moet goed worden gedund.

Groei: groeit krachtig met opvallend hangende takken.

Bloei: middentijds, zelffertil.

Productiviteit: zeer goed.

Vrucht:

Rijptijd: laat, half september, doorplukken is noodzakelijk.

Uiterlijk: eivormig, tamelijk groot, geel van kleur met bruinrode vlekjes, dunne schil en geel vlees.

Kwaliteit: zowel voor tafelgebruik als voor fabriekmatige verwerking geschikt. Alleen de rijpe vruchten plukken, daar anders de schil zeer bitter is. Steen los.

Houdbaarheid: is ongeveer 3 weken te koelen; ondanks de dunne schil zeer goed vervoerbaar.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor regen bij rijpheid.

Afgevoerd:

Early Prolific. Onvoldoende kwaliteit.

Mirabelle de Nancy. Uitbreiding van de teelt is ongewenst omdat uitsluitend voor de industrie wordt geteeld.

Vroege Tolse. Onvoldoende vruchtbaar.

ONDERSTAMMEN

(teelt in de vollegrond)

Het sortiment heeft zich gewijzigd in de richting van betere onderstammen die aanvankelijk moeilijkheden boden met de vermeerdering, maar die thans op redelijke wijze door houtstek vermeerderd kunnen worden.

De meeste aanbeveling verdienen thans — in volgorde van sterke naar zwakke groeikracht — Brompton, Marianna en St. Julien A. Deze drie onderstammen zullen voorlopig, terecht, de belangrijkste plaats innemen. Zaailingen van St. Julien moeten afgeraden worden wegens hun heterogene groeikracht. Marianna en St. Julien A lijken vooralsnog de meest geëigende onderstammen voor de teelt van pruimen aan draad.

Brompton

Deze onderstam geeft een krachtige groei, is verenigbaar met alle pruimerassen en voldoet op uiteenlopende grondsoorten. De vruchtdracht zet op Brompton tamelijk vroeg in en de opbrengsten zijn over het algemeen wel bevredigend. Waar een sterke groeikracht gevraagd wordt gebruike men Brompton. Victoria en andere loodglansgevoelige rassen, hebben in hun jeugd, door de sterke groei op Brompton, vaak minder last van deze ziekte dan op andere onderstammen.

Marianna

Een onderstam die in bepaalde gevallen uitzonderlijk goed voldoet zoals bijvoorbeeld in combinatie met Early Laxton. Op zwaardere gronden is de groei sterker dan aanvankelijk werd verondersteld. Op weinig onderstammen begint de vruchtdracht zo vroeg als op

Marianna. De vruchten zijn vaak ook wat groter en vroeger rijp, wat speciaal voor vroege rassen zoals Early Laxton, een voordeel is.

Marianna blijkt in de praktijk een gezonde onderstam te zijn. Voor de boomkweker levert de veredeling op Marianna vaak moeilijkheden op, daar deze onderstam lang doorgroeit waardoor het slagingspercentage van de oculaties ongunstig beïnvloed wordt.

St. Julien A

Deze onderstam geeft een matige groeikracht en oefent een gunstige invloed uit op de grootte en de kleur van de vruchten. St. Julien A geeft weinig opslag, is verenigbaar met alle rassen en geeft een vroeg intredende vruchtbaarheid aan het erop geënte ras.

TEELT ONDER GLAS

De teelt van kaspruimen wordt algemeen bedreven in serres en beslaat ongeveer 30 ha. Op plaatsen waar druiven een minder goed resultaat geven plant men wel pruimen. De ervaring heeft geleerd dat een kaspruim, door zijn vrij sterke groei, op oude fruitteeltgrond een goed resultaat geeft. Wel dient men de onderstam aan deze omstandigheden aan te passen.

De Japanse rassen, die tot de groep *Prunus triflora* (syn. *Prunus salicina*) behoren, groeien sterker dan het veel geteelde ras Ontario, dat een *Prunus domestica* is.

Het ras Ontario wordt de laatste jaren het meest geteeld, omdat de vruchtzetting beter slaagt dan bij het ras Golden Japan, terwijl de smaak van de vrucht zeer goed is. Toch behoort Golden Japan nog steeds tot de hoofdassen, hoewel veel aandacht besteed moet worden aan de omstandigheden tijdens de bloei. Onregelmatige temperaturen, een lage luchtvochtigheid en een onregelmatige plaats van de bestuivers geven een slecht resultaat. Bijstoken tijdens de bloei maakt de teelt zekerder.

Er is weinig verschil in rijptijd tussen de rassen. Men tracht de aanvoer wel te spreiden door teeltmaatregelen. Er bestaat behoefte aan rassen die vroeger of later rijpen dan de huidige.

RASSENKEUZETABEL

(tevens rijptijdengrafiek)

(Teelt onder glas)

A - Hoofdassen

Golden Japan (blz. 92)

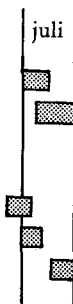
Ontario (blz. 93)

O - Rassen van zeer beperkte betekenis

June Blood (blz. 93)

Beauty (blz. 92)

Burbank (blz. 92)

PRUIM

Beauty. Herkomst Verenigde Staten van Amerika.

Matig vruchtbaar en heeft — mits goed gedund — een behoorlijke smaak. Meestal hangen de vruchten te dik; kleur en smaak zijn dan beslist onvoldoende. Vraagt een sterke vervangsnoei. Geschikt voor stook- en koude kas.

Groei: sterk. Het brosse hout breekt bij het binden gemakkelijk.

Bloei: gelijk met Golden Japan. Is zelffertil.

Productiviteit: treedt vroeg in. Regelmatig en rijk. De boom moet goed gedund worden, anders beurtjaren. Ondanks de vruchtdracht valt de kg-opbrengst per boom niet mee.

Vrucht:

Rijptijd: begin juli, doch enkele dagen vóór Golden Japan.

Uiterlijk: matig grote vrucht. Meestal lichtrood gekleurd, soms donkerrood met spikkels.

Kwaliteit: smaak matig; vrij stevig, sappig vruchtvlees dat min of meer rood gekleurd is.

Ziekten en beschadigingen: last van spint en chlorose, iets last van zonnevlekken en rotplekken. Moet voorzichtig worden geplukt, omdat de huid in de steelholte gemakkelijk wordt los gescheurd.

Burbank. K.: Luther Burbank, Santa Rosa, Californië, Verenigde Staten van Amerika; 1883. Gewonnen uit een steen uit Japan. Geïnr.: Stark Brothers, Louisiana, Verenigde Staten van Amerika.

Een zeer goede bestuiver voor Golden Japan.

Groei: matig sterk; kan dus op Brompton veredeld worden.

Bloei: zeer rijk; goed kiemkrachtig stuifmeel.

Productiviteit: draagt zeer rijk.

Vrucht:

Rijptijd: laat; ongeveer 10 tot 14 dagen later dan Golden Japan.

Uiterlijk: een lichtrode pruim.

Kwaliteit: matig; bij goed dunnen is de smaak aanmerkelijk beter.

Golden Japan. Herkomst Verenigde Staten van Amerika. Door Franse kwekers naar Europa gebracht.

Een van de meest geteelde rassen. Bij een goede zetting is de produktie hoog tot zeer hoog. Wordt zowel in koude als in stookkassen geteeld; de vruchtzetting is in stookkassen veel zekerder. De vruchten worden goed betaald mits ze voldoende groot zijn.

Groei: sterk. Algemeen worden de bomen met een vrije vorm opgekweekt. Ze moeten minstens 25 m² ter beschikking hebben daar anders de gesteltakken onvoldoende kunnen worden uitgelegd.

Bloei: bij ongunstig weer kan de zetting mislukken. In de praktijk wordt tijdens de bloei wel met succes gestookt met een hetelucht-kachel. De luchtvochtigheid moet minstens 60 % zijn. Gebleken is dat Beauty en Ontario minder geschikt zijn als bestuivers; Ontario bloeit nl. te laat en van Beauty is het stuifmeel minder goed. June Blood en Burbank voldoen belangrijk beter dan Beauty en Ontario.

Vrucht:

Rijptijd: in de koude kas eerste helft juli.

Uiterlijk: mooie, gele, ronde pruim. Soms iets puntig.

Kwaliteit: smaak vrij goed. Zeer veel sap. Rond de steen en onder de schil zuur. Hangen de vruchten dik dan is de smaak flauw. De

mooiste vruchten worden geoogst van twee- en driejarig hout.
Ziekten en beschadigingen: matig last van chlorose en spint. Indien de vruchten dun hangen, last van scheuren. Dan vooral niet gieten.

June Blood. K.: Luther Burbank, Santa Rosa, Californië, Verenigde Staten van Amerika.

Een zeer goede bestuiver voor Golden Japan.

Groei: zeer sterk, daarom als onderstam Gele Kroos gebruiken.

Bloei: June Blood bloeit niet rijk, maar het stuifmeel is goed kiemkrachtig.

Rijptijd: zeer vroeg, ongeveer een week vroeger dan Golden Japan.

Uiterlijk: een rode pruim.

Kwaliteit: goed.

Ziekten en beschadigingen: de boom is gevoelig voor chlorose, de vruchten voor concentrische ringen en zonnevlekken.

Ontario. Geintr.: Ellwanger en Barry, Rochester, Ver. Staten van Amerika; 1874.

Deze bekende buitenpruim wordt onder glas veel geteeld. De vrucht wordt zeer gewaardeerd om zijn goede smaak. Het is jammer, dat de kleur groen-geel is; een gekleurde vrucht wordt meer gevraagd. Dit ras kan gestookt worden mits hiermee niet voor half februari wordt begonnen.

Groei: matig sterk. In het jeugd stadium groeit de Ontario sterk; zo gauw de boom gaat dragen neemt de groei af.

Bloei: bloeit ongeveer een week na Golden Japan. Zelffertil; toch is het wenselijk bijen in de kas te plaatsen. Bij gunstig weer goed luchten. De temperatuur mag overdag niet hoger dan 21-24°C komen. Ontario is gevoelig voor nachtvorst.

Produktiviteit: de boom draagt op sporen aan overjarig hout. De vruchtbaarheid treedt later in dan bij de Japanse pruimen. Draagt de boom eenmaal, dan is de vruchtbaarheid goed tot zeer goed. Bij een te zware dracht beurtjaren. Bij een slechte belichting van de sporen worden geen bloemknoppen gevormd.

Vrucht:

Rijptijd: tweede helft van juli. Meestal $\pm$ één week na Golden Japan, soms gelijk rijp.

Uiterlijk: groen-gele kleur. Niet aantrekkelijk. Ronde vrucht met naad.

Kwaliteit: goede smaak, taaië huid.

Ziekten en beschadigingen: last van spint en van de melige pruimebladluise. Moet voorzichtig geplukt worden, omdat de huid in de steelholte gemakkelijk wordt losgescheurd; iets gevoelig voor zon (zonnevlekken). Tijdens het rijpen vallen de vruchten gemakkelijk van de boom.

ONDERSTAMMEN

(teelt onder glas)

Bij de keuze van de onderstam dient men rekening te houden met:

- a. de geschiktheid van de grond;
- b. de groei kracht van de ent.

PRUIM

Het bodemprofiel speelt ook bij de pruimen een grote rol, hoewel dit gewas toch minder eisen stelt dan de druif en de perzik. Op gronden die hoog uit het water liggen kan men beter een diep wortelende onderstam kiezen, b.v. Brompton, terwijl op de lagere gronden een vlak wortelende onderstam, b.v. Brussel (syn. Varkenspruim), op haar plaats is.

De groei van de Japanse pruimen is in het algemeen sterk, hiermede moet rekening worden gehouden. In volgorde noemen we: Sterk: Golden Japan, Beauty.

Matig sterk: Ontario. Op Brompton groeit Ontario sterk.

Wanneer we de onderstammen rangschikken van sterk naar zwak groeiend ontstaat de volgende reeks: Gele Kroos, Brussel, Marianna, Brompton, Myrobalan.

Brompton

Krachtige groeier, die goed verankert. De groeikracht is iets minder dan die van Myrobalan B. Op de vele gronden, waar reeds kasfruit werd geteeld, bleek de Brompton goed te voldoen. Op kleigronden is de groei sterk en moet de boom 25 tot 30 m² tot zijn beschikking hebben. Op lichtere gronden en daar waar niet zo'n sterke groei verwacht wordt, mag dit minder zijn; steeds moeten we oppassen, dat de vruchtbaarheid niet in het gedrang komt.

Brussel (Varkenspruim)

De vergroeiing van de ent met de onderstam is maar matig goed. Ook is gebleken, dat de Brussel niet uniform is; het ene type geeft meer opslag dan het andere. Op de lagere gronden doet de Brussel het goed; de vruchtgrootte doet zeker niet onder voor de matig sterke onderstammen en de kleur van de vrucht is zeker zo mooi. Wel valt op, dat de bomen op deze onderstam minder sporen vormen. In kassen met een goede belichting is dit echter geen bezwaar. Op de lagere gronden is de Brussel één van de beste onderstammen.

Gele Kroos.

De vergroeiing van de ent met de onderstam is matig te noemen. De groei is op bepaalde gronden te gering en dan blijven de vruchten te klein. Wel vormt de boom op deze onderstam veel meer sporen dan op Brussel. Goede ervaringen op kleigrond.

Marianna.

De vergroeiing met Ontario is goed. Op lichtere gronden laat de vergroeiing met Golden Japan soms te wensen over. Op gronden waar Myrobalan B en Brompton te sterk groeien is Marianna een goede onderstam voor Ontario, maar voor Golden Japan kunnen we beter Gele Kroos nemen. Zij werkt mee aan het vormen van een mooie, brede boom. Is op lagere gronden minder goed op haar plaats. Vraagt zeker de aandacht, omdat ook de vruchten een behoorlijke grootte krijgen. Vermenigvuldiging vindt plaats door stekken.

Myrobalan.

Zeer sterke groei. Verankert goed. Op goede gronden is de groei te sterk en valt de vruchtzetting tegen. Bij een ruime plantafstand kunnen de gesteltakken vlakker gebonden worden en zal ook de vruchtbaarheid vroeger intreden. Golden Japan geënt op Myrobalan B moet minstens 30 à 35 m² tot zijn beschikking hebben. Op kleinere ruimte is de boom niet te bedwingen en sterven de vruchtsproten gemakkelijk af. Treedt de vruchtbaarheid eenmaal in, dan plukt men zeer veel mooie, grote vruchten.

Op de matige gronden die voldoende uit het water liggen is Myrobalan B een goede onderstam.

RODE BES

(*Ribes* L.)

De teelt van rode bessen is van plaatselijke betekenis. Het areaal rode bessen besloeg in 1966 ongeveer 969 ha. Ze worden volvelds geteeld, zowel als struik als aan draad. De teelt aan draad neemt steeds meer toe. De vroegbloeiende rassen lijden vaak nachtvorstschade, al is deze meestal geringer dan bij zwarte bessen. Rode bessen worden vers geconsumeerd en verwerkt, hoofdzakelijk tot besseesap.

De teelt van rode bessen onder glas is van geringe betekenis. Voor deze teeltwijze leent zich uitsluitend het ras Fay's Prolific.

RASSENKEUZETABEL

Vroeg	A - Jonkheer van Tets (blz. 96)
Middentijds	N - Maarse's Prominent (blz. 96) O - Fay's Prolific (blz. 95) X - Red Lake (blz. 97)
Laat	B - Rondom (blz. 97) X - Stanza (blz. 97)

Fay's Prolific. K.: Lincoln Fay, Portland, New York, Ver. Staten van Amerika; 1868.

Voorzover men rode bessen onder glas wil telen komt daarvoor alleen Fay's Prolific in aanmerking. Voor de teelt in de vollegrond kan dit ras niet meer worden aanbevolen.

Groei: matig; jonge scheuten waaien gemakkelijk uit. Gevoelig voor strenge vorst.

Bloei: tamelijk vroeg.

Produktiviteit: matig.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Plukbaarheid: goed.

Uiterlijk: goede, lange trossen met grote bessen.

Kwaliteit: tamelijk goed van smaak; licht zuur, vrij stevig.

Gebruik: zeer geschikt voor verse consumptie en fabriek.

Ziekten en beschadigingen: veel lepelblad (virus) en knoploosheid.

RODE BES

Opmerkingen: de bessen kunnen lang aan de struik blijven hangen; belangrijk voor oogstspreading.

Jonkheer van Tets. K.: J. Maarse, Schellinkhout (N.H.), omstreeks 1931. Gewonnen uit een kruising van Fay's Prolific met een onbekend ras. Geïnt.: 1941.

Dit ras dankt zijn waardering aan de vroegheid en een goede produktiviteit. Een bezwaar is echter de regengevoeligheid van de bessen, waardoor deze gemakkelijk barsten en rotten. Bij de teelt dient hiermede rekening te worden gehouden.

Groei: krachtig; vrij stevige, opgaande takken en lange vrucht-dragende kortloten.

Bloei: vroeg.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: zeer vroeg.

Plukbaarheid: goed.

Uiterlijk: mooie, grote bessen aan vrij lange trossen.

Kwaliteit: tamelijk teer; smaak en aroma matig, vrij zuur, sappig.

Sap goed rood van kleur.

Gebruik: verse consumptie en fabriek.

Ziekten en beschadigingen: regengevoelig. Sedert enkele jaren breken, o.a. in Groningen, de takken gemakkelijk af. De oorzaak van deze takbreekziekte is nog onbekend.

Opmerkingen: geschikt voor klei- en zandgrond.

Maarse's Prominent. K.: J. Maarse, Schellinkhout (N.H.), 1947. Gewonnen uit een kruising van Jonkheer van Tets met Fay's Prolific. Kw.r.: 1954. Hoofdlicentiehouder C. v. d. Berg, h.o.n.v. Fa. E. R. de Wilde en Comm. Venn. Constant Watz, Koedijklaan 25, Bussum.

Een matig groeiende struik met middelmatig grote bessen aan lange trossen, welke gemakkelijk te plukken zijn.

Groei: matig tot zwak, opgaand.

Bloei: vroeg.

Produktiviteit: matig tot goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg-middentijds.

Plukbaarheid: zeer goed.

Uiterlijk: middelmatig grote, iets bleekrode bessen aan lange trossen.

Kwaliteit: tamelijk goed; smaak vrij goed, iets zuur. Matige sap-kleur.

Gebruik: verse consumptie en fabriek.

Ziekten en beschadigingen: minder regengevoelig dan Jonkheer van Tets. Heeft vrij veel last van rui aan de uiteinden van de trossen.

Opmerkingen: groeit op zandgronden sterker dan op klei; voldoet niet in de Betuwe, Friesland en Groningen. Door de minder krachtige groei kan dit ras dichter worden geplant dan andere; sterk snoeien; ook vruchthoutdunning is gewenst. Verlangt voor een goede produktie een beschutte standplaats.

Voor licentiehouders raadplege men blz. 110.

Red Lake. K.: Agricultural Experiment Station, University of Minnesota, Verenigde Staten van Amerika. Geïnt.: 1933.

Een goed groeiend ras; alleen geschikt voor de teelt aan draad. De vruchten zijn groot en zeer aantrekkelijk.

Groei: middelmatig sterk groeiend, vrij slap hout.

Productiviteit: vrij goed.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk vroeg.

Uiterlijk: lange trossen met ruimhangende grote, helderrode, aantrekkelijke bessen.

Kwaliteit: goed; matige sapkleur.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor meeldauw knoploosheid kan voorkomen; iets regengevoelig.

Opmerkingen: door vrij slap hout alleen geschikt voor de teelt aan draad.

Rondom. K.: I. Rietsema, Breda; 1934. Gewonnen uit een kruising van *Ribes multiflorum*, Versailles en een oud zoet Nederlands ras. Kw.r.: 1949. Gerechtigde: R.K. Land- en Tuinbouwschool, Breda.

Laat, zeer produktief ras. Daar de bessen minder geschikt zijn gebleken voor de verwerking tot sap kan de teelt van dit ras voor de fabriek niet worden aanbevolen. Hoewel de smaak matig is wordt deze bes wegens de late rijptijd en de mooie trossen voor de verse consumptie verkocht.

Groei: zeer krachtig. Takken kunnen door de grote produktiviteit sterk uit gaan hangen. Daarom wordt de teelt aan draad aanbevolen.

Bloei: middentijds. Weinig kans op nachtvorstschade.

Productiviteit: zeer goed.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Plukbaarheid: aan kort vruchthout moeilijk daar de compacte trossen te dicht opeen hangen; met de snoei hiermede rekening houden.

Uiterlijk: middelmatig grote, glanzende bessen, dicht opeenstaand rondom de dikke vruchstelen; matig lange trossen.

Kwaliteit: smaak zuur; vlezig; stevige schil. Minder geschikt voor verwerking door onvoldoende kleur en slecht aroma.

Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor bladvalziekte. Soms afwijkende, virusachtige verschijnselen in het blad, nl. smalle, brandnetelbladachtige bladeren en grofbladigheid.

Voor licentiehouders raadplege men blz. 110.

Stanza (St. Anna-bes). K.: Proeffruitbedrijf voor de Kleibouwstreek, St. Anna Parochie (Fr.). Kw.r.: aangevraagd.

Groei: vrij krachtig, stevige takken.

Bloei: tamelijk laat.

Productiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk laat.

Uiterlijk: vrij donkerrode, middelmatig grote, stevige bessen. Middelmatig lange trossen.

RODE BES-ZWARTE BES

Kwaliteit: zuur met matig aroma. Aantrekkelijke sapkleur.
Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor bladvalziekte.

Afgevoerd:

Erstling aus Vierlanden. Bessen te klein en op jonge leeftijd onvoldoende productief.

Palandts Sämling. Te zwakke groei. Geen verbetering van het huidige sortiment.

ZWARTE BES

(*Ribes nigrum* L.)

De meeste bessen worden geteeld in Limburg, Noord-Brabant en Zeeland. Economisch gezien is de teelt van geringe betekenis; er werden in Nederland in 1966 nog slechts 489 ha geteeld.

Zwarte bessen worden volvelds geteeld. Ze groeien goed op klei- en zandgrond met een goede structuur en waterhuishouding, slecht op zeer zware klei en op zandgronden met een ondoorlatende ondergrond.

De bloemen zijn zeer gevoelig voor nachtvorst. In het oosten des lands, waar in het voorjaar veel nachtvorsten voorkomen, is toepassing van nachtvorstbestrijding aan te bevelen. Zwarte bessen kunnen goed mechanisch worden geoogst door aftrillen. Ze kunnen ernstig worden aangetast door rondknopmijt en brandnetelbladvirus. Een goede selectie van stekhout is hiervoor van grote betekenis, evenals een effectieve bestrijding van rondknopmijt.

Alle zwarte bessen gaan naar de fabriek, in hoofdzaak voor de verwerking tot sap. De vraag hiernaar is groot in verband met het gebruik van zwarte bessensap als opwekkende, alcoholvrije drank met een hoog vitamine C-gehalte. Tussen de rassen bestaan grote verschillen in vitamine C-gehalte (van ± 100 tot ruim 200 mg per 100 g vruchten) en zuurgehalte. In het buitenland (vooral in Duitsland en Engeland) wordt de voorkeur gegeven aan rassen met een hoog vitamine C-gehalte en een hoge zuurgraad. In verband met de afzet op de Euromarkt zal hiermede in de naaste toekomst ook in Nederland rekening gehouden moeten worden.

RASSENKEUZETABEL

- A - Wellington XXX (blz. 100)
- B - Baldwin (blz. 98)
(en Akkermans Bes)
- B - Daniels' September (blz. 99)
- O - Goliath (blz. 100)
- O - Roodknop (blz. 100)
- X - Black Reward (blz. 99)

Baldwin.

Dit zeer oude ras heeft zich nog steeds kunnen handhaven door zijn goede vruchtbaarheid en de goede kwaliteit van de bessen. De gevoeligheid voor nachtvorst maakt de teelt van dit ras te riskant in nachtvorstgebieden, tenzij nachtvorstbestrijding wordt toegepast.
Groei: matig.

Bloei: tamelijk vroeg. Nachtvorstresistent groot.

Productiviteit: goed. Weinig last van ruiën.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Uiterlijk: middelmatig grote, vrij gelijkmatig gekleurde bessen aan matig lange trosjes, meestal meer trossen per knop.

Kwaliteit: goede kleur; vitamine C-gehalte hoog; zeer goed aroma; vrij stevige schil.

Plukbaarheid: moeilijk door korte, dicht opeenhangende trossen.

Bij mechanische oogst vervalt dit bezwaar.

Opmerkingen: daar de struiken vrij compact en klein blijven kan dichter worden geplant dan bij de andere rassen.

Practisch niet te onderscheiden van Baldwin is:

Akkermans Bes. K.: M. W. Akkermans, Boxmeer.

Heeft een iets krachtiger groei dan Baldwin.

Black Reward (M20). K.: Stichting Tuinbouwproef- en Selectiebedrijf, Berlicum (Middelrode), (N.Br.). In 1952 ontstaan door vrije bestuiving van een ras dat plaatselijk als Haarsteegse bekend staat. Kw.r.: 1965.

Een krachtig groeiend, sterk opgaand gewas dat produktief is en laat rijpt.

Groei: krachtig, opgaand, stevig hout.

Bloei: laat.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Uiterlijk: grote bessen, zeer stevig; lange trossen.

Kwaliteit: door minder goede kleur is het sap van matige kwaliteit.

Voor licentiehouders raadplege men blz. 111.

Daniels' September. In Nederland en Duitsland wordt onder deze naam een ander ras in de handel gebracht als in Engeland. Het ras dat in Nederland en Duitsland Daniels' September wordt genoemd, heeft veel overeenkomst met Laxton's Tinker. Deze Daniels' September groeit krachtig, is voldoende produktief en heeft lange trossen. Bloeit tamelijk laat, waardoor iets minder kans op nachtvorstschade dan Wellington XXX. Bij grotere struiken wordt het plukken bemoeilijkt door sterk uithangende takken.

Groei: krachtig; dragende struiken sterk uiteenhangend.

Bloei: middentijds-tamelijk laat.

Produktiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk laat, rijpt ongeveer in dezelfde tijd als Wellington XXX.

Plukbaarheid: gemakkelijk.

Uiterlijk: tamelijk grote bessen, iets ongelijkmatig rijpend, vrij stevig; aan lange, alleenstaande trossen.

Kwaliteit: smaak matig; vitamine C-gehalte hoog.

Opmerkingen: kan langer blijven hangen dan Wellington XXX.

ZWARTE BES

Goliath. Een oud ras. Herkomst onbekend.

In streken met veel nachtvorstrisico is Goliath door zijn latere bloei iets oogstzekerder dan vroeger bloeiende rassen. Met gezonde selecties kunnen goede opbrengsten worden verkregen. Vanwege het betrekkelijk lage vitamine C-gehalte en de ongelijkmatige rijping is Goliath weinig aantrekkelijk voor de industrie. Het verdient daarom aanbeveling dit ras door beter geschikte rassen te vervangen.

Groei: krachtig opgaand.

Bloei: tamelijk laat.

Productiviteit: tamelijk goed.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Plukbaarheid: moeilijk.

Uiterlijk: vrij grote bessen, die niet alle gelijktijdig rijp zijn. Vrij stevig, trossen kort.

Kwaliteit: matige kleur, vitamine C-gehalte belangrijk lager dan van de meest andere rassen.

Ziekten en beschadigingen: in 1956 heeft dit ras sterk geleden van de strenge wintervorst.

Opmerkingen: door ongelijkmatige rijping is het vaak noodzakelijk de struiken tweemaal te plukken.

Roodknop. K.: J. Heemstra, Groningen; 1921.

Daar dit ras door de slechte sapkleur ongeschikt blijkt voor de verwerking, kan het niet worden aanbevolen.

Groei: krachtig, opgaand. Laat uitlopend.

Bloei: tamelijk laat. Weinig nachtvorstrisico.

Productiviteit: tamelijk goed.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Plukbaarheid: matig goed. Laat zich uitstekend mechanisch oogsten.

Uiterlijk: tamelijk grote, iets bruinzwart gekleurde bessen aan matig lange trosjes.

Kwaliteit: vitamine C-gehalte hoog. Bes iets zachter dan van Goliath. Kleur voor sap te bruin.

Opmerkingen: rijpe bessen vallen spoedig af.

Wellington XXX. K.: R. Wellington, Proefstation East Mallington, Engeland; 1913. Ontstaan uit een kruising van Baldwin met Boskoop Giant.

Het meest produktieve ras met goede vruchtkwaliteiten. Door vroege bloei groot nachtvorstrisico. Gevoelig voor rondknopmijt en brandnetelblad.

Groei: sterk groeiende, brede struiken.

Bloei: vroeg. Nachtvorstrisico groot.

Productiviteit: goed.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk laat.

Uiterlijk: tamelijk lange trossen met tamelijk grote korrels.

Kwaliteit: goede kleur, vitamine C-gehalte hoog, goed aroma.

Plukbaarheid: matig goed.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor roest, rondknopmijt en brandnetelblad.

Afgevoerd:

Cotswold Cross. Heeft geen voordelen boven de aanbevolen rassen.

LIJST VAN LICENTIEHOUDERS EN EIGENAREN VAN GOEDGEKEURDE KLONEN

AARDBEI

Cambridge Vigour

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

M. W. van Dijk, Broekstraat 3, Dinther

L. W. H. Nelissen, Boddenbroekerweg 6, Oirlo

Fa. Fr. Theuns en Zn., Adrianahoeve, Spoordonkseweg 150, Oirschot

Elista

Licentiehouders:

Aardbeiencommissie van de A.B.T.B., Steph. Huismanstraat 15, Huissen

J. Arends Azn., Hooiweg 94a, Paterswolde

J. C. Braber, Laône 20, Renesse (Zld.)

M. v. d. Burgt, Berkhoek 2, Boekel

G. Cerpentier, Het Zand 33, Koewacht

Coöp. Veilingver. Deventer e.o., Dominéstraat 5, Twello

Coöp. Veiling Geldermalsen e.o., Deilseweg 7, Geldermalsen

M. F. Duivenvoorden, Lisserdwarweg 716, Haarlemmermeer, P. Abbenes

M. W. van Dijk, Broekstraat 3, Dinther

B. A. Eggermont, Jac. de Waalstraat 28, Lamswaarde

H. J. van Enckevoort, Americaanseweg 43, Sevenum

H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo

A. M. A. Goossens, Eerenburg 20, Nispen

A. Henselmans, Kalenbergerweg 6-II, Luttelgeest, Post Emmeloord

S. Heykamp, Plettenburg 11, Jutphaas

G. Hoogland, Omval 41a, Alkmaar

J. van Huet, Agnietenwal 6, Sittard

M. Kanters, Statenweg 22a, Venhorst

Jb. Karsten, Oosterstraat 16, Benningbroek

C. H. Konings, St. Maartenstraat 3, Oud-Gastel

Jos Konings, St. Maartenstraat 1, Oud-Gastel

Fa. Le Feber & Co., Laag Boskoop 36a, Boskoop

W. v. d. Linden, Kooikamp 1, Sleeuwijk (N.Br.)

W. Litjens, Kempweg 13, Horst-Meterik

H. H. L. van Melick, Leropperweg 13a, St. Odiliënberg

L. W. H. Nelissen, Boddenbroekerweg 6, Oirlo

J. Oostergo, Zijtak Oostzijde 122, Nieuw-Amsterdam

A. P. J. van Overveld, Voorstraat 239, Roosendaal

A. de Pagter, Zandweg 17, Ritthem

C. Pleunis, Lochtstraat 3, Stamproy

W. P. Robben, Raadhuisstraat 3, Berkel-Enschot

M. Sonneveld, Ziekenwei 4, Rockanje

C. Spek, IJsseldijk 55, Veessen

Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Selectie- en vermeerderingsbedrijf „Zeeland", Dorpsweg 5, Wissekerke

Fa. Fr. Theuns en Zn., Adrianahoeve, Spoordonkseweg 150, Oirschot

G. Tielen, Hees 4, Sevenum

J. Tielen, Hees 6, Sevenum

C. Timmerman, Dorpsstraat 161, Broek op Langedijk

L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg

A. G. Vissers, Zwarte Plakweg 71, America

Q. v. d. Vrie, Kwekerijweg 4, Rohel, post Schaesterbrug

V.V.T.B., Steenweg 79, Zaltbommel

W. J. Th. Willems, Simonstraat 25, Sevenum

Glasa

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

S. Heijkamp, Plettenburg 11, Jutphaas

Fa. Fr. Theuns en Zn., Adrianahoeve, Spoordonkseweg 150, Oirschot

V.V.T.B., Steenweg 79, Zaltbommel

Licentiehouders:

Aardbeiencommissie van de A.B.T.B., Steph. Huismanstraat 15, Huissen
J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde
Bedrijfsstudiegroep Tholen en St. Philipsland, p/a J. M. van Dijk, Oudelandsepad 5, Tholen
Stichting „Boom en Vrucht“, Tielsestraat 95, Kesteren
J. C. Braber, Laône 20, Renesse (Z.)
M. v. d. Burgt, Berkhoek 2, Boekel
G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
Coöp. Veilingver. Geldermalsen e.o., Deilseweg 7, Geldermalsen
M. W. v. Dijk, Broekstraat 3, Dinther
Fa. W. van Geest en Zn., Poelkade 32, Naaldwijk
A. M. A. Goossens, Eerenburg 20, Nispen
A. Henselmans, Kalenbergerweg 6-II, Luttelgeest
S. Heijkamp, Plettenburg 11, Jutphaas
Jb. Karsten, Oosterstraat 16, Benningbroek
Jos Konings, St. Maartenstraat 1, Oud-Gastel
W. v. d. Linden, Kooikamp 1, Sleeuwijk
W. Litjens, Kempweg 13, Horst-Meterik (L.)
L. W. H. Nelissen, Boddenbroekerweg 6, Oirlo-Venray
J. Oostergero, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
C. Pleunis, Lochstraat 3, Stamproy
C. Spek, IJsseldijk 55, Veessen
A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk
Stichting Tuinbouwproef- en Selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)
Selectie- en vermeerderingsbedrijf „Zeeland“, Dorpsweg 5, Wissekerke
Fa. Fr. Theuns en Zn., Adrianahoeve, Spoordonkseweg 150, Oirschot
G. Tielens, Hees 4, Sevenum
C. Timmerman Czn., Dorpsstraat 161, Broek op Langedijk
L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg
G. Visser, Dijk 1, Huissen
A. G. Vissers, Zwarte Plakweg 71, America
Q. van de Vrie, Kwekerijweg 4, Rohel (post Schaesterbrug, Fr.)
W. J. Th. Willems, Simonstraat 25, Sevenum

Gorella

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

M. v. d. Burgt, Berkhoek 2, Boekel
A. M. A. Goossens, Eerenburg 20, Nispen
L. W. H. Nelissen, Boddenbroekerweg 6, Oirlo
Fa. Fr. Theuns en Zn., Adrianahoeve, Spoordonkseweg 150, Oirschot
Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Macherauchs Frühernte

Eigenaar van goedgekeurde kloon:

Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde
M. v. d. Burgt, Berkhoek 2, Boekel
G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
M. W. v. Dijk, Broekstraat 3, Dinther
H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo
A. M. A. Goossens, Eerenburg 20, Nispen
S. Heykamp, Plettenburg 11, Jutphaas
Fa. A. v. Liere & Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)
W. v. d. Linden, Kooikamp 1, Sleeuwijk
L. W. H. Nelissen, Boddenbroekerweg 6, Oirlo
A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk
Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)
Fa. Fr. Theuns en Zn., Adrianahoeve, Spoordonkseweg 150, Oirschot
L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg
G. Visser, Dijk 1, Huissen
W. J. Th. Willems, Simonstraat 25, Sevenum

Redgauntlet

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

L. W. H. Nelissen, Boddenbroekerweg 6, Oirlo
Fa. Fr. Theuns en Zn., Adrianahoeve, Spoordonkseweg 150, Oirschot
Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Regina

Eigenaar van goedgekeurde kloon:

Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Licentiehouders:

J. Arends Azn., Hooiweg 94a, Paterswolde
J. C. Braber, Laône 20, Renesse
M. v. d. Burgt, Berkhoek 2, Boekel
Stichting „Boom en Vrucht”, Tielsestraat 95, Kesteren
G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
Coöp. Veiling Geldermalsen e.o., Deilseweg 7, Geldermalsen
M. W. van Dijk, Broekstraat 3, Dinther
S. Heykamp, Plettenburg 11, Jutphaas
Fa. A. v. Liere & Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)
W. v. d. Linden, Kooikamp 1, Sleeuwijk
L. W. H. Nelissen, Boddenbroekerweg 6, Oirlo
M. Sonneveld, Ziekenwei 4, Rockanje
A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Recuwijk
Selectie- en vermeerderingsbedrijf „Zeeland”, Dorpsweg 5, Wissekerke
Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)
Fa. Fr. Theuns en Zn., Adrianahoeve, Spoordonkseweg 150, Oirschot
C. Timmerman Czn., Dorpsstraat 161, Broek op Langedijk
G. Visser, Dijk 1, Huissen
W. J. Th. Willems, Simonstraat 25, Sevenum

Senga-Sengana

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo
Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Licentiehouders:

J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde
Stichting „Boom en Vrucht”, Tielsestraat 95, Kesteren
J. C. Braber, Laône 20, Renesse
M. v. d. Burgt, Berkhoek 2, Boekel
G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
Coöp. Veilingver. Geldermalsen e.o., Deilseweg 7, Geldermalsen
M. W. van Dijk, Broekstraat 3, Dinther
B. A. Eggermont, Jac. de Waalstraat 28, Lamswaarde
A. M. A. Goossens, Eerenburg 20, Nispen
A. Henselmans, Kalenbergerweg 6-II, Luttelgeest
S. Heykamp, Plettenburg 11, Jutphaas
G. Hoogland, Omval 41a, Alkmaar
J. van Huet, Agnietenwal 6, Sittard
M. Kanters, Statenweg 22a, Venhorst
Jos Konings, St. Maartenstraat 1, Oud-Gastel
Fa. A. v. Liere & Zn., Maalstede 31, Kapelle
W. v. d. Linden, Kooikamp 1, Sleeuwijk
W. Litjens, Kempweg 13, Horst-Meterik
L. W. H. Nelissen, Boddenbroekerweg 6, Oirlo
J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
C. Pleunis, Lochtstraat 3, Stamproy
W. P. Robben, Pr. Julianastraat 6, Berkel-Enschot
C. Spek, IJsseldijk 55, Veessen
A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Recuwijk
Selectie- en vermeerderingsbedrijf „Zeeland”, Dorpsweg 5, Wissekerke
Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)
A. Tebbens-Torringa, „Stoepema-Heerd”, Hoofdweg 4, Zuurdijk (Gr.)
Fa. Fr. Theuns en Zn., Adrianahoeve, Spoordonkseweg 150, Oirschot
G. Tielen, Hees 4, Sevenum (L.)

C. Timmerman Czn., Dorpsstraat 161, Broek op Langedijk
 V.V.T.B., Steenweg 79, Zaltbommel
 L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg
 G. Visser, Dijk 1, Huissen
 A. G. Vissers, Zwarte Plakweg 71, Horst-America
 Q. v. d. Vrie, Kwekerijweg 4, Rohel (p. Schaesterbrug, Fr.)
 W. J. Th. Willems, Simonstraat 25, Sevenum

Talisman

Eigenaren van goedgekeurde klonen:

S. Heykamp, Plettenburg 11, Jutphaas
 N. Konijn, Zuiderweg 18a, Zuid-Beemster
 W. v. d. Linden, Kooikamp 1, Sleeuwijk
 W. Litjens, Kempweg 13, Horst-Meterik
 L. W. H. Nelissen, Boddenbroekerweg 6, Oirlo
 Fa. Fr. Theuns en Zn., Adrianahoeve, Spoordonkseweg 150, Oirschot
 Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)

Vola

Licentiehouders:

Aardbeiencommissie van de A.B.T.B., Steph. Huismanstraat 15, Huissen
 J. Arends, Hooiweg 94a, Paterswolde
 Stichting „Boom en Vrucht“, Tielsestraat 95, Kesteren
 J. C. Braber, Laône 20, Renesse
 G. Cerpentier, 't Zand 33, Koewacht
 Coöp. Veilingver. Geldermalsen e.o., Deilseweg 7, Geldermalsen
 M. W. van Dijk, Broekstraat 3, Dinther
 H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo
 A. Henselmans, Kalenbergerweg 6-II, Luttelgeest
 S. Heykamp, Plettenburg 11, Jutphaas
 Jb. Karsten, Oosterstraat 16, Benningbroek
 Jos Konings, St. Maartenstraat 1, Oud-Gastel
 N. Konijn, Zuiderweg 18a, Zuid-Beemster
 Fa. A. van Liere en Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)
 W. v. d. Linden, Kooikamp 1, Sleeuwijk (N.Br.)
 W. Litjens, Kempweg 13, Horst-Meterik
 L. W. H. Nelissen, Boddenbroekerweg 6, Oirlo
 J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw-Amsterdam
 M. Sonneveld, Ziekenwei 4, Rockanje
 Stichting Selectie- en Vermeerderingsbedrijf Zeeland, Dorpsweg 5, Wissekerke
 A. v. d. Star, Zoetendijk 10, Reeuwijk
 Fa. Fr. Theuns en Zn., Adrianahoeve, Spoordonkseweg 150, Oirschot
 Tuinbouwproef- en selectiebedrijf, Zuid-Willemsvaart 60, Berlicum (N.Br.)
 L. Verschuren, Linieweg 1, Wagenberg
 G. Visser, Dijk 1, Huissen
 A. G. Vissers, Zwarte Plakweg 71, America
 W. J. Th. Willems, Simonstraat 25, Sevenum

APPEL

Discovery

Licentiehouders:

H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo
 Fa. van Harn, Oostweg 99, Krabbendijke
 N.V. J. Heines en Zn., Grotestraat 23, Baarlo
 N.V. Wed. P. de Jongh, Frans den Hollanderlaan 25, Goes
 Fa. Adr. Leys en Zn., Terheydensweg 232, Breda
 Fa. Gebr. J. C. en P. C. van 't Westeinde „Westhof“, C 18,
 's-Heer Arenskerke
 Fa. J. van Willegen Gzn. en Zn., Bergsebaan 36, Wouw

Erich Neumann's Rode James Grieve

Licentiehouders:

Fa. Iz. van Dam en Zn., Dalwagenseweg 55, Opheusden
Fa. H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo
H. P. Gorissen, Katsberg 1a, Meyel
Fa. H. J. van Harn, Oostweg 99, Krabbendijke
N.V. J. Heines en Zn., Grotestraat 23, Baarlo
Jac. Herijgers, Meirseweg 15, Zundert
Fa. Gebr. Janssen, Strateris, Nederweert
N.V. Wed. P. de Jongh, Fr. den Hollanderlaan 25, Goes
Fa. Adr. Leys en Zn., Terheydensweg 232, Breda
C. v. d. Berg, h.o.n.v. E. R. de Wilde, Koedijklaan 25, Bussum
N.V. Zeeuwsche Fruitteelt Mij., Valckeslot, Goes

Golden Yellospur

Licentiehouders:

H. P. Gorissen, Katsberg 1a, Meyel
N.V. J. Heines en Zn., Grotestraat 23, Baarlo
N.V. Herijgers Daemen, Veldstraat 30, Baarlo
J. J. Peters, Boven Boukoul 23, Swalmen
Gebr. Peters, Rijnbandijk 143, Opheusden
A. S. van Rijn de Bruyn, Boeksedijk 5-7, Uden
P. Slits-Brouns, Kempweg 5, Venray
Fa. G. Vermeer en Zn., Tolsestraat 3, Opheusden

Ivette

Licentiehouders:

Fa. H. M. C. Aarts, Sambeekseweg 17, Boxmeer
Fa. Joh. van den Berge, 1500 Gem. Polder 57, Tholen
Jean Biermans, Elmpterweg 29, Roermond-Maasniel
B. H. Bischoff Tulleken, Oosterringweg 1, Marknesse, N.O.P.
P. G. Botden, Grotestraat 18, Sambeek
Fa. J. van Brenk Dzn. en Zn., Tielsestraat 60, Opheusden
L. H. v. d. Broek, Aalstweg 1, Uden
J. H. van Buggenum, Boven Boukoul 62, Swalmen
M. H. Clumpkens, Beneden Boukoul 13, Swalmen
H. Dinklage, Burg. v. Gommersstraat 11, Rijsbergen
Fa. S. van Doesburg en Zn., Koningstraat 28, Opheusden
Fa. Wed. M. Erkelens-Kessels en Zn., Oude-Peelstraat 39a, Helenaveen
H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo (L.)
Fa. F. Frenken en Zn., Kloosterstraat 41, Heythuysen (L.)
Jan Frijnts, Groot Welsden 78-80, Margraten
A. Gerritsen, Hamsestraat 61, Opheusden
H. P. Gorissen, Katsberg 1a, Meyel (L.)
Fa. van Harn, Oostweg 99, Krabbendijke
N.V. J. Heines & Zonen, Grotestraat 23, Baarlo (L.)
M. G. Hendrickx, Raayerveldweg 3, Swalmen
H. Hensen, van Heemstraweg 49, Druten
Jac. Herijgers, Meirseweg 15, Zundert
N.V. Herijgers-Daemen, Veldstraat 30, Baarlo
N. J. C. Houtackers, Dorpsstraat 90, Heel
N.V. Wed. P. de Jongh, Frans den Hollanderlaan 25, Goes
F. van Kesteren, Molendam 23, Ochten
M. Kruip, Kon. Wilhelminalaan 31, Swalmen
W. G. Th. Kusters, Uitleg 3, Boxmeer
M. Langen, Oudeweg 45, Swalmen
Fa. Adr. Leys en Zn., Terheydensweg 232, Breda
Fa. A. van Liere & Zn., Maalstede 37a, Kapelle
Fa. Jan Mauritz en Zn., Dalwagenseweg 63, Opheusden
Fa. T. Meeldijk Czn., Adm. de Ruyterstraat 56, Oud Beyerland
E. P. H. van Nieuwenhoven, Venloseweg 16, Ospel
Fa. Jac. Nijssen, Dijkwelseweg 10, Kapelle-Biezelinghe
Gebr. Peters, Rijnbandijk 143, Opheusden
J. D. Roelofs, Tielsestraat 46, Opheusden
J. M. Rulkens, Hofstraat 25, Maasbracht
P. M. van Rijn, v. Heemstraweg 103, Wamel

A. S. van Rijn de Bruijn, Boekelsedijk 5-7, Uden
 S. van Setten Azn., Dorosstraat 12, Opheusden
 P. Slits-Brouns, Kempweg 5, Venray
 Fa. Fr. Theuns en Zonen, „Adriana-Hoeve“, Spoordonkseweg 150, Oirschot
 Fa. G. Vermeer en Zn., Tolsestraat 3, Opheusden
 Fa. E. Verwoert en Zn., Tielsestraat 35, Opheusden
 Fa. P. Visser, Kon. Julianastraat 52, Huizen
 J. H. Vissers, Veerweg 2, Blitterswijk
 Fa. M. J. J. Vissers en Zn., Oude Heereweg 1, Blitterswijk
 Fa. Gebr. J. C. en P. C. van 't Westeinde, „Westhof“, C 18,
 's Heer Arendskerke
 J. van Willegen, Baanpad 2, Alkmaar
 Fa. Jan van Willegen Gzn. en Zn., Bergsebaan 36, Wouw (N.Br.)
 N.V. Zeeuwse Fruittelt Mij, Valckeslot, Goes.

James Grieve Lired

Licentiehouders:

Fa. H. M. C. Aarts, Sambeekseweg 17, Boxmeer
 Fa. Joh. v. d. Berge, 1500 Gem. Polder 57, Tholen
 Anne Bosgra, Kwekerij Iephof, Bergum
 H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo
 H. P. Gorissen, Katsberg 1a, Meyel
 Fa. H. J. van Harn, Oostweg 99, Krabbendijke
 N.V. J. Heines en Zn., Grotestraat 23, Baarlo
 Jac. Herijgers, Meirsweg 15, Zundert
 N.V. Herijgers-Daemen, p/a Veldstraat 30, Baarlo
 N.V. Wed. P. de Jongh, Fr. den Hollanderlaan 25, Goes
 Fa. Adr. Leys en Zn., Terheydensweg 232, Breda
 H. G. W. Linssen, Broekstraat 75, Maasbree
 Fa. Jac. Nijssen, Dijkwelseweg 10, Kapelle (Z.)
 Gebr. A. en J. Peters, Rijnbandijk 143, Opheusden
 A. F. M. Poels, „Hoverbos“, Swalmen
 J. M. Rulkens, Hofstraat 25, Maasbracht
 A. S. van Rijn de Bruijn, Boekelsedijk 5-7, Uden
 P. Slits-Brouns, Kempweg 5, Venray
 G. Timmermans, Dorpsstraat 63, Maasbree
 Fa. J. Veltmans & Zn., Heldensedijk 8, Meyel
 Fa. G. Vermeer en Zn., Tolsestraat 3, Opheusden
 Fa. Gebr. J. C. en P. C. van 't Westeinde, „Westhof“ C 18,
 's-Heer Arendskerke
 Fa. E. R. de Wilde, Koedijklaan 25, Bussum
 Fa. J. v. Willegen Gzn. & Zn., Bergseweg 36, Wouw

Odin

Licentiehouders:

Fa. H. M. C. Aarts, Sambeekseweg 17, Boxmeer
 Fa. Joh. van den Berge, 1500 Gem. Polder 57, Tholen
 Jean Biermans, Elmpsterweg 29, Roermond-Maasniel
 B. H. Bischoff Tulleken, Oosterringweg, Marknesse
 P. G. Botden, Grotestraat 18, Sambeek
 J. van Brenk Dzn. en Zn., Tielsestraat 60, Opheusden
 M. H. Clumpkens, Beneden Boukoul 13, Swalmen
 S. van Doesburg en Zn., Koningstraat 28, Opheusden
 H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo
 Fa. F. Frenken en Zn., Kloosterstraat 41, Heythuysen
 Jan Frijnts, Groot Welsden 78-80, Margraten
 H. P. Gorissen, Katsberg 1A, Meyel (L.)
 Fa. van Harn, Oostweg 99, Krabbendijke
 N.V. J. Heines & Zonen, Grotestraat 23, Baarlo (L.)
 Jac. Herijgers, Meirsweg 15, Zundert
 N.V. Herijgers-Daemen, Veldstraat 30, Baarlo
 N.V. Wed. P. de Jongh, Frans de Hollanderlaan 25, Goes
 F. van Kesteren, Molendam 23, Ochten
 W. G. Th. Kusters, Uitleg 3, Boxmeer
 Fa. Adr. Leys en Zn., Terheydensweg 232, Breda
 Fa. A. van Liere & Zn., Maalstede 37a, Kapelle-Biezeling
 T. Meeldijk Czn., Adm. de Ruyterstraat 56, Oud Beyerland
 E. P. H. van Nieuwenhoven, Venloseweg 16, Ospel

Fa. Jac. Nijssen, Dijkwelseweg 10, Kapelle
 Gebr. Peters, Rijnbandijk 143, Opheusden
 J. D. Roelofsen, Tielsestraat 46, Opheusden
 J. M. Rulkens, Hofstraat 25, Maasbracht
 A. S. van Rijn de Bruijn, Boekelsedijk 5-7, Uden
 Gebr. G. en O. van Setten, Tielsestraat 64, Opheusden
 P. Slits-Brouns, Kempweg 5, Venray
 Fa. Fr. Theuns en Zonen, „Adriana-Hoeve”, Spoordonkseweg 150, Oirschot
 Fa. G. Vermeer en Zn., Tolsestraat 3, Opheusden
 Fa. E. Verwoert Szn. en Zn., Tielsestraat 35, Opheusden
 Fa. P. Visser, Kon. Julianastraat 52, Huizen
 Fa. M. J. J. Vissers en Zn., Oude Heereweg 1, Blitterswijk
 Fa. W. J. Vissers, Nieuwe Heereweg 21, Blitterswijk
 Fa. Gebr. J. C. en P. C. van 't Westeinde, „Westhof”, C 18,
 's-Heer Arendskerke
 Fa. Jan van Willegen Gzn. en Zn., Bergsebaan 36, Wouw (N.Br.)
 Gebr. van Wylick, Vergelt 5, Baarlo (L.)
 N.V. Zeeuwse Fruitteelt Mij, Valckeslot, Goes

Poelmans' Rode James Grieve

Licentiehouders:

Fa. Joh. v. d. Berge, 1500 Gem. Polder 57, Tholen
 H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo
 H. P. Gorissen, Katsberg 1a, Meyel
 N.V. J. Heines en Zn., Grotestraat 23, Baarlo
 Fa. Adr. Leys en Zn., Terheydenseweg 232, Breda
 A. S. van Rijn de Bruijn, Boekelsedijk 5-7, Uden
 Wed. H. van Rijn en Zn., Hogeweg 31, Wamel
 P. M. van Rijn, v. Heemstraweg 103, Wamel
 Fa. J. v. Willegen Gzn. en Zn., Bergsebaan 36, Wouw

Rode Boskoop herkomst Kalfs

Licentiehouders:

Fa. H. M. C. Aarts, Sambeekseweg 17, Boxmeer
 H. Dinklage, Burg. Gommerstraat 11, Rijsbergen
 H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo
 N.V. Herijgers Daemen, Veldstraat 30, Baarlo
 N.V. Wed. P. de Jongh, Frans den Hollanderlaan 25, Goes
 Gebr. Peters, Rijnbandijk 143, Opheusden
 A. S. van Rijn de Bruijn, Boekelsedijk 5-7, Uden
 P. M. van Rijn, v. Heemstraweg 103, Wamel
 Fa. G. Vermeer en Zn., Tolsestraat 3, Opheusden
 Fa. J. v. Willegen Gzn. en Zn., Bergsebaan 36, Wouw

Starkspur Golden Delicious

Licentiehouders:

Fa. H. M. C. Aarts, Sambeekseweg 17, Boxmeer
 Fa. Adr. Leys en Zn., Terheydenseweg 232, Breda
 P. Slits-Brouns, Kempweg 5, Venray

KERS

Kelleriis Nr. 16

Licentiehouders:

H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo (L.)
 Fa. van Harn, Oostweg 99, Krabbendijke
 N.V. J. Heines & Zn., Grotestraat 23, Baarlo
 Jac. Herijgers, Meirseweg 15, Zundert
 N.V. Herijgers-Daemen, Veldstraat 30, Baarlo

N.V. Wed. P. de Jongh, Frans den Hollanderlaan 25, Goes
 Fa. Adr. Leys & Zn., Terheijdensweg 232, Breda
 Fa. A. van Liere & Zn., Maalstede 31, Kapelle (Z.)
 J. J. Peters, Boukoul 23, Swalmen
 Gebr. Peters, Rijnbandijk 143, Opheusden
 J. M. Rulkens, Hofstraat 25, Maasbracht
 A. S. van Rijn de Bruijn, Boekelsedijk 5-7, Uden
 Wed. H. van Rijn & Zn., Hogeweg 31, Wamel
 Fa. J. Veltmans & Zn., Heldensedijk 8, Meyel
 Fa. Gebr. J. C. & P. C. van 't Westeinde, „Westhof” C 18,
 's-Heer Arendskerke
 Fa. J. van Willegen Gzn. & Zn., Bergsebaan 36, Wouw

PEER

Precoce van Wilhelminadorp

Licentiehouders:

H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo (L.)
 J. A. Frints h.o.n.v. Jos Frijs en Zn., Groot Welsden 30, Margraten
 Fa. H. J. van Harn, Oostweg 99, Krabbendijke
 Jac. Herijgers, Meirseweg 15, Zundert
 N.V. Herijgers-Daemen, Veldstraat 30, Baarlo (L.)
 Fa. Jac. Nijssen, Dijkwelseweg 10, Kapelle (Z.)
 Fa. Gebr. J. C. & P. C. van 't Westeinde, „Westhof” C 18,
 's-Heer Arendskerke
 Fa. J. van Willegen Gzn. & Zn., Bergsebaan 36, Wouw

Supertrevoux

Licentiehouders:

Fa. H. M. C. Aarts, Sambeekseweg 17, Boxmeer
 Fa. Joh. van den Berge, 1500 Gem. Polder 57, Tholen
 H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo (L.)
 Fa. H. J. van Harn, Oostweg 99, Krabbendijke
 N.V. J. Heines & Zn., Grotestraat 23, Baarlo (L.)
 Jac. Herijgers, Meirseweg 15, Zundert
 N.V. Herijgers-Daemen, Veldstraat 30, Baarlo (L.)
 Fa. Adr. Leys & Zn., Terheijdensweg 232, Breda
 Fa. A. van Liere & Zn., Maalstede 37a, Kapelle (Z.)
 N.V. Pierre Lombarts, Bredaseweg 32, Zundert
 Fa. Jac. Nijssen, Dijkwelseweg 10, Kapelle (Z.B.)
 Fa. Gebr. Peters, Rijnbandijk 143, Opheusden
 A. Poels, Hoverbos, Swalmen
 J. M. Rulkens, Hofstraat 25, Maasbracht
 Fa. A. S. van Rijn de Bruijn, Boekelsedijk 5-7, Uden
 Fa. Wed. H. van Rijn & Zn., Hogeweg 31, Wamel
 Fa. P. Slits-Brouns, Kempweg 5, Venray
 Fa. J. Veltmans & Zn., Heldensedijk 8, Meyel
 Fa. G. Vermeer & Zn., Tolsestraat 3, Opheusden
 Fa. Gebr. J. C. & P. C. van 't Westeinde, „Westhof” C 18,
 's-Heer Arendskerke
 C. v. d. Berg h.o.n.v. E. R. de Wilde, Koedijklaan 25, Bussum
 Fa. Jan van Willegen Gzn. & Zn., Bergsebaan 36, Wouw

Triomphe de Zélande

Licentiehouders:

N.V. Wed. P. de Jongh, Frans den Hollanderlaan 25, Goes
 Fa. Gebr. J. C. & P. C. van 't Westeinde, „Westhof” C 18,
 's-Heer Arendskerke
 Fa. Jan van Willegen Gzn. & Zn., Bergsebaan 36, Wouw

RODE BES

Maarse's Prominent

Licentiehouders:

H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo
Fa. Adr. Leys & Zonen, Terheydensweg 232, Breda
A. S. van Rijn de Bruijn, Boekelsedijk 5-7, Uden

Rondom

Licentiehouders:

Fa. H. M. C. Aarts, Sambeekseweg 17, Boxmeer
J. Akkermans, Groenestraat 17, Teteringen
Fa. M. Akkermans & Zn., Rijksweg 47, Teteringen
M. Th. W. Arts, Past. Gerardsstraat 24, Oirlo
K. Beckers, Vierlingsbeekseweg 54, Overloon
E. R. de Wilde, Koedijklaan 25, Bussum
G. J. H. Berns, Flierensestraat 62, Gendt
P. G. Boiden, Grotestraat 18, Sambeek
H. de Bresser, Burgstraat 8, Best
H. Dinklage, Burg. v. Gommersstraat 11, Rijsbergen
G. van Dorland, Dalwagenseweg 69, Opheusden
H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo
M. Goeree, Kerkwegje 2, 's-Heer Hendrikskinderen
H. P. Gorissen, Katsberg 1a, Meyel
H. Goyens, Meemortel 36, Budel
Jac. Herijgers, Meirseweg 15, Zundert
N.V. Herijgers-Daemen, Veldstraat 30, Baarlo
A. op 't Hof, Stationsstraat 15, Kapelle
Fa. C. van Hoven & Zn., Dorpsstraat 7, Hoornaar
Fa. A. Jansen & Zn., Boxmeerseweg 3, Beugen
J. Jansen-Berben, Boxmeerseweg 5a, Beugen
Fa. P., C. en L. de Jongh, 's Heer Hendrikskinderendijk 117, Goes
N.V. Wed. P. de Jongh, Frans den Hollanderlaan 25, Goes
J. J. Kaaisteker, Polderweg 2, Goes
M. Kersten, De Breid 2, Maashees
W. J. Kessels, Oirloseweg 2, Oostrum
J. Kole Chrn., Dorpsstraat 73, Opheusden
J. Kruyer, Noordbroekstraat 119, Sappemeer
W. Kusters, Uitleg 3, Boxmeer
Fa. Adr. Leys & Zonen, Terheydensweg 232, Breda
L. Matze, Gemeneweg 6, Hazerswoude
Fa. A. Mauritz & Zonen, Brinklaan 2-10, Bussum
Fa. Jan Mauritz & Zonen, Dalwagenseweg 65, Opheusden
M. R. v. d. Mei, Meijerweg 171, Benedenknijpe
E. C. Meulblok, Dorpsstraat 15, Kwadendamme
Lau Minkenbergh, Leropperweg 2, Roermond
Fa. S. van Nijnatten & Zonen, Meirseweg 26, Zundert
J. Oostergo, Zijtak O.Z. 122, Nieuw Amsterdam
Ant. Paauwe, Plein 14, Borssele
C. Paauwe, Dorpsstraat 69, Wemeldinge
Gebr. Peters, Rijnbandijk 143, Opheusden
G. Philipsen, Venrayseweg 95, Horst
Wed. H. van Rijn & Zn., Hogeweg 31, Wamel
W. J. Roelofs, Franssenstraat 26, Cuyk
A. Roelofsen Gzn., Hamsestraat 49, Opheusden
P. Slits-Brouns, Kempweg 5, Venray
Fa. G. Snel, Ceintuurbaan 14, Huizen
Fa. J. Stuijbergen & Zoon, Sportlaan 11, Emmeloord
Fa. J. & G. Theunissen, Emmastraat 24, Eijsden
G. Timmermans, Dorpsstraat 63, Maasbree
J. M. van 't Veer, 's-Gravenpolderseweg 52, Goes
J. Veltmans Sr., Heldensedijk 8, Meyel
J. C. Verdaasdonk, Strijbeekseweg 30a, Ulvenhout
Fa. Gebr. Vossen, Ploegstraat 18-20, Someren
Fa. Gebr. J. C. & P. C. van 't Westeinde, „Westhof“, C 18,
's-Heer Arendskerke
J. Westland, Naardenstraat 60, Huizen
Fa. Jan van Willegen Gzn. & Zn., Bergsebaan 36, Wouwe

ZWARTE BES

Black Reward

Licentiehouders:

K. Beckers, Vierlingsbeekseweg 54, Overloon
H. de Bresser, Burgstraat 8, Best
H. Fleuren, Veldstraat 56, Baarlo
Jac. Herijgers, Meirseweg 15, Zundert
W. G. Th. Kusters, Uitleg 3, Boxmeer
Fa. Adr. Leys & Zonen, Terheydenseweg 232, Breda
J. C. van Oyen, Waterstraat 20, Beneden-Leeuwen
A. S. van Rijn de Bruijn, Boekelsedijk 5-7, Uden
P. Slits-Brouns, Kempweg 5, Venray
Fa. J. Veltmans & Zn., Heldensedijk 8, Meyel
Fa. Gebr. Vossen, Ploegstraat 18-20, Someren

Van deze Rassenlijst voor Fruit verschijnt over 2 à 3 jaar weer een nieuwe druk. Van de Rassenlijst voor Groente wordt ieder jaar een nieuwe uitgave samengesteld.

U kunt u op een of beide rassenlijst(en) abonneren! Een briefkaart aan het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen, is voldoende.

ontwerp : k. berkhemer